

آموزش ابتدایی

رشد

برای آموزگاران دبستان، دانشجویان تربیت معلم و کارشناسان آموزشی

دوره‌ی هفدهم / مهر ماه ۱۳۹۲ / شماره‌ی پی‌درپی ۱۳۴

ماه‌نامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری
سرمدبیر: اصغر ندیری
شورای برنامه‌ریزی:
محبت‌الله همتی، فاطمه رضانی،
سیده‌زهراسادات یاسینی، حسن طاهری،
یدالله رهبری‌نژاد

مدیر داخلی: فهیمه دهقان
طراح گرافیک: فریبا بندی
نشانی دفتر مجله:
تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۶۶
صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱
تلفن: ۸۸۸۳۹۱۷۸
۹ - ۸۸۸۳۱۱۶۱ (داخلی ۳۷۵)
نمابر: ۸۸۳۰۱۴۷۸

وبگاه: www.roshdmag.ir

پیام‌نگار:
ebtedayi@roshdmag.ir

تلفن پیام‌گیر نشریات رشد:
۸۸۳۰۱۴۸۲

● کد مدیرمسئول: ۱۰۲

● کد دفتر مجله: ۱۰۹

● کد مشترکین: ۱۱۴

نشانی امور مشترکین:
تهران، صندوق پستی: ۱۶۵۹۵/۱۱۱

تلفن امور مشترکین:
۷۷۳۳۶۶۵۵ - ۷۷۳۳۶۶۵۶

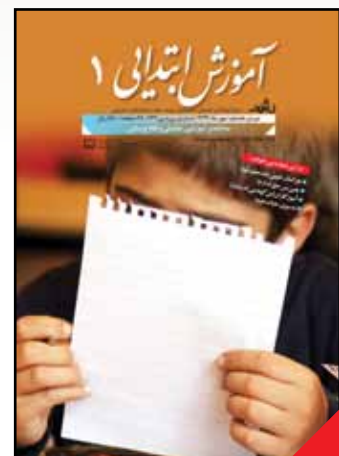
شمارگان: ۴۵۰۰۰

چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

- یادداشت سردبیر ۲:** هفده سالگی / اصغر ندیری
- آموزگاران پیش‌کسوت ۴:** هر انسان خوبی باید معلم شود / محمد دشتی
- تعلیم و تربیت ۸:** بهار ارزش‌یابی توصیفی در پاییز / بهمن قره‌داغی
- یک کتاب در یک مجله ۱۰:** ۱۰۱ روش برای منحصربه‌فرد ساختن کلاس درس / مترجم: نگار مجدفر
- از مامانها به خانما ۱۲:** یعنی من حق ندارم؟ / کبری محمودی
- پژوهش‌های تربیتی ۱۴:** آموزگاران این‌گونه می‌اندیشند! / محمدرضا شهبازی، مهدی ربیعی
- نکته ۱۶:** توجه به گفتار آموزگار / نسرتین السادات بستانی فرد
- یادداشت ۱۷:** بی‌تابی اول مهر / زهرا ذکریا پور
- خاطره ۱۷:** دوزدن دانش‌آموزان / رسول جهاننوست
- تعلیم و تربیت ۱۸:** به سوی حیات طیبه / عبدالرحیم اصلی
- گزارش ۲۰:** در قدمگاه عزیز پیامبر / اصغر ندیری
- خاطره ۲۳:** نگاه‌داری زبان / فرهاد کریمی
- سلامت حرفه‌ای ۲۴:** نقش فعالیت‌های بدنی در کاهش مشکلات جسمانی و ذهنی آموزگاران / جواد آزمون
- تجربه‌ی سبزی ۲۷:** با هم بخوانیم! / گلثوم دهقان‌اسدی
- آموزش ۲۸:** همکاری گروهی / سیدعلی عبدالله‌حسینی، علی لطفی
- پیام عکس ۳۱:** نمونه‌ی شاخصه‌های هویت ملی از نگاه آموزگاران / طاهره معدنی
- پژوهش‌های دانش‌آموزی ۳۲:** داستان اسم‌ها / لیلی رحیم‌زاده
- یادداشت ۳۴:** تدریس در خدمت رسانه یا رسانه در خدمت تدریس؟ / محمدحسین صفایی
- تجربه‌ی سبزی ۳۴:** از انشا تا سفرنامه‌ی جغرافیایی / سیدروح‌الله حسینی
- لبخندهای کلاسی ۳۶:** آمودریا یا آموکبر / طوفان شیروانی
- تجربه‌ی سبزی ۳۶:** حساب دفتری داریم! / مریم خطیبی مقدم
- آموزش ۳۸:** ریاضی در خانواده / مترجم: نسرتین امامی‌زاده
- فعالیت ۳۹:** انشا و کاردستی / فرشته اخباری
- گفت‌وگو ۴۰:** اول «الف» هوشمند / معصومه حبیب‌پور
- لبخندهای کلاسی ۴۲:** چه جایزه‌ای! / مجید درخشانی
- خبر ۴۳:** نخستین دوره‌ی جشنواره‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات... / سمانه آزاد
- کتاب‌خانه‌ی مدرسه ۴۴:** ابزارهای معلم در ارزش‌یابی... چگونه دانش‌آموزان را پژوهشگر پرورش دهیم؟
- ۴۵:** برگزیدگان مسابقه‌ی تلنگری برای تفکر (دوره‌ی ۹۲-۱۳۹۱)
- همراهان ما ۴۶:** پاسخ به نامه‌ها و نوشته‌های خوانندگان / شورای برنامه‌ریزی مجله

قابل توجه نویسندگان و مترجمان محترم

● مقاله‌هایی که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با اهداف و ساختار این مجله مرتبط باشد و قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد. ● مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی همخوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن باشد. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ● مقاله یک خط در میان، در یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شود. مقاله‌ها می‌توانند با نرم‌افزار word و بر روی CD و یا از طریق رایانامه مجله ارسال شوند. ● نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی وقت لازم مبذول شود. ● محل قرار دادن جدول‌ها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن مشخص شود. ● مقاله باید دارای چکیده باشد و در آن هدف‌ها و پیام نوشتار در چه سطر تنظیم شود. ● کلمات حاوی مفاهیم نماییه (کلید واژه‌ها) از متن استخراج و روی صفحه‌ای جداگانه نوشته شوند. ● مقاله باید دارای تیتراژ اصلی، تیتراژ فرعی در متن و سوتیتراژ باشد. ● معرفی‌نامه‌ی کوتاهی از نویسنده یا مترجم همراه یک قطعه عکس، رنگی، عناوین و آثار وی پیوست شود. ● مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مطالب مقاله‌های رسیده مختار است. ● نوشته‌های دریافتی بازگردانده نمی‌شود. ● آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان مجله نیست.

هفده سالگ

برنامه‌ها، همکاران و مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی

● اصغر ندیری

برنامه‌های ما

محتوای مجلات رشد براساس چارچوب سالانه طراحی و اجرا می‌شود. آن چه در مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی بیشتر رخ می‌نمایند، بهره‌گیری از توان نامحدود فرهنگیان عزیز است که با حضوری بی‌وقفه نقش اساسی خود را ایفا می‌کنند و بی‌چشم‌داشت، به نوشتن تجربه‌های خود دست می‌زنند و نوشته‌های خود را برای ما می‌فرستند. ما هر سال در برنامه‌های خود به قوانین و تغییرات آموزشی و پرورشی نیز توجه داریم. آن چه در چند سال اخیر مطرح بوده طرح تحول بنیادین و سند برنامه‌ی درسی ملی است که منجر به بازبینی کلی کتاب‌های درسی پایه‌ی اول و دوم دبستان شده است. در سال جاری نیز هم‌سو با تحول کتاب‌های درسی پایه‌ی سوم در خدمت شما هستیم و با تمام قوا درباره‌ی دگرگونی‌های دوره‌ی ابتدایی اطلاع‌رسانی خواهیم کرد.

در سال جاری همچون گذشته ویژه‌نامه‌ی درباره‌ی تغییرات کتاب‌های درسی ابتدایی داریم. در دو سال گذشته هم‌سو با تحول، به تغییرات کتاب‌های پایه‌های اول و دوم دبستان پرداختیم و استقبال پرشور شما را دیدیم. امسال نیز پیوست شماره‌ی سه هم‌سوسازی برنامه‌ی درسی ملی با کتاب‌های درسی پایه‌ی سوم ابتدایی را هم‌زمان با شماره‌ی مهرماه مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی مشاهده خواهید کرد.

خبر خوش

با توجه به اهمیت این ویژه‌نامه، با پی‌گیری‌های مسئولان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی،

هر سال در زمانی خاص، رایحه‌ای شامه‌نواز سوار بر نسیم از راه می‌رسد و حادثه‌ای عظیم را مژده می‌دهد.

این عطر دل‌انگیز مرکب خود را هی می‌کند و به زودی بر دل‌ها و خاطر‌ها می‌نشیند. درک این زمان و فضای استثنایی، جان‌های خواستاران را واله و شیفته‌ی خود می‌سازد. این لحظه‌ی طلایی مهرورزی و مهرجان‌ها زمانی است که کتاب وجود با نسیم دانایی باز می‌شود و به مرور ورق می‌خورد. اینک در اولین روزهای عطرآفرینی و افتتاح اوراق زمانه‌ی آگاهی در پیشگاه شما همراهان صافی، دست احترام بر سینه‌ی ادب می‌گذاریم و زمزمه‌کنان این ساعات را خوش می‌داریم. اکنون، بر آگاهان است که مسافران کوچک شهر و دیار خود را در پناهگاه‌های امن دانایی بپذیرند و از آنان همچون گل‌های نورسته نگه‌داری و حمایت کنند. این غنچه‌های تازه‌بشکفته، دوست‌داشتنی‌تر و لطیف‌تر از آن هستند که به‌دست تندبادشان بسپاریم.

رخدادهای ناگهانی و بی‌توجهی ناشی از روزمرگی، بی‌بهدگی و دریافت نکردن شمیم تازگی روزگار با هر انسانی، آن خواهد کرد که با مرداب ساکن می‌کند.

... دوستان، سلام. این درود از اعماق وجود به شما همکاران و دوستان عزیز هدیه می‌شود. شما همگامانی که مایه‌ی دلگرمی ما در مجله‌ی خودتان، رشد آموزش ابتدایی هستید.

باری، سال تحصیلی دیگری از راه رسید. با آغاز سال تحصیلی ۱۳۹۲-۹۳ هفدهمین دوره‌ی انتشار این مجله رقم می‌خورد.

در اینجا لازم است با افتخار از دوستان و مخاطبان وفادار تشکر کنیم که حتی یک روز ما را تنها نگذاشته‌اند و همواره با ما هستند.

خاطرها و تجربه‌های سبز آن‌ها در صفحات متعدد و خارج از قالب پرونده خواهیم بود. هم‌چون گذشته و به این وسیله از شما همراهان گرمی در خواست می‌کنیم که با ارسال آثار، پیشنهادها، انتقادات و نظرات سازنده‌ی خود ما را پشتیبانی کنید.

سعی ما بر این است که تمام کارهای شما را، حتی اگر یک صفحه باشد، بررسی و کارشناسی کنیم. در صورتی که نوشته‌ها و نامه‌های خود را به نشانی ما، تهران، صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱ (دفتر مجله‌ی رشد ابتدایی) بفرستید یا از راه‌های ارتباطی دیگر مانند پیام‌نگار مجله با ما تماس حاصل کنید، حتماً نتیجه را در یکی از شماره‌های هشت‌گانه‌ی مجله خواهید دید.

فیلم - مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی

همان‌طور که از قبل قبول داده‌ایم و حتماً در اطلاعیه‌های ما خوانده‌اید، شماره‌ی چهار مجله را به مباحث مرتبط با «فیلم آموزشی» اختصاص داده‌ایم. با گسترش فناوری‌های نوین ارتباطی و آموزشی و راهیابی آن‌ها به کلاس‌های درس ما نیز در صدد آنیم که همراه قافله‌ی نوآوری و پیشرفت حرکت کنیم و اخبار فعالیت‌ها و پژوهش‌های مرتبط با این زمینه را انعکاس دهیم. در اینجا از دقت و احساس مسئولیت تعدادی از آموزگاران و کارشناسان دوره‌ی ابتدایی که به فراخوان مجله پاسخ مثبت داده و نوشته‌ها و مقالات خود را در مورد فیلم آموزشی برای ما فرستاده‌اند، تشکر می‌کنیم.

در این دوره و از شماره‌ی چهار، هم‌چنین همراه هر مجله یک لوح فشرده‌ی حدوداً دویست دقیقه‌ای، فیلم‌های مناسب آموزشی با موضوعات متنوع و با نگاه به موضوعات کتاب‌های درسی نیز تهیه شده

شما همراهان فرهیخته پس از مطالعه‌ی محتوای پیوست سوم، یعنی ویژه‌نامه‌ی هم‌سوزی، می‌توانید در آزمون غیرحضورى ضمن خدمت شرکت کنید و از امتیازات آن بهره‌مند شوید.

گفتنی است که مجلات رشد هیچ دخالتی در نام‌نویسی، طراحی سؤال‌ها، برگزاری آزمون یا اعلام نتیجه و صدور گواهی‌نامه‌ی این دوره‌ها ندارند. برای آگاهی از شرایط شرکت در این دوره‌ها به واحدهای آموزش ضمن خدمت اداره‌های محل خدمت خود مراجعه فرمایید.

چون گذشته پرتوان

چون شما با ما هستید، ما پرتوان‌تر از قبل به حرکت خود ادامه می‌دهیم. محتوا و برنامه‌های مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی این دوره نیز با تغییرات نسبی پیش‌دیدگان شماست. مطالب جدیدی که در سال جاری در هشت شماره‌ی مجله مشاهده خواهید کرد، بنا به نیاز و در پی مشورت با مسئولان و کارشناسان شورای برنامه‌ریزی مجله تدارک دیده شده و هم‌چنین نتیجه‌ی تلاش دوستانی است که با فکر و همت خود، باعث ماندگاری مجله می‌شوند. در کنار آثار و تجربه‌های ارسالی شما، توجه به سلامت حرفه‌ای آموزگاران، آشنایی والدین با مسائل فرزندان دانش‌آموز خود، بحث‌های روان‌شناختی درباره‌ی رفتار دانش‌آموزان، هویت ملی، فلسفه برای کودکان، فناوری آموزشی در خدمت تدریس، سردبیر شما، توسعه‌ی سواد خواندن و مسائل پایه‌ی ششم از جمله مطالب این دوره‌ی مجله خواهد بود.

شبییه پرونده

در این دوره نیز شاهد مطالب ارسالی و کاربردی خوانندگان مجله،

است که توزیع خواهد شد. شما می‌توانید در تماس با امور مشترکان مجلات رشد (۷۷۳۳۶۶۵۶-۰۲۱) و مسئولان توزیع مجلات در ادارات متبوع خود از جزئیات تهیه‌ی این لوح‌های فشرده آگاه شوید.

یادی از همکار

چنان‌که در مرام هر ایرانی مسلمان و اخلاق‌مدار است، در اینجا بر خود لازم می‌دانم که از سردبیر پیشین مجله، استاد و پیش‌کسوت عرصه‌ی روزنامه‌نگاری و تعلیم و تربیت، آقای مرتضی مجدفر یاد کنم. نویسنده و معلمی که سال‌ها در حوزه‌ی تعلیم و تربیت کشور زحمت کشیده و با فعالیت در زمینه‌های مختلف از جمله روزنامه‌نگاری، تألیف کتاب، ترجمه، شعر و برگزاری دوره‌های علمی به فرزندان این آب و خاک خدمت کرده است. او کسی است که آثار فکری و قلمی‌اش سال‌ها در مجله‌های رشد و سایر مطبوعات و کلاس‌های درس آموزگاران و مدیران این سرزمین وارد و مطالعه شده است. امیدوارم این عزیز هر جا که هست تندرست و شادمان و همچون گذشته سرچشمه‌ی خیر و نوآوری باشد.

آموزش و پرورش استثنایی

آموزش و پرورش استثنایی نیز همچون سایر ارکان نظام تعلیم و تربیت ایران اسلامی منشأ خدمات علمی و تربیتی است. من از چندماه پیش، و از نزدیک موفق به بازدید از چند مدرسه و مرکز آموزشی استثنایی شدم و قبل از آن از تلاش‌ها و سختی‌های کار آموزشکاران این عرصه چندان اطلاعی نداشتم. از مسئولان سازمان پژوهش و دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سپاس گزارم که فرصتی فراهم آوردند تا ما بتوانیم اطلاعاتی درباره‌ی فعالیت‌های این بخش به شما مخاطبان گرامی عرضه بداریم.

شورای برنامه‌ریزی مجله

هر چند مقصود سردبیر این دوره همکاری با اعضای قبلی شورای برنامه‌ریزی مجله بود، به دلایلی از جمله پرمشغله بودن این دوستان، از بزرگواران دیگری خواهش کردم تا مجله را از نظر علمی و کارشناسی همچون گذشته پر بار نگاه‌دارند. در همین مجال ضمن قدردانی از خانم دکتر لیلا سلیقه‌دار، آقای ابراهیم اصلانی و آقای مرتضی مجدفر، به اعضای جدید شورای مجله، خانم سیده زهرا سادات یاسینی و آقایان حسن طاهری و محبت‌اله همتی از طرف خود و شما مخاطبان فهیم خوش آمد عرض می‌کنم. در پایان لازم می‌دانم از همکاری مشفقانه‌ی خانم دکتر فاطمه رضانی و آقای یدالله رهبری‌نژاد سپاس‌گزاری کنم و برای همه‌ی دوستان دانشمند خود از درگاه احدیت سلامتی و شادکامی مسئلت بدارم.

اشاره

۴۵ سال معلمی و حضور در تمام دوره‌های تحصیلی از پیش‌دبستان تا دانشگاه، نقش معلمی را در وجود این مرد نهاده‌ی نهاده کرده است. در اردیبهشت ماه ۱۳۹۲ و در حالی که چند روز بیشتر از روز معلم نگذشته است، به محضر آقای محمدحسن حسن‌پور معلم پیش‌کسوت و صاحب سبک در تألیف کتاب‌های ریاضی رفتیم. خودش می‌گوید: «با آنکه در تمامی دوره‌های تحصیلی تدریس کرده‌ام، هنوز دلم با دبستانی‌هاست. بچه‌ها چیز دیگری هستند و انگار جوهره‌ای دارند که هیچ‌گاه از بودن با آن‌ها سیر نمی‌شوم.» این معلم با اخلاق که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی سمت‌های اداری آموزش و پرورش را هم تجربه کرده است، می‌گوید: «در سمت‌های اداری، زیاد دوام نیاوردم و خیلی زود فهمیدم جای من در مدرسه است. بنابراین به مدرسه و دانشگاه بازگشتم. این طور هم به نفع من بود و هم به نفع بچه‌ها.» از دیگر ویژگی‌های معلمی حسن‌پور تلاش و تحرک و پویایی است. گویی سفری را که از سال ۱۳۳۹ آغاز کرده، در تمامی سال‌های بعد ادامه داده است. در پرونده‌ی کاری‌اش می‌توان تقدیرنامه‌ها و لوح‌های سپاس گوناگونی از مدیران کل آموزش و پرورش سراسر کشور تا دیگر مسئولان و مدیران را دید. برای شنیدن گوشه‌ای از تجربیات سال‌های طولانی معلمی و خدمت به بچه‌ها، پای صحبت‌های آموزنده‌ی این معلم صاحب‌دلم نشستیم. این گفت‌وگوی صمیمی را با هم می‌خوانیم.

هر انسان خوبی باید معلم شود

گفت و گو با محمد حسن حسن پور

معلم پیش کسوت و مؤلف

● محمد دشتی

بچه‌ها ریاضی درس می‌دادم و از آن‌ها شهریه می‌گرفتم. من دوران تحصیل را در شهر ری گذرانده‌ام و خدمت معلمی خودم را هم در همان شهر آغاز کردم. از همان زمانی که دانش‌آموز بودم، در کلاس‌های پیکار با بی‌سوادی درس می‌دادم و سابقه‌ی تدریس داشتم. قبل از آن هم درس دادن یکی از علائقم بود و در منزل برای بچه‌های فامیل و محل خودمان کلاس درس می‌گذاشتم و معلمی را تجربه می‌کردم. بچه‌ها هم که می‌دانستند من ریاضی را خوب بلدم، با رضایت خاطر پول کلاس را پرداخت می‌کردند و البته بعضی‌ها هم برایم خوراکی می‌آوردند و من هم مخالفتی نمی‌کردم. کتمان نمی‌کنم که به‌دنبال کسب درآمد مشروع هم بودم. شاید همین انگیزه‌ی سالم اقتصادی باعث شد این کار را ادامه بدهم، به گونه‌ای که درس دادن من کم‌کم به سطح محله هم تسری پیدا کرد. رفتگر هم محله‌ای ما از من خواست که به او و همکارانش درس

که شوق معلمی را در من برانگیخت و تقویت کرد. راستش خودم بیشتر دوست داشتم خلبان بشوم و چون دیپلم ریاضی گرفته بودم، زمینه‌ی این کار هم فراهم بود اما به توصیه‌ی پدر در سال ۱۳۴۶ شغل معلمی را انتخاب کردم و این در حالی بود که با داشتن دیپلم ریاضی فرصت و امکان انتخاب شغل‌های زیادی داشتم.

■ **دلیل توصیه‌ی پدر برای انتخاب شغل معلمی چه بود؟**

پدر مخالف رژیم شاهنشاهی بود و اعتقاد داشت من نباید به ارتش یا شغل‌های وابسته به رژیم بپیوندم. شاید همین عقیده باعث شده بود که از من بخواهد معلم شوم.

■ **به معلمی به‌عنوان سرگرمی نگاه می‌کردید یا نگاه درآمدی و معیشتی هم به آن داشتید؟**

معلمی را دوست داشتم و از همان ابتدا و در سال ۱۳۳۸ در کلاس ششم ابتدایی به

■ **آقای حسن پور، از معلمی بگویید.**

به نام خدایی که برترین و آخرین رسول خود را معلم مبعوث کرد. از اینکه مجلات رشد به یاد معلمان پیش کسوت هستند، متشکرم. من خودم را قابل و لایق این عنوان نمی‌دانم، اما کاری که شما انجام می‌دهید، زیباست و جای تقدیر و تشکر دارد.

■ **معلمی را از چه سالی و با چه انگیزه‌های شروع کردید؟**

من از ۲۰ سالگی معلم بوده‌ام و در حال حاضر ۴۵ سال است که افتخار این عنوان را دارم. ضمناً این توفیق را داشته‌ام که از مرحله‌ی پیش‌دبستان تا دانشگاه در مراکز آموزشی تدریس کنم. الان هم اگر به دبستان و پیش‌دبستان بروم، ذوق و شوق تدریس و با بچه‌ها بودن را دارم و در دانشگاه هم با دانشجویانم احساس راحتی و نشاط می‌کنم. بد نیست اینجا از پدرم یاد کنم. پدری

بدهم و بعدها برزن محله، که محل جمع شدن رفتگرهای شهرداری بود، محل دیگری برای کلاس درس و تمرین معلمی در کلاسی ۱۸ نفره شد. آن زمان اداره‌ی پیکار با بی‌سوادی برای باسواد کردن اقشار مختلف مردم تلاش می‌کرد. طولی نکشید که رفتگرهای محله‌ی ما باسواد شدند و البته من هم مختصر حقوقی دریافت کردم و مورد تشویق مسئولان وقت قرار گرفتم.

■ برای معلمی به سراغتان می‌آیند یا خود شما پی‌گیر این کار بودید؟

هر دو شکل کار اتفاق می‌افتاد. ابایی نداشتیم که به‌دنبال دانش‌آموز برای خودم بگردم و یا به درخواست کمک دیگران پاسخ مثبت بدهم. سال بعد و در فصل تابستان در یک کارخانه‌ی بلورسازی در میدان شوش مشغول به کار شدم. آنجا هم با کارگران بی‌سوادی مواجه شدم که مشتاق آموختن و یادگیری بودند. باز هم یک تخته سیاه، کلاس کوچک درس و چشم‌ها و نگاه‌های مشتاق آموختن، رؤیای معلمی مرا تحقق بیشتری بخشید و معلم تمامی کارگران بلورسازی و صابون‌پزخانه‌های میدان شوش شدم. بعدها هم به حدود ۴۰۰ تا ۵۰۰ نفر از کارگران کارخانه‌های چیت‌سازی ممتاز و ری درس دادم و آن‌ها هم لذت باسوادی را تجربه کردند.

■ شغل رسمی معلمی را از کجا آغاز کردید؟

از یک یتیم‌خانه! کار رسمی معلمی را از مدرسه و پرورشگاهی که متعلق به آیت‌الله فیروزآبادی و پشت بیمارستان فیروزآبادی واقع بود، آغاز کردم. در این مدرسه که در شهر ری ساخته شده بود، از بچه‌های یتیم که اکثراً هم سر راهی بودند، نگره‌داری می‌شد. یعنی این بیمارستان، پرورشگاه هم داشت و من آموزگار آنجا شدم. ما در آن پرورشگاه با بچه‌هایی که سرپرستی نداشتند و تنهای آنها بودند، زندگی می‌کردیم. با آن‌ها فوتبال بازی می‌کردیم، غذا می‌خوردیم و سنگ صبورشان بودم. بعدها به پرورشگاه دیگری که در خیابان فداییان اسلام فعالیت می‌کرد، مراجعه کردم و آنجا هم کار معلمی ما با استقبال روبه‌رو شد. در آنجا متأسفانه برخورد خوبی با بچه‌ها

نشده بود و برخی پرستارها برای اموری مانند شیطنت، دست و پای بچه‌ها را داغ کرده بودند. خوابگاه و مدرسه‌ی بچه‌ها در همان محیط بود و من در دفاع از بچه‌ها با برخی پرستارها درگیر شدم. همین موضوع باعث شد بچه‌ها به درس و معلم علاقه‌مند شوند و این مسئله روی آموزش و تربیت آن‌ها اثر بگذارد.

■ گویا شما شغل معلمی را فراتر از درس دادن به بچه‌ها می‌دیدید؛ این نگاه به کار معلمی چطور حاصل شده بود؟

به نکته‌ی خوبی اشاره کردید. من این نوع نگاه به حرفه‌ی معلمی را مدیون پدرم هستم. پدرم انسان متدین و مؤمنی بود و همیشه ما را به انجام کارهای خیر و نیکو سفارش می‌کرد. یادمان می‌داد که اگر معلم هستیم، تنها به تدریس و درس و مشق رسمی اکتفا نکنیم. با بچه‌ها دوست شویم و به دیگر نیازهای آنان، به‌ویژه نیازهای عاطفی‌شان، پاسخ دهیم. واقعاً زمانی که از ما خواست معلمی پیشه کنیم، تصویری کامل و تصویری نزدیک به واقع از این شغل شریف داشت و دلش می‌خواست ما معلمان خوب و مؤثری باشیم. به دلیل همین توصیه‌های روشن‌گرانه‌ی پدر، معلمی در خانواده‌ی ما نهادینه شد؛ به‌گونه‌ای که خواهران، برخی برادران و دختران من همه معلم هستند.

■ پس از یک عمر تجربه‌ی معلمی چه کسانی را برای این حرفه مناسب می‌دانید؟

یک عکس یادگاری در منزل دارم که در آن، کنار بچه‌های دبستان حضرت فاطمه زهرا(س) ایستاده‌ام. در گوشه‌ی چپ این عکس این شعر به چشم می‌خورد:
عارفان عشق، عالم می‌شوند
بهترین مردم معلم می‌شوند
عشق با عاشق مکمل می‌شود
هر که عاشق شد معلم می‌شود
من اعتقاد دارم هر انسان خوبی باید معلم شود. الان هم جامعه‌ی ما به معلمان خوب نیاز زیادی دارد و شاید بتوانم ادعا کنم اگر بخواهیم مشکلاتمان را برطرف کنیم، باید معلمان خوب زیادی داشته باشیم که بتوانند نسل آینده را به خوبی تربیت و برای اداره‌ی

جامعه آماده کنند. تنها معلم بودن و معلم داشتن برای یک جامعه کافی نیست. آن‌چه راه‌گشاست، داشتن معلمان خوب است. وزارت آموزش و پرورش هم باید زمینه‌ای را فراهم کند که بهترین‌ها معلم شوند. شک نکنید که اگر ما معلمان خوبی داشته باشیم، شاهد بسیاری از ناهنجاری‌های اجتماعی، مشکلات اقتصادی و فرهنگی، دینی و سیاسی نخواهیم بود.

■ شما طوری از معلمی می‌گویید که انگار همه‌ی کارها به دست معلم به نتیجه می‌رسد!

من شعار نمی‌دهم! شما هم نیازی به شعار دادن من ندارید. من واقعاً اعتقاد دارم که معلم خوب می‌تواند در جامعه تأثیر زیادی داشته باشد. اگر دقت کنیم، بیشتر مشکلات ما ریشه در این موضوع دارند که امروزه مدارس و معلمان خوبی نداریم. البته قصد جسارت و بی‌احترامی به معلمان عزیز را ندارم. من خودم افتخارم این است که معلم و خود را هم معلمی خوب و آرمانی نمی‌دانم، اما واقعیت قضیه این است که عرصه‌ی تعلیم و تربیت ما از معلمان آرمانی کمتر بهره دارد.

شاید همکاران خوب من از این موضوع غفلت می‌کنند اما با کمی دقت و تأمل متوجه می‌شویم که اگر اینجا یا در سطح جهانی مشکل بهداشتی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و یا حتی سیاسی و نظامی وجود دارد، ریشه‌ی آن به مدارس بازمی‌گردد. تمام نیروهای مورد نیاز و توانمند جامعه از همین مدارس و زیر نظر معلمان خوب رشد می‌کنند و تردیدی وجود ندارد که کار جهان جز با تعلیم و تربیت و داشتن معلمان خوب به‌سامان نخواهد شد.

اگر در سطح جامعه ناهنجاری‌ها و مشکلات زیاد است، باید به وضعیت مدارس توجه کنیم و دقت داشته باشیم که مدرسه فقط ساختمان و میز و نیمکت و حتی رایانه و اینترنت نیست. عنصر مهم مدرسه، انسان است و معلم حلقه‌ی وصل همه‌ی اتفاقات خوبی است که باید در محیط مدرسه و تعلیم و تربیت بیفتد.

■ فکر می‌کنید با وجود این همه توسعه‌ی امکانات و تجهیزات باز هم

در کیفیت آموزشی ما اتفاق چندانی نیفتاده است؟

همین گونه است که می‌فرمایید! یک مقایسه‌ی مختصر هم ما را به نتیجه می‌رساند که تنها فضا و امکانات فیزیکی بهتر، باعث رشد و پویایی مدارس نخواهد شد. نسل من و شما هنوز مدارس قدیمی و ثمره‌ی آن‌ها را به یاد دارند.

ما در مدرسه‌های درس می‌خواندیم که تخته سیاه آن همیشه لق می‌زد و آن قدر خط و خطوط داشت که نوشته‌ی معلم روی آن پیدا نبود، ولی از همان کلاس و آموخته‌های ناخوانای همان تخته سیاه، افراد مؤثر زیادی به جامعه پا گذاشتند.

پس راه را گم نکنیم! مثلاً هوشمندسازی نیاز امروز مدارس ماست اما همه‌ی کار این نیست، اگر دانش‌آموز ما معرفت و آگاهی کسب نکند، سواد دیجیتال به چه دردش می‌خورد؟

چه تفاوتی در کیفیت معلمی خودتان از گذشته تا حال می‌بینید؟

جوهره‌ی معلمی زمان و مکان نمی‌شناسد. من قبل از انقلاب، از حدود سال‌های ۱۳۴۰ معلم بودم و بعد از انقلاب هم شغل معلمی را ادامه دادم و همیشه هم کلاس‌های درسم شلوغ بود. در همه‌ی این سال‌ها عشق و علاقه به معلمی، آموختن و یاددهی چراغ راهم بود. هر علمی در هر زمانی لوازم و مختصات خاص خود را می‌طلبد. شخصاً اعتقاد دارم که مهربانی و محبت ثمر می‌دهد و معلمی بدون مهربانی و دوست‌داشتن بچه‌ها ابتر می‌ماند. معلم بدون دیدن معلم خوب، خیلی دیر موفق می‌شود.

این موضوع در مورد خودتان به‌عنوان معلمی که ۴۵ سال بر این امر مداومت داشته است، صدق می‌کند؟

بله من به‌عنوان معلمی که نیاز به الگو داشته‌ام، این موضوع را تجربه کرده و توفیق داشته‌ام که شاگرد برخی از مفاخر و چهره‌های فرهنگی این کشور باشم. مرحوم باغچه‌بان، عباس یمینی شریف، استاد اکبر نیرزاده نوری، عباس سیاحی از بزرگانی هستند که توفیق شاگردی آنان را داشته‌ام و به همین دلیل

عرض می‌کنم که نقش استاد و معلم آگاه و دل‌سوز در هدایت و راهنمایی شاگرد و توفیق او بی‌بدیل است.

از دیگر مسئولیت‌هایی که در آموزش و پرورش داشته‌اید، بگویید.

بعد از انقلاب اسلامی مسئولیت‌های اجرایی گوناگونی داشتم و معاون اداره، معاون پرورشی و مشاور مدیران کل بوده‌ام ولی هیچ‌گاه علاقه‌ی چندانی به کارهای اجرایی نداشتم. تا اینکه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برای تألیف کتاب درسی مرا دعوت به کار کرد در تألیف اولین کتاب‌های ریاضی دبستان را در سال‌های دهه‌ی ۶۰ مشارکت کردم.

این در حالی بود که قبل از انقلاب معلمان هیچ نقشی در تألیف کتاب‌های درسی نداشتند و معلمان معمولی به هیچ ترتیبی وارد تألیف کتاب‌های درسی نمی‌شدند. با پیروزی انقلاب اسلامی و در گام اول تهیه‌ی کتاب‌های درسی جدید، معلمان واجد شرایط شناسایی و دعوت به کار شدند و بنده هم توفیق پیدا کردم که در زمینه‌ی تألیف کتاب‌های ریاضی فعالیت

کنم. در حدود سال ۶۰ من، آقای رستمی، دکتر کریم‌پور و دکتر لاهی تألیف کتاب‌های ریاضی سال اول ابتدایی را بر عهده داشتیم. بعدها با مجلات رشد معلم و تکنولوژی آموزشی هم همکاری کردم و مقالات و مطالبی را به چاپ رساندم.

در پایان چه صحبتی با خوانندگان مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی دارید؟

آنچه مایلم در پایان بحث به آن اشاره

کنم این است که اگر با کمی اغماض مسئله‌ی سلامتی و صحت جسمی را نیاز اول انسان‌ها بدانیم، تعلیم و تربیت یکی از ستون‌های اساسی خیمه‌ی انسانیت و از فوری‌ترین نیازهای انسان برای یک زندگی سعادت‌مندانه است. بنابراین، در انتخاب کسانی که سکان هدایت این کشتی را بر عهده می‌گیرند باید دقت شود تا انسان سرگشته‌ی امروزی در پناه تعلیم و تربیت کارا و مؤثر، که به اعتقاد ما تعلیم و تربیت اسلامی مبتنی بر آموزه‌های دینی و ارزشی است، ره به سلامت ببرد و در این دریای توفان زده هلاک نشود. این نگاه و دقت باید در همه‌ی سطوح لحاظ شود؛ یعنی، از رأس هرم و وزیر آموزش و پرورش تا قاعده‌ی آن - که تک‌تک معلمان هستند - باید به‌درستی و با صلاحیت‌های لازم انتخاب شوند تا ما شاهد مدارس پویا، دانش‌آموزان با نشاط و جامعه‌ی سعادت‌مند باشیم. آموزش و پرورش مهم‌ترین نیاز زندگی کنونی بشر است و اگر به آن توجه نشود، کار و ماجرای زندگی انسان‌ها به سرانجامی نیکو نخواهد انجامید.

آیا موضوعی در رابطه با مدارس امروز وجود دارد که شما را آزار داده باشد؟

متأسفانه بله! شما شاهد هستید که امروزه به‌رغم همه‌ی مشکلات اقتصادی و اجتماعی که دامن‌گیر همه‌ی جوامع و از جمله‌ی جامعه‌ی ماست، باز هم مردم برای تعلیم و تربیت فرزندانشان کم نمی‌گذارند، اما جای تأسف است که گاهی اقوام، نزدیکان و آشنایان سؤال می‌کنند که آقا، شما که معلم و آموزش و پرورشی هستید، مدرسه‌ی خوب سراغ ندارید؟ این مسئله و بیان آن برای بنده خیلی سنگین است. من گاهی اوقات غصه می‌خورم و از خودم سؤال می‌کنم که مگر ما مدرسه‌ی بد هم داریم که اولیای دانش‌آموزان به‌دنبال مدرسه‌ی خوب می‌گردند؟ چرا نباید همه‌ی مدارس ما خوب باشد و با استقبال و اقبال خانواده‌ها روبه‌رو شود؟

از اینکه مجلات رشد معلمان را از یاد نمی‌برند، ممنونم. یادتان باشد آموزش و پرورش به همت و تلاش معلمان زنده است، هیچ‌گاه آنان را فراموش نکنیم!

بهار ارزش‌یابی توصیفی در پاییز

● بهمن قره‌داغی
کارشناس ارزش‌یابی توصیفی

قره‌داغی این دفعه ارزش‌یابی را از دریچه‌ی احساس می‌نگرد

به آنجا پناه می‌برم. جای همیشه‌ام خالی بود. انگار قباله‌اش را به نام من زده‌اند. لمیدم روی صندلی و... آسمان کمی روشن‌تر از قبل می‌نمود. هنوز چند روزی از مهر نگذشته بود. وقتی به روشنی‌ای روز، خیره می‌ماندی و نفس عمیقی قورت می‌دادی، می‌فهمیدی که هوا، بوی مهرماه می‌دهد. خدای من، چه می‌بینم؟

قاصدک... قاصدک... قاصدک... گویا فضای فرا رویم را هرگز ندیده بودم. به هر گوشه‌ای که خیره می‌ماندی، تنها آمد و رفت قاصدک‌ها را می‌دیددی و... ناگهان تصویری مرا به سال‌های دوری باز گردانید. یادش به خیر کودکی‌های بی‌بازگشت را! با خود می‌پنداشتم که قاصدک‌ها، زبان پاییزند. آن‌ها اخبار رازآلود بسیاری با خود دارند. برای همین، وقتی اولین قاصدک را می‌یافتم، با هزار سلام و صلوات، آن را داخل شیشه‌ی خالی مربا می‌انداختم و از مادرم می‌خواستم که بگوید: «قاصدکم». چقدر اصرار داشتم که بگویم قاصدکم، چرا که این قانون او بود. قاصدک برای صاحب خود بهترین و بیشترین اخبار نیکو و شیرین را داراست و آیا چه خبری همراه دارد؟ مادر، مهرمندان از زبان قاصدک به هر کدام از بچه‌ها خبری می‌داد. او با این کار، چقدر بذر امیدواری در دل ما می‌کاشت.

ناگاه تلفن همراهم زنگ خورد. **وای به این موبایل!** بسیاری وقت‌ها، خلوت‌های خلسه‌گون پر از خویش ما را خراب می‌سازد.

- الو...

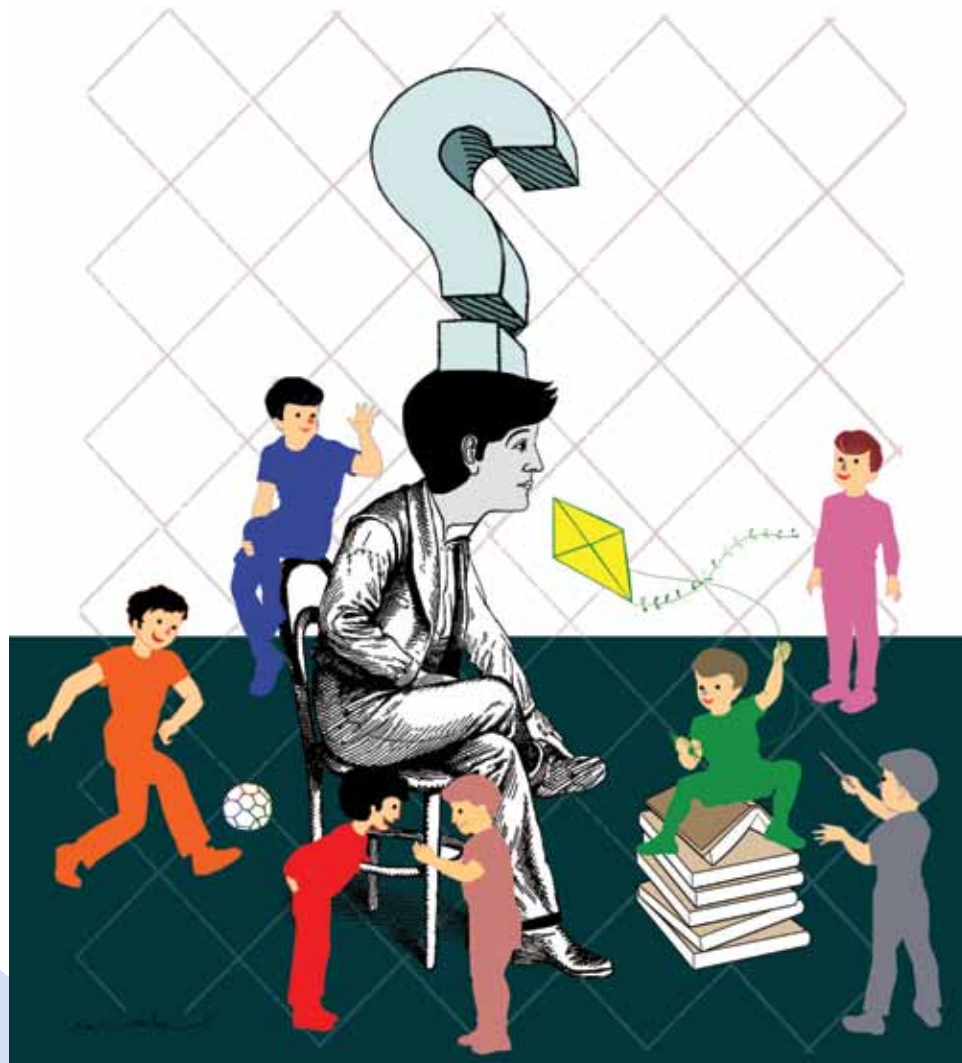
- آقا خواستم یادآوری کنم که، پس فردا برای تدریس ارزش‌یابی کیفی، توصیفی در گردهمایی معلمان منطقه‌ی ... دعوتی. یادتان نرود ما منتظریم

و....

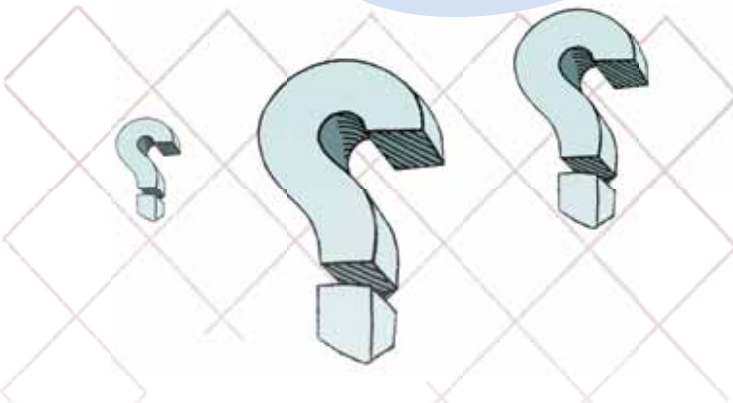
مکالمه‌ام که تمام شد، تازه متوجه شدم که آسمان دارد بغض خود را فرو می‌نشاند. من آن قدر در دور دورهای خودم ناپیدا مانده بودم که خیس شدنم را احساس نمی‌کردم. گاهی چه لذتی می‌بردم وقتی

بی‌آنکه بخواهد، باد سرد ویرانگری از کوجه‌های حوصله‌اش عبور می‌کند. بی‌آنکه بخواهد، طعم مرداب‌وارگی و خزان و خمودگی را احساس می‌کند. بی‌آنکه بخواهد، به سوگ خویش می‌نشیند. درست مثل کسی که فرا روی فرداهایش، هیچ پنجره‌ای پیدا نیست. هیچ دریچه‌ای و دروازه‌ای نیست. به خویش مشغول است و هیچ امید، به آبی آرامش نمی‌نشانندش. همین‌طور که از سر هیچ، راه می‌رفتم، گذارم به پارک هنرمندان تهران افتاد. جایی که هر وقت از آدم‌های ریاتی، از دنیای ماشینی و پر از بی‌عاطفگی‌اش، از عصر سیمان و آجر و سنگ و ترافیک، دلخور می‌شوم،

ساعت کاری، اداری تمام شده بود. مثل گلوله‌ای رها شده از دهانه‌ی تفنگ، از اداره زدم بیرون. تیر نگاهم را به سینه‌ی آسمان دوختم و احساس کردم آسمان دلش از من گرفته‌تر است. بغض سنگینی بر شانه‌هایش سوار بود. آن قدر که لحظه‌لحظه حس می‌کردم سینه‌اش به صورتم نزدیک‌تر و نزدیک‌تر می‌شود. نه من، نه آسمان، هیچ کدام نمی‌توانستیم بغضمان را فرو بنشانیم. لال، گرفته، غمگین و بدحوصله پیاده‌روی خیابان راه له می‌کردم. اگر یکی از من می‌پرسید: «چته مرد؟» واقعاً جواب زلال و روشنی برایش نداشتم. گاهی آدم بی‌آنکه بخواهد، دلش هم‌نشین پاییز می‌شود.

به نقطه‌ای خواستنی در دوردست‌های خیال، خیره می‌مانم. از جای برخاستم و به راه افتادم. ساعت نزدیک پنج عصر بود و آسمان داشت چراغ خوابش را روشن می‌کرد. پاییز چه روزهای کوتاهی دارد. پاییز چه لحظه‌های استخوان‌سوز غم‌باری دارد. تازه می‌فهمم چرا اخوان گفته است: «پادشاه فصل‌ها پاییز!» این نه برای زیبایی‌های رنگارنگ قشنگش، که از سر قساوت پادشاهانه و ستمگرانه‌اش، که...
نم‌نم باران و وزش بادی ملایم، کودک عاطفهام را به نوازشی مادرانه در آغوش می‌کشید. هر قطره بارانی که بر سرم می‌نشست، شمرده شمرده و پیوسته، خبر زمستان دشواری را به من می‌داد. راستی امسال طعم زمستان چقدر زود به این حوالی رسید! بیچاره پروانه‌ها، دوباره به سوگی سرد و سکوتی سنگین می‌نشینند. دوباره باید، رد رنگین پرستوهای عاشق را در آسمان انتظار کشید. کسی چه می‌داند و از کجا باید بداند که چقدر تشنه‌ی بهارم. چقدر بهارِ فرداهای این روزهای زرد پاییزی را به انتظار مانده‌ام. **چقدر!**

از جلوی مدرسه رد شدم و هنوز نگاه از در و دیوارش برداشته بودم که صدای زنگ مدرسه، دل کودکانه‌ام را چند قدم جلوتر از مدرسه، قاب گرفت. تماشای بچه‌ها چه لذتی دارد! یکی می‌دود، یکی آهسته گوشه‌ای می‌خزد و به انتظار می‌نشیند. یکی شیطنت کودکانه را به نمایش می‌گذارد و خلاصه هر یکی به گونه‌ای. این گوناگونی‌های پیداء در من دوباره همان خواستنی‌های مدرسه‌ی خواستنی‌ام را بیدار ساخت. کی فرامی‌رسد آن فردایی که هر دانش‌آموزی متناسب با آن چه هست، در جریان جاری یادگیری قرار گیرد. هر دانش‌آموزی عابر جاده‌ای باشد، که مقصدش «شدن» او باشد. در مدرسه این حس به هیچ دانش‌آموزی دست ندهد که استعدادها و توانایی‌هایش هرز می‌رود. چقدر از بدلی و قالبی بار آمدن ترس دارم. چقدر می‌ترسم از آن چه مدرسه‌ها «هستند». دانش‌آموزان با شخصیت‌ها، توانایی‌ها و انگیزه‌های گوناگون و

نظام آموزشی همگون. چقدر از این «فهی‌مده» نشدن‌ها، **دل‌تنگم!**

در این‌های و هوای آشنا باز طعم بهاری ارزش‌یابی کیفی-توصیفی در کام روانم پراکنده شد. شیوه‌ای که به آموزگار یادآوری می‌کند که الفبای معلمی، توجه به گوناگونی بچه‌هاست. توجه به استعدادها و توانایی‌های سیال آن‌هاست. شیوه‌ای که به معلم پیوسته یادآوری می‌کند که الگوهای ذهنی خود را به‌روز کن. شاید تو با تکیه بر آنچه به‌عنوان مهارت شغلی و حرفه‌ای معلمی با خود همراه داری، نتوانی خواسته‌ها و انتظارات و نیازهای دانش‌آموزانت را پاسخ‌گو باشی! آقا یا خانم معلم، مدرسه باید باران رویش توانایی‌های بچه‌ها باشد نه پاییز استعدادها و خلاقیت‌هایشان. راستی اگر ارزش‌یابی چنین است، چرا گاهی برخی از همکاران در تعامل‌های غیررسمی می‌گویند: «آقا ارزش‌یابی کیفی، توصیفی وقت‌گیر است. ما نمی‌رسیم محتوای کتاب را تدریس کنیم، مجبوریم مثل میرزابنوبس‌های قدیم، پیوسته بنویسیم و یادداشت‌برداری کنیم. باید پوشه‌ی کار داشته باشیم. باید از ابزارهای مختلفی چون آزمون عملکردی، آزمون مدادکاغذی، شیوه‌ی همسال‌سنجی و خودسنجی، شیوه‌ی سنجش مشاهداتی، فهرست وارسی، مقیاس‌های درجه‌بندی و دفتر مدیریت فرایندهای کلاسی استفاده کنیم و از همه بدتر، به جای نمره باید، به تکتک دانش‌آموزان بازخوردهای توصیفی بدهیم. باور می‌کنی آقا ما گرفتاریم! پیوسته از اداره‌ی شهرستان و منطقه و اداره‌ی کل و حتی وزارتخانه به کلاس معلم می‌آیند و باید هی پاسخ‌گوی این و آن باشی. یکی می‌گوید چرا پوشه‌ی کار دانش‌آموزان را به این شکل مدیریت کرده‌ای؟ از این به بعد به این شکل که «من» می‌گویم، باید باشد. فردا یکی دیگر می‌آید و می‌گوید چرا پوشه‌ی کارها، به این شیوه و شکل است باید... آن وقت وای می‌مانی که کدام گفته، راه است و کدام بی‌راهه...»

آرمان شهر من و این دست سخنان! **خدایا!**
وقتی سخنانی از این دست راه از صنف آموزگاران می‌شنوم و آن‌ها را مقایسه می‌کنم با سخنان سایر اصناف، کمی در خودم می‌مانم که کجای کارمان می‌لنگد. چرا یک آدم فنی، چنین تصویری از ابزار ندارد؟ چرا ابزارهای گوناگون را مانعی برای فعالیت‌هایش نمی‌داند بلکه بی آن‌ها، اصولاً کاری نمی‌تواند از پیش ببرد؛ چرا که با ابزار، هم کیفیت کارش و هم زمان در اختیارش را مدیریت می‌کند. به‌عنوان نمونه، او آچار مثلاً شماره ۱۰ تا ۳۰ را در جعبه ابزارش، همیشه همراه دارد و هر وقت بخواهد مهره‌ی مثلاً ۱۰ را باز یا بسته کند، با نگاهی به مهره، بلافاصله آچار ۱۰ را برمی‌دارد و کارش را انجام می‌دهد... اما چرا من معلم، به استفاده از ابزارهای سنجش یادگیری دانش‌آموزان چنین نگاهی ندارم؟ چرا ابزارها را مانعی برای مدیریت مؤثر فرایندهای کلاسی خود می‌دانم؟ آیا این مشکل به ناشنایی ما معلم‌ها با ابزارها و نقش آن‌ها در جمع‌آوری و ساماندهی اطلاعات ارتباط دارد؟ آیا این دست گلاویه‌ها به نگرش معلمان برمی‌گردد؟ آیا مشکل، دانش و صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمی است یا به درک نادرست و ناکافی من معلم از ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان برمی‌گردد؟ **مشکل چیست؟**

گرچه مشکل را به قدر دانش خویش می‌شناسم، در ساختار موجود، توانستن‌ها و دانستن‌های من و امثال من، چقدر امکان شدن دارند؟ این بزرگ‌ترین پرسش من و همه‌ی دل‌مشغولی من و گروه من است.
کاش می‌توانستم درست مثل آسمان بی‌ارام تمام بغض خودم را و آبی‌ترین لحظه‌ها را میزبان باشم. **کاش...**

شب غلیظ‌تر از قیر، فرا رویم بود و هوای حوصله‌ام ابری، و...

- **تا کس، در بست...**

کافی نوشتن داشتند. بیشتر این افراد تمام این نامه‌ها را نگه داشتند و اغلب آن‌ها را دوباره خوانی می‌کردند و ایده‌ی مؤثری بود.

مشابه این ایده را می‌توان در مدارس هم صندوق پست می‌تواند ساده یا تزئین شده باشد. حتی می‌توان با تابلوی اطلاعات را به صورت خانم‌های کوچک درآورد تا دانش‌آموزان بتوانند آن را تزئین کنند. نامه‌ها را نیز می‌توان با سوزن ته‌گرد به تابلو متصل کرد.

برای معلم، این روش کمی پیچیده‌تر از واگینگ ساده است؛ اما دلیل منحصر به‌فرد بودن آن این است که مراحل را برای دانش‌آموزان ارائه می‌دهد تا یکدیگر را «واگ» کنند.

۴۰. قلب‌های جدا افتاده

در اینجا، فعالیت عالی برای آموزش هم‌دردی و حساسیت ارائه می‌شود. به هر یک از دانش‌آموزان، یک قلب ساخته شده از مقوا بدهید. یا بگویید هر کدام یک قلب برای خود بسازند. از آن‌ها بخواهید نام خود را روی قلب خود بنویسند. سپس بگویید قلب خود را با قلب یکی از دوستانشان تعویض کنند.

به دانش‌آموزانشان بگویید که تصمیم دارید پنج مورد از کارت‌های «ضمیمه‌ی» را که در فعالیت شماره‌ی ۳۹ ساخته‌اند بخوانید. پس از خواندن هر کارت، از دانش‌آموزان بخواهید قسمتی از قلبی را که در دست دارید، پاره کنند. قسمتی که هر فرد پاره می‌کند، ارتباط مستقیمی با میزان ناراحت شدن صاحب اصلی قلب هنگام شنیدن جمله‌ی مورد نظر دارد. به آن‌ها یادآوری کنید که میزان تأثر خودشان از این جمله را در نظر بگیرید و تنها به صاحب اصلی قلب ببینید. از آن‌ها بخواهید قسمتی‌ها را بر اساس ترتیب جمله‌ی خوانده شده، شماره‌گذاری کنند. پس از خواندن هر پنج جمله، هر دانش‌آموز باید قلبی در شش تکه داشته باشد.

به هر یک از دانش‌آموزان صفحهای حاوی جملات هر از یک کارت‌ها بدهید. از آن‌ها بخواهید تکه‌های قلب را به هم بچسبانند. یک جمله‌ی داگرمی‌دهنده پشت آن بنویسند و قلب را به صاحب اصلی‌اش بازگردانند.

دقت داشته باشید که حتماً برای انجام این فعالیت ارزشمند، به دانش‌آموزان زمان کافی اختصاص دهید. (با تشکر از استانی واترز، مشاور مدرسه‌ای در لوئیزیانا که این ایده را به من ارائه داد).

۴۱. من مادر بزرگ را به یاد می‌آورم.

این فعالیت جالب بر میراث و توجه به افراد محبوب مربوط به گذشته تأکید می‌کند. این کار، نوجوانان را با اصل خود پیوند می‌دهد و به آن‌ها می‌آموزد که آنچه باعث ماندگاری افراد در ذهن می‌شود، چیزهایی است که دیگران را تحت تأثیر قرار داده است.

از دانش‌آموزان بخواهید تا با والدین خود در مورد عضوی از خانواده که در ذهنشان تأثیر مثبتی داشته است، صحبت کنند. این فرد باید کسی باشد که کودک، او را به یاد می‌آورد مثلاً مادر بزرگ یا پدر بزرگ یا فردی دیگر از اعضای خانواده. برای مثال، همسر من عمومی داشت که به‌طور مادرزاد دست ندانست، او در طول زندگی خود با پاهایش به موفقیت‌های

امدادوش

برای منحصر به‌فرد ساختن کلاس‌های درس

مترجم: نگار مجدفر

نویسنده: دکتر جیمز دی. ستین

بزرگ‌نویس در یک بند

اشاره

در دوره‌ی شانزدهم از مهر ۹۱ تا اردیبهشت ۹۲ در هشت شماره از سلسله مطالب «۱۰۱ روش برای منحصر به‌فرد ساختن کلاس‌های درس»، یک کتاب ارزشمند را به تدریج به شما خواناندگان گرامی عرضه کردیم. در نظر داریم در دوره‌ی هفدهم مجله، ادامه‌ی این کتاب را تقدیم خوانندگان گرامی کنیم. امیدواریم همچنان که در دوره‌ی قبل، از انتشار این مطالب ابراز رضایت می‌کردید، در شماره‌های دوره‌ی جاری نیز، این مطالب با مذاق حرفه‌ای شما سازگار باشد.

۳۹. ادامه‌ی پست سان شاین

چند سال پیش، من مشاور و روان‌شناس یک مرکز درمانی برای افراد جوان بودم. چالش بزرگ‌ترین قسمت این برنامه مربوط به دختران نوجوان می‌شد. در آن زمان، ایده‌ی صندوق پست‌های کوچک و شخصی به ذهنمان خطور کرد. تمام این صندوق پست‌ها همانند صندوق ادارات پست، به هم متصل بودند. هر یک از دختران، با استفاده از رنگ و مازیک، در صندوق پست خود را مطابق سلیقه‌ی خود، رنگ‌آمیزی می‌کرد (درها، به‌طور مشخصی منحصر به‌فرد بودند).

این ایده تأثیر مثبتی داشت، دختران، نهنتمها نامه‌های معمولی دریافت می‌کردند، بلکه قادر بودند از طرف کارکنان و یکدیگر، نامه بفرستند و پاسخ دریافت کنند. در ابتدای این برنامه ذکر شده بود که آن‌ها باید همدیگر را با نامه‌های خود تشویق کنند. امضا کردن نامه‌ها نیز یک قانون بود.

من به زودی دریافت کردم که تعدادی از دختران، در نامه‌ها احساسات خود را بهتر بروز می‌دهند، همچنین آن‌ها وقت

۱. واگینگ در شماره‌های دوره‌ی گذشته، به‌طور کامل توضیح داده شد. برای آگاهی بیشتر به رشد آموزش ابتدایی مهر تا آذر ۱۳۹۱ مراجعه فرمایید.

خود تا کید می کند.

این فعالیت را در یک بعد از ظهر آخرین روز کاری مدرسه امتحان کنید. به هر یک از دانش آموزان یک کیسه از لیست پیروزی بدهید و از آن‌ها بخواهید سه مورد از شاخص ترین پیروزی های خود در هفته ی گذشته را در آن وارد کنند. یادآور شوید که نیازی نیست پیروزی های چشمگیری باشند فقط باید پیروزی های آن‌ها باشد.

سیس از دانش آموزان بخواهید پیروزی های خود را با اعضای کلاس در میان بگذارند، از اهمیت آن برای دوستانشان بگویند و اهداف و برنامه های خود برای هفته ی آینده را شرح دهند.

اگر کلاس کوچکی دارید یا دانش آموزان در گروه های کوچک یادگیری فعالیت می کنند، می توانید از دانش آموزان بخواهید برای بکدیگر لیست پیروزی تهیه، سپس مقایسه کنند. این فهرست، برداشتی است از «کودکم» در دوست دارم، اما چرا دیوانه ام می کنند؟» نوشته ی جیمز دی ساتن (انتشارات بلوط های پوست داشتی، ۱۹۹۷) که با کسب اجازه از ناشر، مجدداً در این کتاب به چاپ رسیده است.

۴۳. نشان

من این ایده را از دانش آموزی که به دفتر آمده بود، گرفتم. به قسمتی از شلوار این دانش آموز با یک سنجاق قفلی، یک نشان بزرگ مربوط به مدرسه چسبیده بود. طبق معمول از او چند سؤال پرسیدم و سپس با معلمش تماس گرفتم. معلم، سال تحصیلی را این گونه آغاز می کند. او به یکی از دانش آموزان که در سال گذشته رفتار خوبی داشته و با دیدگر دانش آموزان به خوبی رفتار کرده است اجازه می دهد که نشان بزرگ مدرسه را برای یک هفته به لباس خود متصل کند. او وظیفه دارد لااقل پنج دانش آموز را برای دریافت نشان هفتگی آینده انتخاب کند. تمامی مراحل ثبت می شود تا به تدریج در طول سال تحصیلی این نشان به اکثر دانش آموزان تعلق بگردد. این نشان دقیقاً چیست؟ روش این معلم این گونه بود. او آستین یک یونیفرم مدرسه را جدا کرده بود. ایده ی نشان برای او و کلاش از اهمیت بالایی برخوردار بود. پس از ملاقات با دانش آموزی که نشان را به من معرفی کرده، من با دانش آموزان دیگری از آن کلاس گفتگو کردم. همه ی آن‌ها علاقه مند در یافت دوباره ی نشان بودند.

(این ایده را نورما پرفایت، معلم پایه ی چهارم دبستان در مدرسه ی ابتدایی پیتوس در تگزاس مطرح کرد).

۴۴. کمد جان گان

همه جان گان را می شناسند، فضاورد بازنشسته که در اکتبر ۱۹۹۸، در سن ۷۷ سالگی، بار دیگر با سفینه ی دسکوری، به فضا بازگشت. ظاهراً او، پس از بازگشت از سفر فضایی اش در سال ۱۹۶۲ در شهر محل زندگی اش در اوهاو، به یک قهرمان تبدیل شده بود. در دوران تحصیل جان کمد شماره ی ۱۴۵ در مدرسه ی ابتدایی نیو ککورد متعلق به او بود و تمام دانش آموزان از این موضوع باخبر بودند. امروز کمد قدیمی جان گان متعلق به یک دانش آموز پایه ی دهم است که بهترین عملکرد و رفتار و داشته باشد. او می تواند برای یک هفته از کمد یک قهرمان استفاده کند.

درست است که شما کمد جان لاکر را در مدرسه ی خود ندارید، اما به این فکر کنید که چگونه می توانید یک کمد یا صندلی ناهنجوری را به دانش آموزی اختصاص دهید که بهترین رفتار را با دیگران داشته است.

گوناگونی حتی بیشتر از یک فرد سالم دست یافت. او در سیرک کار می کرد کارهای گوناگون انجام می داد و در اجرای برنامه های مرتبط با عدالت و صلح فعال بود.

از دانش آموزان بخواهید کنفرانسی ۱۰ دقیقه ای در مورد فردی که به یاد می آورند، ارائه دهند. سپس به هنگام جمع بندی، یک میچک در در گالن قرار دهند. وقتی این فعالیت به پایان رسیده کل‌ها را به یک خانه ی سالمندان هدیه دهید (این فعالیت با فعالیت ۸۹ مرتبط است).

در ادامه قسمتی از یک داستان را آورده ام. این داستان را هنگامی به کار بردم که با گروهی از دختران در مرکز درمانی باکتر در سن آنتونیری تگزاس کار می کردم. من از ملر مادرم یاد کردم. میرتل هریس، مادر بزرگم، سال های سال، من تنها نوهی خانوادگی مادری ام بودم. به همین دلیل، من و مادر بزرگم رابطه ی ویژه ای داشتیم.

یکی از خاطرات مورد علاقه ی من به زمانی مربوط می شود که تقریباً تمام تابستان را با مادر بزرگم و خانواده ی خانام گذراندم. در آن زمان، من تقریباً نه سال داشتم.

من و مادر بزرگم با قفلاز به تولسا در اوکلاهما برگشتیم. در آن زمان تنها افراد مرغه می توانستند با هواپیما سفر کنند.

در حالی که با خود چند ساک حاوی کتاب، بازی و خوراکی داشتیم، من و مادر بزرگم سوار قفلاز شدیم و روی صندلی های خود آماده ی سفر شدیم. من هنوز مناظری را به یاد می آورم که از پنجره در طول اولین سفرم با قفلاز مشاهده کردم. برای مسافرانی که در طول شب و روی صندلی سفر می کردند (در مقایسه با واگن های گران قیمت تخت خواب دار)، مسئول واکی باش اجازه می داد: ما تنها به یک بالش احتیاج داشتیم. مادر بزرگم که در سفر با قفلاز با تجربه بود، همیشه بالش مناسب خود را همراه داشت.

صبح، قفلاز برای استراحت نگه داشت و مادر بزرگم یک صبحانه ی کامل به من داد. سپس، دوباره سوار قفلاز شدیم. هنگامی که به صندلی های خود برگشتیم، توجه شدیم که مسئول واکی تمام بالش ها از جمله بالش مادر بزرگ را برداشته است. مادر بزرگم به مسئول واکن اصرار ورزید تمام بالش ها را بیاورد تا او بتواند بالشش را بیجا کند.

تجربه ی مسافرت با قفلاز به همراه مادر بزرگم به این دلیل در ذهن من ماندگار شده است که این سفر ماجراجوانه ی خاصی، تجربه ی مشترک من و مادر بزرگم بود. در طول سال های متعددی، ما کارهای دو نفره ی زیادی انجام دادیم. او حتی کمی گلدوزی و پختن شیرینی شکری را به من آموخت.

در سال ۱۹۶۸ هنگامی که آماده ی رفتن به تیروی دریایی بودم، او درگذشت. تنها دو سه روز به سفر دوساله ام به زاین مانده بود. حالش بسیار وخیم بود ولی می دانست که هنوز خانام احساس می کنم او روز مرگش را انتخاب کرده بود. شنیده بودم این چیزها اتفاق می افتد.

برداشتی از: لاهاد بزرگ را به یاد می آورم، با کسب اجازه از کتاب «پنجره ها» نوشته ی جیمز دی ساتن، که مجدداً به چاپ رسیده است (انتشارات بلوط های مهربان، ۱۹۹۱).

۴۴. لیست پیروزی

برخی دانش آموزان به قدری خود را دست کم می گیرند که حتی پیشرفت ها و دست یافته های خود را نمی بینند. در این قسمت فعالیت معرفی می شود که می تواند در یک فعالیت نوشتاری به کار گرفته شود. این فعالیت بر تأیید

یعنی من حق ندارم؟

● کبری محمودی
مادر یک دانش آموز دبستانی

حاضر جوابی شاگرد را به حساب بی ادبی و سرکشی او نگذارد اما من وقتی ماجرا را شنیدم، برای پسر من توضیح دادم که اشتباه کرده‌ای که با معلمت چنین حرف زده‌ای. او خودش می‌داند که کیف شما سنگین می‌شود و شانه‌تان درد می‌گیرد و البته لازم بوده است که شما آن کتاب‌ها را اضافه‌تر از برنامه، با خودتان به مدرسه ببرید.

برایش توضیح دادم که معلم با تجربه، همه‌ی این مسائل را در نظر می‌گیرد و بعد نظر از شما می‌خواهد که کاری را انجام بدهید و تو باید به خواسته‌ی معلمت احترام بگذاری. بعد هم اینکه شاید اگر من جای خانم معلمت بودم، برخورد دیگری با تو می‌کردم و از دست ناراحت می‌شدم. شانس آورده‌ای که معلمت

ماجرای سنگینی کیف‌ها و کوله‌پشتی‌های بچه‌های مدرسه و خصوصاً دبستانی‌ها، موضوع تازه‌ای نیست. اردیبهشت‌ماه بود و روزهای پایانی سال برای بچه‌های پایه‌های پایین‌تر ابتدایی.

یک شب پسر من وقتی می‌خواست کتاب‌های برنامه‌ی کلاسی روز بعد را در کیفش بگذارد، به من گفت: «مامان! خانم گفته است به جز برنامه‌ی کلاسی، کتاب‌های «قرآن» و «بخوانیم» را هم اضافه ببریم مدرسه. من بخوانیم را نمی‌برم؛ آخر کیفم خیلی سنگین می‌شود.»

به او گفتم: «می‌دانم مادر، اما حرف خانمتان را که نمی‌شود گوش نکنی؟ آن وقت از دستت ناراحت می‌شود.»

گفت: «نه. خب من به او می‌گویم که کیفم خیلی سنگین می‌شود. تازه، او که نمی‌تواند همه‌ی کتاب‌ها را کار کند! مگر ما چند تا زنگ داریم؟»

در جواب پسر من به او گفتم: «من کاری ندارم. اگر خودم جای تو بودم، حرف خانم معلم را گوش می‌کردم. اگر نمی‌خواهی کتابت را ببری، خودت هم باید جواب معلمت را بدهی» او هم قبول کرد که مسئولیت کارش را بپذیرد.

ظهر آن روز، پسر من بعد از تعطیل شدن مدرسه به خانه آمد و با آب‌وتاب برایم تعریف کرد که خانم پرسید چرا کتاب بخوانیم را نیاورده‌ای و من گفتم که آخر کیفم سنگین می‌شد.

معلم گفته بود: «خب، من که گفته بودم می‌خواهم درس بدهم و باید کتاب داشته باشی» و پسر من جوابش را چنین داده بود که شانه‌ام در اثر سنگینی کیف درد می‌گیرد.

خوش‌بختانه معلم پسر من آن قدر درک و انصاف داشته که تندی نکند و این

ناراحت شده بود از اینکه دانش‌آموزی آن قدر شجاعت و قدرت بیان داشته که بتواند عقیده و حرف منطقی‌اش را محترمانه و معصومانه به زبان بیاورد و کتمان نکند.

ناراحت شده بود از اینکه دانش‌آموزی به درس و امتحان و نمره چندان اهمیت می‌داده که کار خود را ارزیابی کرده و می‌دانسته است در چه بخشی از امتحان ضعف دارد.»

با یادآوری این خاطره، برای اینکه پسرم را از عواقب چنین رفتارهایی مطلع کنم، برایش توضیح دادم که استدلال او درست بوده اما رعایت حال معلم و سخن او وظیفه‌ی شاگرد است. این‌جا بود که سؤال پسرم شگفت‌زده‌ام کرد! او پرسید: «مامان، پس من چی؟ یعنی من حق ندارم؟» نگاهی به چشمان معصوم او انداختم. دستی به سرش کشیدم و گفتم: «چرا، تو هم حق داری!»

این قدر فهمیم و صبور است. از شما چه پنهان یاد خاطره‌ای افتادم که البته برای پسرم تعریف نکردم، اما برای شما می‌توانم تعریفش کنم. روزی از روزهای تدریسم، وقتی به دفتر مدرسه رفتم، همکارم عصبانی پیشم آمد و گفت: «چقدر بعضی از این بچه‌ها گستاخ‌اند. ما جرئت نمی‌کردیم به صورت معلمانمان نگاه کنیم و حالا این‌ها با پررویی در چشم ما زل می‌زنند و اعتراض هم می‌کنند.»

پرسیدم: «چه شده؟ چرا این قدر عصبانی هستی؟ کی چی گفته خانم...؟» و همکارم در جواب گفت که: «امروز یکی از بچه‌های کلاس بلند شده و با جسارت تمام به من می‌گوید که خانم، شما گفته بودید از فلان بخش کتاب در امتحان کلاسی یک سؤال سه نمره‌ای می‌آید اما پنج نمره به سؤال آن بخش اختصاص داده بودید! حالا ما نمره‌مان کم می‌شود و دلیلش این است که فکر می‌کردیم شما به حرفتان عمل می‌کنید و...»

تا آخر ماجرا را فهمیدم. همکارم ناراحت شده بود از اینکه دانش‌آموزی، آن قدر دقیق به حرف‌های او توجه کرده و روی حرف معلمش حساب باز کرده بود! ناراحت بود از این که دانش‌آموزی، به درستی تشخیص داده بود که آموزگارش در طراحی سؤالات امتحان وعده‌های داده شده را رعایت نکرده است.

آموزگاران این گونه می اندیشند!

● پژوهشگران: محمدرضا شهبازی کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی و آموزگار عشایری فارس - مهدی ربیعی کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی و آموزگار شهرضا

سرآغاز

مقاله‌ی حاضر چکیده‌ی پژوهشی با عنوان «تجربه‌ها و ادراک معلمان ابتدایی از پرورش تفکر خلاق در دانش‌آموزان» است که با هدف تبیین تجربه‌های معلمان از پرورش تفکر خلاق در دانش‌آموزان انجام گرفته است. شرکت‌کنندگان در پژوهش، معلمان مقطع ابتدایی شهرستان آبادیه بودند که با روش نمونه‌گیری هدف‌مند انتخاب شدند. حجم نمونه بعد از انجام مصاحبه و عدم دست‌یابی به اطلاعات جدید در نهایت به شش نفر رسید. اطلاعات با استفاده از مصاحبه‌ی عمیق نیمه ساختار یافته گردآوری و با به‌کارگیری روش هفت مرحله‌ای تجزیه و تحلیل شد. از مجموع یافته‌های این پژوهش بعد از حذف کدهای مشترک، تعداد ۸۵ کد مفهومی - که بیانگر تجربه‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش بود - استخراج گردید و در موضوع اصلی «تجربه‌های معلمان از خلاقیت» دسته‌بندی شد. این یافته‌ها نمایانگر آن است که معلمان در تأثیرگذاری بر رشد تفکر خلاق دانش‌آموزان نقش مهمی دارند. بر این اساس، شاگردان به معلمان خلاق نیازمندند و معلمان هم به کار کردن در مدارس و محیط‌هایی نیاز دارند که در آن‌ها خانواده‌ها به خلاقیت بها می‌دهند و درصدد رشد و توسعه‌ی آن هستند. آگاهی از این یافته‌ها راه را برای برنامه‌ریزان آموزشی روشن‌تر و هموارتر می‌سازد و به تبع آن، فرایند یاددهی خلاقانه برای معلمان آسان‌تر می‌شود.

کلیدواژه‌ها: تجربه، تفکر خلاق، آموزش و پرورش ابتدایی

البته این یادگیری امروزه هنوز هم ضروری است ولی دیگر نمی‌توان به آن بسنده کرد. آن‌چه برای بقای آینده نیاز است، یادگیری نوآفرین^۳ و ابتکاری است. اگر یکی از چالش‌های تعلیم و تربیت آماده کردن کودکان برای دنیایی باشد که به سرعت در حال دگرگونی است، پرورش تفکر خلاق آن‌ها نیازی روشن و واضح خواهد بود. متأسفانه آموزش موجود در مدارس ما، دانش‌آموزان را به تفکر هم‌گرا عادت داده است و همین امر مانع آن شده است که آن‌ها نگرش لازم برای تن دادن به خطر را، -که مستلزم تفکر واگراست- به‌دست آورند. بنابراین آنچه بدان نیازمندیم، روش‌هایی است که بتوان به کمک آن‌ها توان‌مندی‌ها و ادراک معلمان و همچنین مهارت‌های دانش‌آموزان را تقویت کرد و شرایط لازم برای پرورش و ایجاد تفکر خلاق را فراهم آورد. باتوجه به اهمیت نقش معلمان در پرورش این پدیده‌ی مهم تربیتی و نیاز به نگاه عمیق و

رشد و بالندگی دانش‌آموزان را تغییر دهند؛ زیرا جوامع امروز نیاز به پرورش انسان‌هایی دارند که بتوانند به‌طور خلاق با مشکلات روبه‌رو شوند و به حل آن‌ها بپردازند. پس معلم یا مربی باید در طول زندگی هنگامی که به تجربه‌اندوزی در برخورد با دانش‌آموزان می‌پردازد، به‌طور جدی پرورش خلاقیت شاگردان را مدنظر داشته باشد و از تجربیات، ادراک و نگرش ویژه‌ای که با ماهیت و فرایند خلاقیت تناسب دارد، برخوردار باشد. پژوهش حاضر تلاش می‌کند به کیفیت این تجربه‌ها و ادراکات در راستای چگونگی پرورش این موضوع در دانش‌آموزان ابتدایی که در واقع در نقطه‌ی آغاز بروز خلاقیت فردی هستند، پی ببرد. زیرا هدف اساسی آموزش و پرورش، تربیت انسان‌هایی است که قابلیت انجام دادن کارهای جدید را داشته باشند و فقط آنچه را دیگر نسل‌ها انجام داده‌اند، تکرار نکنند؛ یعنی تربیت افرادی خلاق، مبتکر و مکتشف (پیازه^۴، ۱۳۶۰).

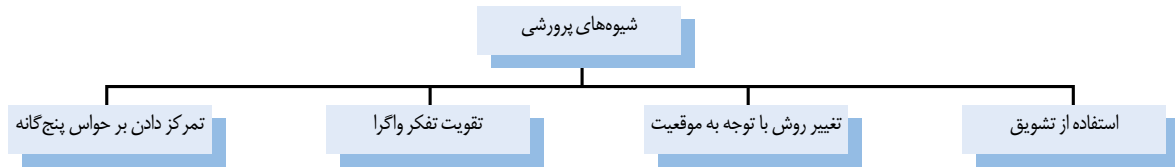
آموزش در توسعه و تقویت تفکر خلاق بسیار مؤثر است و این توانایی را کاهش یا افزایش می‌دهد. کلیه‌ی روان‌شناسان و محققان به‌وجود تفکر خلاق در ذات بشر اعتقاد دارند و این مریی است که باید با ابتکارات و روش‌های خلاق خود این استعداد را بارور کند. منظور از تفکر خلاق نوعی تفکر است که به دیدگاه‌های جدید، رویکردهای نوظهور، دورنمایی تازه و راه‌های جدید برای فهم و درک اشیا و موقعیت‌ها منجر می‌شود (فاسیونی^۱، ۲۰۰۶). تردیدی نیست که پرورش استعدادها و توانایی‌های بالقوه‌ی دانش‌آموزان به‌عنوان یک ضرورت و مسئولیت اجتماعی از اهم وظایف کارگزاران جامعه و دست‌اندرکاران نظام آموزشی به‌ویژه آموزگاران است. بنابراین، در نظام آموزشی هر کشور معلمان بیشترین و برترین نقش را به‌عهده دارند و می‌توانند با به‌کارگیری شیوه‌های درست پرورش تفکر، به‌ویژه تفکر خلاق، مسیر

کیفی به این موضوع، مقاله‌ی حاضر بر آن است تا به‌منظور فهم کامل تجربه‌های معلمان از چگونگی پرورش تفکر خلاق در دانش‌آموزان، ادراکات آنان را دریابد. این مطلب که آن‌ها چه تجربه‌ای در این موضوع دارند و چگونه این تجربه‌ها را برای خود

اتفاق بیفتد: ۱. قائل شدن به یک رابطه یا اصل در جایی که چنین رابطه یا اصلی وجود ندارد؛ ۲. انکار وجود یک رابطه یا اصل، در جایی که آن در حقیقت وجود دارد؛ ۳. طرح پرسش‌های غلط (فلیک، ۱۳۸۷: ۴۱۴). پژوهش‌گر در راستای

مثل آهنگ آقای علیرضا افتخاری که قبلاً گوش داده‌اند، اجرا می‌کنند» (شرکت‌کننده‌ی شماره‌ی چهار).

«در روش بارش فکری من بحث را شروع می‌کنم و از شاگردان می‌خواهم تا آنچه را به

نمودار ۱. شیوه‌های پرورشی

معنادار ساخته‌اند، از نکات اصلی است که در این مطالعه به آن پرداخته شده است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر یک پژوهش کیفی از نوع پدیدارشناسی^۴ است. پژوهش پدیدارشناسی، مطالعه‌ی تجربه‌ی به‌کار گرفته شده است (ون من^۵، ۱۹۹۰) و پدیدارشناسی را مطالعه‌ی دنیای فردی می‌داند. دنیا به‌عنوان این که ما آن را چگونه تجربه می‌کنیم و درباره‌ی آن می‌اندیشیم یا در ارتباط با آن مفهوم‌سازی می‌کنیم، بدون آن که از طریق پیش‌داوری و ایده‌های نظری به تصویر کشیده شود. در این مطالعه، تعدادی از معلمان مدارس ابتدایی شهرستان آباد به روش نمونه‌گیری مورد مطلوب، انتخاب و مورد مصاحبه‌ی عمیق نیمه‌ساختار یافته قرار گرفته‌اند. مدت زمان هر گفت‌وگو حدود ۳۰ تا ۴۵ دقیقه بنا بر فرصت و تمایل شرکت‌کنندگان متغیر بود. در نهایت، تعداد معلمان مشارکت‌کننده در مصاحبه به شرح مندرج در جدول به شش نفر رسیده و یافته‌های به‌دست آمده در پژوهش، با استفاده از روش پدیدارشناسی تجزیه و تحلیل شد. در این ارتباط سه نوع خطا ممکن است

توان‌مندسازی خود و تحقق مصاحبه‌هایی صحیح و با دقت، اقدام به انجام دو مصاحبه‌ی آزمایشی کرد. در این پژوهش برای تعیین روایی یافته‌ها از روایی بازسازی واقعیت استفاده شد و یافته‌ها به شرکت‌کنندگان در مصاحبه ارائه شد و از نظر صحت و کامل بودن به تأیید آن‌ها رسید.

نتایج بحث

یافته‌های حاصل از این پژوهش بعد از حذف کدهای مشترک، ۸۵ کد مفهومی بود که حاکی از تجربه‌های معلمان در پرورش تفکر خلاق حکایت می‌کرد. این کدها که در چهار دسته‌ی فرعی، «استفاده از تشویق»، «تغییر روش با توجه به موقعیت»، «تقویت تفکر واگرا» و «تمرکز دادن بر حواس پنج‌گانه» قرار گرفته‌اند که در نمودار ۱ قابل مشاهده هستند.

بعضی از تجربه‌های شرکت‌کنندگان در زمینه‌ی شیوه‌های پرورشی عبارت‌اند از: «ما سعی می‌کنیم شعر را با آهنگ برای دانش‌آموزان بخوانیم یا هم‌خوانی کنیم. حالا بچه‌هایی که خلاق هستند و به آهنگ و شعر بیشتر توجه می‌کنند، فوراً آن را با آهنگ دیگری

ذهنشان می‌رسد، بیان کنند. با این روش هم در زمان صرفه‌جویی می‌شود و هم بیشترین ایده‌ها، چه درست و چه اشتباه، تولید می‌شود» (شرکت‌کننده‌ی شماره‌ی یک).

«دائماً سعی می‌کنم به دانش‌آموز بگویم در آزمایش‌ها و حل مسائل مختلف یک راه‌حل شما را قانع نکند و در پی راه‌حل‌های بیشتری برای انجام آزمایش و فهمیدن مطالب درسی باشید» (شرکت‌کننده‌ی شماره‌ی سه).

«هیچ چیز برایم جذاب‌تر از گوش دادن به ایده‌های عجیب و غریب دانش‌آموزان نیست» (شرکت‌کننده‌ی شماره‌ی پنج).

«با تشویق رفتارها و راه‌حل‌های شاگردان، باعث شدم دانش‌آموزی در پاسخ به چند سؤال ریاضی از روش جدیدی که به ذهنش رسیده بود، استفاده کند؛ روشی که با روش سایر هم‌کلاسی‌هایش فرق داشت» (شرکت‌کننده‌ی شماره‌ی شش).

فیشور (۱۳۸۵) اظهار می‌دارد: «آموزگاران خلاق کسانی هستند که روش‌ها و راهبردهای خود را با توجه به موقعیت‌های متفاوت تغییر می‌دهند. آن‌ها همواره خود را برای یادگیری از

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش

شماره‌ی مصاحبه‌شونده	جنس	پایه‌ی تدریس	سابقه‌ی تدریس - سال	مدرک
۱	مرد	پنجم	۱۰	کارشناسی
۲	مرد	دوم	۱۵	کارشناسی
۳	مرد	اول	۲۲	کارشناسی
۴	مرد	چهارم	۱۳	کارشناسی
۵	زن	پنجم	۲۰	کارشناسی
۶	مرد	سوم	۱۷	کاردانی

توجه به گفتار آموزگار

نقد

شاگردان خویش آماده می‌سازند و از این که فردی نادان به نظر می‌آیند، هراسی ندارند.»

بحث و نتیجه گیری

نتایج این مقوله با یافته‌های پژوهش برلایندر و گیج (۱۹۸۵) همخوانی دارد. آن‌ها نشان دادند که کیفیت یادگیری در روش‌های تدریس فعال، از جمله روش‌های بحثی و گروهی، از روش‌های تدریس غیرفعال، از جمله سخن‌رانی، بیشتر است. شیوه‌های بیان شده به‌وسیله‌ی معلمان با پژوهش بلوم (۱۹۹۵) همخوانی دارد. وی اطلاعاتی از ۱۲۰ فرد موفق در شش زمینه‌ی شغلی را گردآوری کرد و به این نتیجه رسید که موفقیت‌های بزرگ به چگونگی و کیفیت نوع آموزش بستگی دارد. هرلنگهان (۱۳۸۵) پی برد که شرایط آموزشی زیر هموارکننده‌ی راه بروز خلاقیت است:

«فرآگرفتن مهارت‌های عقلانی، محرک‌های حسی یا پاره‌ای از سرگرمی‌ها، طرز تفکر انتقادی، ابتکار، رهایی از جمود فکری، ایده‌آل‌ها، آرزوها و قدرت تخیل، و مساعد بودن عوامل زندگی اجتماعی.»

پی‌نوشت

1. Facioni
2. Piaget.jan
3. innovative learning
4. Phenomenology
5. venmanen

منابع

۱. پیسازه. ژان؛ روان‌شناسی و دانش آموزش و پرورش. مترجم: علی محمد کاردان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۰.
۲. ترینکو. ج؛ نوآوری نظام‌یافته. مترجم: م. جعفری. تهران، مؤسسه‌ی خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۸۰.
۳. حسینی، ا؛ ماهیت خلاقیت و شیوه‌های پرورش آن. مشهد، آستان قدس رضوی، ۱۳۷۸.
۴. فلیک. اوو؛ درآمدی بر تحقیق کیفی. هادی جلیلی. چاپ اول، تهران، نشر نی، ۱۳۸۷.
۵. فیشر. رابرت؛ آموزش تفکر به کودکان. مترجم: محمد صفایی. اهواز، انتشارات رسش، ۱۳۸۵.
۶. کشستی آرای، نرگس و همکاران؛ برنامه‌ی درسی تجربه شده مبتنی بر رویکرد پدیدارشناسی و اعتبارسنجی آن در گروه‌های پزشکی. مجله‌ی ایرانی آموزش در علوم پزشکی، شماره‌ی نه، صفحه‌ی ۶۷-۵۵.
۷. هرلنگهان. م؛ مقدمه‌ای بر علم خلاقیت‌شناسی. تهران، نشر دوران، ۱۳۸۵.
8. BLOOM, B. (1995). "Teacher training manual", New York, Macmillian.
9. BERLINER, D.G. (1985). "Educational psychology" (third edition) ton Mifflin. Hough Boston.
10. Van manen,max. (1990) researching lived experience: human science for an Action. sensitive pedagogy. state university of new York press.
11. Retrives Facioni. (2006) Creativity thinking skills for Education and life.

• نسرين السادات بستاني فرد

آموزگار منطقه‌ی دو تهران

اولین سالی بود که از آموزش‌بازی نهضت به‌عنوان آموزگار قراردادی در آذرماه وارد آموزش‌وپرورش شدم و در پایه‌ی سوم شروع به کار کردم. بعد از گفتن اولین دیکته، هنگام تصحیح متوجه شدم دانش‌آموزی روی تمام کلمات تشدید گذاشته است. با خود گفتم این دانش‌آموز هنوز متوجه نشده است که کدام کلمه به تشدید نیاز دارد، ولی وقتی دیکته‌ی دوم و سوم را هم تصحیح کردم متوجه همان اشکالات شدم. بعد در دل خودم حسابی خندیدم، زیرا من پنج سال بود که معلم نهضت سوادآموزی بودم و به خاطر ضعف شنوایی سوادآموزانم مجبور به محکم و کشیده گفتن کلمات بودم و ایراد از مُدل دیکته گفتن من بوده، نه از دانش‌آموزان.

• زهرا ذکریا پور
بویین زهرا

بی‌تابی اول مهر

بوی مهر که می‌آید دل‌های همه‌ی دانش‌آموزان به شوق دیدن تو می‌تپند. همه مشتاق و بی‌تاب‌اند از اینکه سال تحصیلی جدید آغاز خواهد شد. بی‌تاب دیدن دوستان قدیمی. بی‌تاب کتاب و درس و مدرسه و بی‌تاب دیدن معلم. امروز مهر می‌آید و مهربانی شکوفا می‌شود. سرنوشتی از شور و شوق در مدرسه رقم زده می‌شود. امروز همه‌ی احساس‌ها بهاری است و جشن تولد مدرسه است. ... سلام. چقدر دل‌تنگ تو بودم. تو زیباترین فصل کتاب من هستی، زیباترین شعر لحظه‌هایم، بهترین تفریق دشمنی و قشنگ‌ترین جمع دوستی.

دور زدن دانش‌آموزان

• رسول جهان‌دوست
معاون آموزگار چندپایه، روستای بهمان نیشابور

پس از سال‌ها تلاش و تدریس در کلاس‌های چندپایه، فهمیدم که عامل «زمان» از موارد مهم این کلاس‌هاست. مشکل من بر سر آب خوردن دانش‌آموزان از آب‌خوری حیاط مدرسه بود که وقت بسیاری را از دانش‌آموزان و کل کلاس می‌گرفت. آن‌ها روزی یک تا دو نوبت برای آب خوردن بیرون می‌رفتند و به قول معروف رشته‌ی کلام از دست آموزگار خارج می‌شد و هر بار آب خوردن هم تا هفت دقیقه طول می‌کشید. بنابراین حواسم به این سمت رفت که این روند وقت‌گیر است و با توجه به فاصله‌ی ۲۵ متری آب‌خوری تا کلاس، این زمان نباید بیش از ۷۵ ثانیه وقت بگیرد. با بررسی بیشتر دریافتم آن‌ها در راه نوشیدن آب به بازیگوشی هم می‌پردازند و تا آنجا که ممکن است وقت‌کشی می‌کنند. بالاخره با چندین روز آزمایش و گرفتن ساعت، محاسبه کردم و به حداکثر زمان ۹۰ ثانیه رسیدم. البته این کارها را به مرور و بی‌آسیب رسیدن به فرصت کلاسی انجام می‌دادم. نتیجه‌ای که گرفته شد بهت‌انگیز بود.

با نزدیک شدن آب‌خوری به کلاس، دانش‌آموزان داشتند از تعجب شاخ درمی‌آوردند. حال آن‌ها آب را از پارچ و لیوان‌های داخل راهرو، نزدیک کلاس و در جایی خارج از دید هم می‌نوشند. به این ترتیب در کمتر از ۶۰ ثانیه تشنگی آن‌ها رفع می‌شود.

بسویک بحیات طیبه

● عبدالرحیم اصلی
مدرس دانشگاه

اشاره

تحول بنیادین در آموزش و پرورش، تحولی عمیق و ریشه‌ای است که به دگرگونی در مفاهیم نظری، روندها و فرایندها، نقش‌ها و کارکردها و رویکردها منجر خواهد شد. در این تحول نگاه به معلم، کتاب و دانش‌آموز، پیشرو و دیگرگون است. در کنار این‌ها هم‌چنین بهره‌گیری از روش‌های نوین و فناوری‌های جدید، محیطی بانشاط ایجاد خواهد کرد تا همه در خدمت تربیت دانش‌آموزان برای دستیابی به مراتبی از حیات طیبه و قرب الهی باشیم. اما از کلمات اساسی و کلیدواژه‌های تحول و برنامه‌ی درسی ملی واژه‌ی حیات طیبه است. در اینجا این معنا را دست‌آویز قرار داده و می‌خواهیم ببینیم که منظور از این نوع رویکرد و زندگی در قرآن چیست؟ اگر فرصتی نیز دست دهد به رکن اصلی دیگر این زندگی یعنی عمل صالح پرداخته خواهد شد.

حیات طیبه

خداوند انسان را موجودی دوساحتی خلق کرده است یعنی با دو بعد مادی و مجرد. بعد مادی انسان را بدن و قوایی که در بدن دارد، تشکیل می‌دهد. خداوند در آیات قرآن به تعبیر مختلف از خلقت بدن انسان یاد کرده است که از دقت در آن‌ها معرفت ما به حقیقت قرآن و معارف خلقت انسان به دست می‌آید. بنابراین تمام آیات که مبدأ انسان را خاک یا آب یا گل یا «طین لازب» (گل چسبنده) یا «حماء مسنون» یا «صلصال» (گل خشک) یا «صلصال کالفخار» (گل خشک مانند سفال) یا «علق» (خون بسته) یا «سلاله» (جزء جدا شده از یک چیز) یا «ماء مهین» (آب پست و بی‌مقدار) یا «تطفه» یا «مضغه» (پاره‌ی گوشت) می‌دانند همگی ناظر به خلقت بدن انسان است.

خلقت و آفرینش روح حقیقت دیگری است که خداوند با تعبیر «ثُمَّ انشأناهُ خَلْقًا آخَرَ

(مؤمنون/۱۴) (آفرینش دیگری ایجاد کردیم) از آن یاد می‌کند و از عجایب آفرینش این است که این دو یعنی روح و بدن علاقه و وابستگی شدید به هم دارند به حدی که هر کدام از آن دو در دیگری تأثیر می‌گذارد و از اینجاست که فیلسوفان و عارفان هنوز هم در شناخت حقیقت روح و تأثیرگذاری آن بر بدن در شگفتی و تحیر به سر می‌برند.

حیات طبیعی و حیات طیبه

با توجه به دوساحتی بودن انسان، دو گونه حیات و زندگی برای او قابل تصور است، یکی حیات طبیعی که مربوط به بدن انسان است و در آن نیازهای بدن برآورده می‌شود، مانند نیازهای معیشت، مسکن، ازدواج، لباس و زیبایی‌های ظاهری. با اینکه حیات طبیعی مهم است ولی هدف غایی نیست و انسان صرفاً برای زندگی طبیعی خلق نشده است. زندگی طبیعی یک وسیله و ابزار است که

ما در بستر آن به کمالات انسانی و ایده‌ها و هدف‌های متعالی صعود می‌کنیم.

حیات دیگری که برای انسان با توجه به بعد روحانی و مجرد قابل تصور است، حیات طیبه است. حیات طیبه یعنی زندگی پاک و خوش. در این زندگی انسان نیازهای روحی و معنوی خود از قبیل علم، ایمان، اخلاق، فضیلت‌ها و کرامت‌های انسانی را تأمین می‌کند و هدف غایی از خلقت و زندگی انسان همین حیات طیبه است، طوری که خداوند انسان‌ها را به آن دعوت می‌کند: **مَنْ عَمِلْ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً. (نحل / ۹۷).**

مصادیق حیات طیبه

در تفاسیر و احادیث برای «حیات طیبه» (زندگی پاکیزه) مصادیق متعددی آورده‌اند: بعضی آن را به معنی روزی حلال تفسیر کرده‌اند و بعضی به قناعت و رضا دادن به

نصیب. بعضی به رزق روزانه و بعضی به عبادت توأم با روزی حلال و بعضی به توفیق بر اطاعت فرمان خدا و مانند آن تفسیر کرده‌اند. ولی شاید نیاز به تذکر باشد که مفهوم حیات طیبیه آن چنان گسترده است که همه‌ی این‌ها و غیر این‌ها را دربرمی‌گیرد. زندگی پاکیزه از آلودگی‌ها، ظلم‌ها و خیانت‌ها، عداوت‌ها و دشمنی‌ها، اسارت‌ها و ذلت‌ها و انواع نگرانی‌ها و هرگونه چیزی که آب زلال زندگی را در کام انسان ناگوار می‌سازد.

جالب اینکه در روایتی که در نهج‌البلاغه از امیرمؤمنان، علی (ع) نقل شده است، می‌خوانیم: **«وَسُئِلَ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى «فَلْتُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً» فَقَالَ هِيَ الْقَنَاعَةُ:**

«از امام پرسیدند: منظور از جمله‌ی «فَلْتُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً» چیست؟ فرمود: قناعت است.»

بدون شک مفهوم این تفسیر محدود ساختن حیات طیبیه به قناعت نیست، بلکه بیان مصداقی بسیار روشن است، چرا که اگر تمام دنیا را به انسان بدهند ولی روح قناعت را از او بگیرند همیشه در آزار و رنج و نگرانی به‌سر می‌برد و به عکس اگر انسان روح قناعت داشته باشد و از حرص و آز و طمع برکنار گردد، همیشه آسوده‌خاطر و خوش است.

هم‌چنین در بعضی روایات دیگر «حیات طیبیه» به معنی «رضا و خشنودی از آنچه خدا داده است» تفسیر شده که آن هم با قناعت مترادف است.

خطا در تعیین هدف
آیا تاکنون از خود سؤال کرده‌اید که برای

چه خلق شده‌اید؟ این پرسش از مهم‌ترین سؤال‌هایی است که انسان‌ها در طول تاریخ با آن مواجه بوده‌اند و پاسخ به این سؤال و پرسش‌های مشابه، در ارتباط با خدا و جهان هستی؛ مکتب‌های گوناگونی پدید آورده است. بعضی از انسان‌ها از زندگی، همین ظاهر و حیات طبیعی را فهمیده‌اند و تمام سعی و تلاش خود را در بهتر شدن زندگی طبیعی و استفاده از لذت‌ها و خوشی‌های آن به کار برده‌اند. البته استفاده از لذت‌ها و خوشی‌های حیات طبیعی حق هر انسانی است اما منحصر کردن هدف آفرینش به همین زندگی طبیعی را دین و عقل کافی نمی‌دانند.

خداوند از کسانی که به همین حد از زندگی اکتفا کرده باشند به اهل غفلت تعبیر کرده است: **«يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ» (روم / ۷).**

آن‌ها که ظاهری از زندگی دنیا را می‌دانند (آنچه حس می‌کنند و از آن برخوردارند و در نزد آن‌ها هدف است) و از زندگی آخرت سخت غافل‌اند.

در آموزه‌های دینی به‌طور جد از انسان خواسته‌اند هدف و غایت زندگی را ظاهر دنیا و به عبارت دیگر حیات طبیعی قرار ندهد. مولوی در ابیاتی شیرین و شورانگیز به انسان‌ها می‌گوید که تو ظاهری داری و باطنی، و باید به باطن خود که همان روح و نفخه‌ی الهی است (نفخت فیه من روحی: از روح خودم در انسان دمیدم) اهمیت بدهی که جاودانگی تو به آن است. هر مقدار هم که به ظاهر خود بررسی و آن را به زیورات مزین کنی روزی باید آن را رها کنی.

در زمین مردمان خانه‌مکن
کار خود کن کار بیگانه‌مکن
کیست بیگانه؟ تن خاکی تو
کز برای اوست غمناکی تو
تا تو تن را چرب و شیرین می‌دهی
جوهر جان را نبینی فریبی
گر میان مشک تن را جاشود
روز مردن گند او پیدا شود
مشک را بر تن مزین بر دل بمال
مشک چه بود نام پاک ذوالجلال
دفتر دوم مثنوی

بنابراین هدف از آفرینش و خلقت انسان رسیدن به کمالات انسانی است که خداوند از آن به «حیات طیبیه» تعبیر می‌کند. باید توجه داشت که منظور از حیات طیبیه این نیست که در جهان آخرت بدان ناقل شویم بلکه حقیقتی است که در همین دنیا دست‌یافتنی است و در یک کلام اگر طبق ارزش‌های دینی عمل کرده و قواعد دین را در زندگی فردی، سیاسی و اجتماعی خود رعایت کنیم در واقع «حیات طیبیه»ی خود را سامان داده‌ایم.

ایمان و عمل صالح شرط حیات طیبیه

خداوند در قرآن کریم شرط ورود به حیات طیبیه را ایمان و عمل صالح می‌داند. انسان با انجام دادن عمل صالح که ناشی از ایمان است کمالات و ابعاد اصیل انسانی را به فعلیت می‌رساند. خداوند در سوره‌ی نحل، آیه‌ی ۹۷ این حقیقت را بیان می‌کند: «هر کس از مرد یازن، عمل صالح انجام دهد در حالی که ایمان داشته باشد، پس او را بی تردید به زندگی پاکیزه‌ای زنده خواهیم داشت.»

● اصغر ندیری
عکس: عدید فیروزی

در قدمگاه عزیز پیامبر

گزارش

گزارشی از تدریس آموزگار چندپایه‌ی روستایی در حوض ماهی

اشاره

خانم سمیه ستاری از آموزگاران خستگی‌ناپذیر چندپایه‌ی روستایی است. وی ۲۸ سال است که در روستای «حوض ماهی»، از توابع مبارکه‌ی اصفهان، به کار تدریس اشتغال دارد. البته در شماره‌های گذشته‌ی مجله، از مطالب ارسالی او و هم‌چنین کتابی که منتشر کرده، یاد شده است. از آن‌جا که او در روستای مذکور و برای دانش‌آموزان چندپایه روش‌های تدریس متنوعی داشته است، سعی کردیم گوشه‌ای از زحمات وی را بیان کنیم و به تصویر بکشیم تا دیگر همکاران ما هم با تجربیات و حرف‌هایش آشنا شوند. آنچه پیش از هر چیز دیگر برای ما جالب توجه بود، طرح درسی است که آن را در کنار قدمگاه حضرت عزیز پیامبر(ع) در اطراف روستا اجرا کرد. گزارشی از آن فعالیت و شیوه را در ادامه خواهید خواند.

ستاری کارشناس آموزش ابتدایی است و پیاده از محل زندگی خود، روستای «آبرو» به حوض ماهی می‌رود. فاصله‌ی این دو روستا چند کیلومتر است و خطر حیوانات درنده او را تهدید می‌کند اما هیچ‌گاه به کارش لطمه نزده است.

○ از ستاری درباره‌ی مشکلات می‌پرسیم و او جواب می‌دهد: «همه‌جا مشکل هست. باید تحمل کرد. من کارم را دوست دارم و سوگند یاد کرده‌ام که آموزگار روستایی باشم و به شهر نروم.» او حقیقت را می‌گوید. به اذعان اهالی در روستا مانده است و حتی کارهای دیگری از جمله باغداری و پرورش طیور هم انجام می‌دهد. به قول خودش کارآفرینی می‌کند. از ویژگی‌های جالب تدریس ستاری، استفاده از محصولاتی است که خودش آن‌ها را می‌کارد یا از حیوانات اهلی به‌دست می‌آورد. او که از مخاطبان فعال مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی است، به نوشتن و ارتباط با رسانه‌های مکتوب علاقه دارد. دلیل این علاقه را می‌پرسیم، می‌گوید:

«با اینکه در مدارس چندپایه‌ی روستایی تحصیل کرده‌ام، همیشه به مطالعه و نوشتن علاقه داشته‌ام. در کودکی هم انشاهای خوبی می‌نوشتم و تشویق می‌شدم. کتاب‌هایی هم چاپ کرده‌ام. «داستان‌های عامیانه» کتابی است که بعضی قصه‌های آن را از فامیل و دوستان شنیده‌ام. کتاب دیگر من، مجموعه‌ی داستان‌ها و خاطره‌ها به نام «شبچله» بود که در مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی معرفی شده است.»

تحمل سختی‌ها

ستاری واقعاً فعال است و دانش‌آموزانش هم مانند او شده‌اند. از تدریس در چندپایه و مشکلات آن می‌پرسیم، می‌گوید: «من سختی‌ها را نمی‌بینم. در پایه‌های گوناگون تدریس کرده‌ام اما چندپایه بهتر است. به‌خاطر بچه‌ها می‌گویم؛ چون در آن واحد همه‌ی بچه‌ها در یک کلاس با تدریس آموزگارشان روبه‌رو هستند. در کلاس نیروی زیادی صرف می‌کنم اما گاهی بچه‌های پایه‌های بالاتر هم در تدریس به پایه‌های پایین‌تر کمک می‌کنند. از طرفی، چون مطالب برای پایه‌های مختلف گفته می‌شود، ناخواسته دانش‌آموزان دیگر خیلی از مطالب را می‌بینند و می‌شنوند و یاد می‌گیرند. الان دانش‌آموزی دارم که شاگرد اول پایه‌ی ششم شهر است.»

روستاییان در حوزه‌ی تدریس

روستاییان کوشا از نزدیک تدریس و کارهای ستاری را می‌بینند.

او حتی آن‌ها را نیز در تدریس وارد می‌کند. هنگام کاشت یا برداشت محصول، بچه‌ها را سر زمین می‌برد تا از نزدیک با نحوه‌ی کار کشاورزی و نوع محصولات آشنا شوند و رمز و رازهای کشاورزی را از زبان پدر یکی از دانش‌آموزان یا دیگر اهالی بشنوند. این آموزگار چندپایه‌ی روستایی می‌گوید: «اهالی به تأثیرات تحصیل و سواد واقف‌اند. در مراسم و مناسبت‌ها از هنر بچه‌ها استفاده می‌کنم و برنامه‌هایی برای مردم اجرا می‌کنم. دانش‌آموزان با به‌دست آوردن مهارت‌های گوناگون و تغییراتی که در سبک زندگی‌شان ایجاد می‌شود، از لحاظ اجتماعی تحول پیدا می‌کنند.» خانم معلم برای اوقات فراغت هم فکر کرده است. می‌گوید: «اگر فرصتی باشد، در برنامه‌ی زمانی به بچه‌ها قرآن می‌آموزم. کلاس‌های تقویتی درس‌های دیگر هم دوشنبه‌ها و چهارشنبه‌ها دایر است.» ستاری درباره‌ی کتاب‌های درسی نظرانی دارد. می‌گوید:

«کتاب‌های پایه‌ی اول بهتر شده است اما به‌نظرم کتاب ریاضی دوم باز به تجدیدنظر نیاز دارد. مطالب آن کمی سخت است.»

استفاده از محیط طبیعی در تدریس

از کارهای اساسی ستاری استفاده‌ی گسترده از محیط پربار داخل و خارج روستاست. بعضی دانش‌آموزان او حتی لباس محلی نیز به تن می‌کنند تا هویت خود را از یاد نبرند. قدمگاه حضرت عزیر پیامبر یکی از محل‌هایی است که این

و آموزگار نیز هر توضیحی که لازم باشد، می‌دهد. روستا نام خود را گویا از آبگیر یا حوضی گرفته که در کنار قدمگاه است. این آبگیر اکنون به حوض بزرگی تبدیل شده است که انواع ماهیان در آن زندگی می‌کنند. خانم معلم درس علوم را با نشان دادن انواع گیاهان، برگ‌ها، سنگ‌ها و جانوران به دانش‌آموزان یاد می‌دهد.

بچه‌ها تفاوت ظاهری اجسام و جانداران را از نزدیک می‌بینند و به‌خاطر می‌سپارند. آن‌ها در پایان یک روز خوش تحصیل در دل طبیعت، خدا را سپاس می‌گویند و برای یادگیری تعالیم دینی آماده می‌شوند.

با روحانی روستا

یکی از فعالیت‌های سمیه ستاری یاری گرفتن از آقای قاسمعلی حسامی، روحانی جوان روستای حوض ماهی است. باریکه‌ای از آب زلال حوض، محل وضو گرفتن دانش‌آموزان است و حسامی کار آن‌ها را زیرنظر دارد.

حجت‌الاسلام و المسلمین حسامی می‌گوید: «در هفته تا سه جلسه هم به مدرسه می‌آیم. این مدرسه با چند دبستان دیگر ناحیه، تحت پوشش مجتمع شهید باکری اداره می‌شود. ما نیز به‌خاطر وظیفه و رضای خداوند با مدرسه همکاری داریم. فعالیت‌های ما از نماز و آموزش وضو تا فوتبال و ورزش مدرسه‌ای را شامل می‌شود. این‌جا در مناسبت‌ها و اعیاد مذهبی به کمک دانش‌آموزان برنامه‌های خوبی اجرا می‌کنیم.»

از حسامی می‌پرسیم که چقدر روحیات بچه‌ها را می‌شناسد و او پاسخ می‌دهد: «من مطالعات و تحقیقاتی در رشته‌ی روان‌شناسی دارم و معتقدم که فعالیت‌های تربیتی و پرورشی را باید از مهدهای کودک آغاز کرد.»

نماز، ناهار و خداحافظی

کارها همان‌طور که ستاری از قبل هماهنگ کرده است، پیش می‌رود. بچه‌ها آماده‌ی نماز می‌شوند. آن‌ها یاد می‌گیرند که چگونه ذکر بگویند و حرکات صحیح نماز و اوقات آن را رعایت کنند. بعد از نماز و به اصرار فراوان دوستان خون‌گرم و میزبانان عزیز، خبرنگار و عکاس مجله به‌صرف یک ناهار خانگی خوش‌مزه مهمان مردم روستا می‌شوند و پس از آن از همه خداحافظی می‌کنند تا به تهران برگردند.

آموزگار روستایی در کنار آن تدریس خود را انجام می‌دهد. در فاصله‌ی روستا تا قدمگاه نیز دانش‌آموزان هر سؤالی داشته باشند، مطرح می‌کنند

نگهداری زبان

● فرهاد کریمی

کارشناس امور تربیتی، کرمانشاه

زنگ ورزش بود و بچه‌های کلاس چهارم توی حیاط مدرسه مشغول ورزش بودند. بیشتر آن‌ها فوتبال بازی می‌کردند و معلم ورزش نیز نظاره‌گر کارشان بود.

محسن زرنگ‌ترین دانش‌آموز کلاس از لحاظ درسی بود و جالب اینکه خیلی هم خوب فوتبال بازی می‌کرد. او را به‌عنوان سرگروه تیم مدرسه انتخاب کرده بودند. آقامعلم ضمن کنترل آن‌ها، نکات فنی و ورزشی را هم به بچه‌ها یادآوری می‌کرد. علی و محسن در یک گروه بازی می‌کردند و علی دروازه‌بان بود. در جریان بازی، علی یک گل دریافت کرد و صدای تشویق و هورای بچه‌ها بلند شد. در این هنگام علی با چشم‌گریان پیش معلم آمد و گفت: «محسن به من گفته بدشکل!»

آقامعلم چیزی نگفت. اما در پایان ورزش وقتی همه به کلاس بازگشتند، روی تخته‌سیاه با خط زیبایی نوشت:

«پیامبر گرامی اسلام (ص) می‌فرمایند بهترین کارها در پیش خدا نگهداری زبان است.»

بعد گفت: «بچه‌ها، هر اندازه درس و ورزش شما خوب باشد، باید بیشتر از آن اخلاق و زبان شما خوب باشد. چراکه زبان خوب باعث می‌شود

ما دوستان خوبی هم به‌دست بیاوریم. پس سعی کنید این حدیث پیامبر

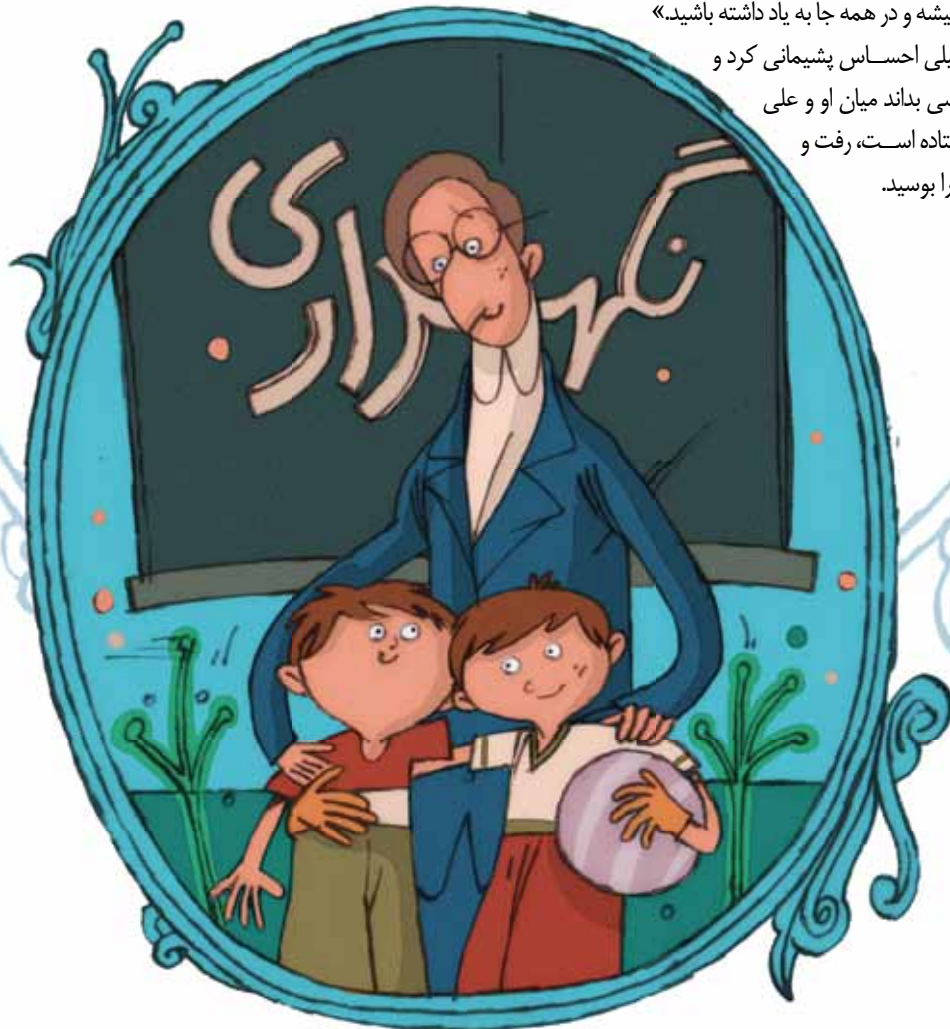
اکرم (ص) را همیشه و در همه جا به یاد داشته باشید.»

محسن خیلی احساس پشیمانی کرد و

بدون اینکه کسی بداند میان او و علی

چه اتفاقی افتاده است، رفت و

صورت علی را بوسید.

نقش فعالیت‌های بدنی در کاهش مشکلات جسمی و ذهنی آموزگاران

• جواد آزمون

استادیار تربیت‌بدنی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

(قسمت اول)

رعایت بهداشت ف
قبل، حین و بعد از شرک
فعالیت‌های جسمانی به
رعایت کنید.

بهره‌مندی از
جسمانی

دریافت مجوز؛ قبل از هرگونه فعالیت جسمانی در مشورت با یک پزشک از سلامت خود و نبود منعی برای فعالیت جسمانی خود مطلع شوید.

پرهیز
سنگین
قبل از
جسمانی

فعالیت جسمانی در فضای آزاد؛ فعالیت جسمانی را در فضای آزاد و ترجیحاً دارای پوشش گیاهی مثل حیاط، باغ و یا بوستان‌ها انجام دهید. انجام فعالیت‌های تمرینی در اتاق و محل‌های سرپوشیده مشابه، اولویت آخر شما باشد. فراموش نکنید که هدف ما از انجام دادن فعالیت‌های جسمانی تنها تقویت جسم نیست. فعالیت در فضاهای سرسبز علاوه بر تأثیرات فیزیولوژیکی، به لحاظ روانی نیز مؤثر است.

فعالیت در حد توانایی قلبی؛ هر فردی متناسب با جنسیت و سنش حدی از توانایی‌ها را داراست. چون یکی از اصلی‌ترین روش‌ها برای رسیدن به فواید شرکت در فعالیت‌های جسمانی، انجام دادن فعالیت‌های هوازی (فعالیت‌های طولانی‌مدت و تکراری مثل راه‌پیمایی، دویدن، شنا کردن، دوچرخه‌سواری کردن) است، لذا اطلاع شما از توانایی‌های قلبی و عروقی خود برای انتخاب شدت تمرین مناسب به روش‌های ساده ضروری است. چنانچه قصد برنامه‌ریزی فردی برای انجام دادن فعالیت‌های جسمانی دارید، توصیه می‌شود ابتدا از تعداد ضربان قلب استراحتی (مناسب‌ترین زمان برای برآورد تعداد ضربان قلب استراحتی، هنگام بیدار شدن از خواب و قبل از بلند شدن از بستر است) و حداکثری خود (یعنی حداکثر تعداد ضربان قلب مجاز برای سن شما) مطلع شوید. برای محاسبه‌ی تعداد ضربان قلب استراحتی خود، با انگشتان یک دست (به‌جز شست) ضربان نبض را در ناحیه‌ی گردن یا میچ دست لمس کرده و سپس در فاصله‌ی زمانی ۱۵ ثانیه، تعداد ضربانی را که احساس می‌کنید، شمارش و در عدد چهار ضرب کنید. به این ترتیب، تعداد ضربان قلب شما در یک دقیقه به‌دست می‌آید. به‌طور مثال، اگر تعداد ضربان قلب شما در ۱۵ ثانیه ۲۰ ضربه باشد ضربان قلب استراحتی شما ۸۰ خواهد شد. ضربان قلب استراحت شاخص بسیار خوبی برای بررسی تأثیر تمرین بر عملکرد قلب شماست. چنانچه بعد از مدتی از شروع تمرینات، به شرط رعایت اصول و نبود بیماری خاص، ضربان قلب استراحتی شما کاهش یابد، معنای آن این است که فعالیت‌های جسمانی تأثیر مثبت خود را بر عملکرد قلب شما گذاشته است. در چنین وضعیتی قلب شما با فعالیت کمتری نسبت به گذشته نیازهای بدن شما را رفع می‌کند، و این یعنی کار و استهلاک کمتر قلب. برای محاسبه‌ی ضربان قلب حداکثری کافی است عدد ۲۲۰ را منهای عدد سن خود کنید. معنای عدد حاصل این است که شما برای بهره‌مندی از فواید تمرین بایستی با شدت کمتر (برای افراد عادی تقریباً ۶۰ درصد این عدد) از این عدد تمرین کنید. ضربان قلب حداکثری ضربانی است که فرد نایستی اجازه دهد قلبش بیش از آن بزند.

در شماره‌های آینده، به وضعیت‌های جسمانی نامناسب
معلمان در حین تدریس و سپس تمرینات کششی در کلاس
درس یا تمرین‌های هوازی اشاره خواهیم داشت.

تمرین منظم؛ انجام ندادن فعالیت‌های جسمانی در مقایسه با نامنظم انجام دادن این فعالیت‌ها مخاطرات کمتری دارد. تمرین منظم یعنی اینکه در چند جلسه (حداقل دو تا سه جلسه) در هفته و در ساعات معینی از روز (صبح، ظهر، بعدازظهر، غروب) و در هر جلسه حداقل ۲۰ دقیقه به فعالیت جسمانی بپردازید.

بردی؛
کت در
داشت را

پوشیدن لباس و کفش مناسب؛ اگر قصد انجام دادن فعالیت‌های جسمانی هوازی را دارید، حتماً از لباس و کفش مناسب ورزشی استفاده کنید. در انجام دادن سایر فعالیت‌های جسمانی مد نظر این مقاله، صرفاً به تن داشتن لباس راحت کفایت می‌کند. البته به‌خاطر داشته باشید میزان اهمیتی که شما بر انجام دادن فعالیت‌های خود دارید، به‌طور غیرمستقیم در کسب لذت شما از فعالیت‌ها مؤثر است.

خستگی اولیه را جدی نگیرید؛ همیشه شروع هر کاری سخت است و شروع فعالیت‌های جسمانی نیز نه‌تنها سخت است بلکه معمولاً بعد از جلسه‌ی اول با خستگی و کوفتگی و شاید احساس درد در بدن همراه می‌شود. این نوع خستگی به مرور زمان در جلسات بعدی به سراغ شما نخواهد آمد. به‌دلیل این خستگی طبیعی و اولیه، خود را از نعمت فعالیت‌های جسمانی محروم نکنید.

چند توصیه
فوائد حاصل از شرکت در فعالیت‌های
مستلزم رعایت این اصول است.

بدن خود را تشنه نگذارید؛ نوشیدن هشت لیوان آب در روز عادی است و کسی که فعالیت جسمانی دارد، به آب بیشتری نیازمند است. فقط مراقب باشید که هنگام فعالیت و قبل از آن معده‌ی خود را از آب پر نکنید. کم نوشیدن و همواره نوشیدن توصیه‌ی ماست.

تمرین گروهی؛ تا جایی که ممکن است گروهی تمرین کنید.

بیز از خوردن غذای
؛ حداقل دو تا سه ساعت
شرکت در فعالیت‌های
از صرف غذای سنگین
پرهیز کنید.

معلمی شغلی قابل احترام، ارزشمند و در عین حال تنش‌زاست. قابل احترام و ارزشمند از این حیث که با تربیت نسل آینده سروکار دارد و تنش‌زای آن این‌رو که به‌طور دائم با دانش‌آموزان متفاوت، نظارت والدین، اولیای مدرسه و مشکلات جسمی و ذهنی ناشی از عملکرد حرفه‌ای همراه است. اگرچه یافته‌های پژوهشی محدودی درباره‌ی سلامت معلمان منتشر شده است، این توافق در حد وسیعی وجود دارد که معلمان از حیث سلامت روانی با مشکلات بسیاری روبه‌رو هستند. بسیاری از آن‌ها اضطراب و فرسودگی روانی ناشی از شغل را که منجر به

بیماری‌های روحی شده است و تهدید از طرف عوامل بالقوه‌ی ایجادکننده‌ی ناراحتی‌های جسمی (مثل مشکلات شنوایی، بینایی، قامتی و خستگی) را در خود گزارش کرده‌اند. وجود چنین مشکلاتی و اهمیت سلامت معلمان، متخصصان حوزه‌های علمی مختلف را به بررسی علل بروز و شناسایی و معرفی روش‌های جلوگیری و درمان متوجه ساخته است. یکی از حوزه‌های تخصصی که در این زمینه مدعی است، حوزه‌ی علمی تربیت‌بدنی است. این حوزه از علم با تمسک به شعار «عقل سالم در بدن سالم است» مدعی است که آحاد مردم، از جمله آموزگاران، با پرداختن به انواع فعالیت‌های جسمانی می‌توانند اولاً مانع بروز و پیدایش بسیاری از مشکلات جسمی و ذهنی ناشی از زندگی و شغل در خود شوند و در مرحله‌ی بعد در صورت بروز، آن‌ها را درمان و یا کم‌اثر کنند.

در این فرصت و طی چند شماره‌ی آینده قصد داریم ضمن بیان تأثیرات متعدد فعالیت‌های جسمانی بر دستگاه‌های مختلف بدن، برخی از فعالیت‌های جسمانی ساده و مؤثر را، با هدف پیشگیرانه، به آموزگاران معرفی کنیم. با توجه به اهمیت کار دستگاه قلبی و عروقی، دامنه‌ی حرکتی مفاصل و انعطاف‌پذیری عضلات، استقامت و قدرت موضعی عضلات، برخورداری معلمان از قامتی استوار و متناسب، گرایش اصلی این مقاله به معرفی فعالیت‌های جسمانی است که به‌طور مستقیم سلامت سیستم‌های مذکور و به‌طور غیرمستقیم - که از جمله پیامدهای مثبت فعالیت‌های جسمانی است - سلامت روانی معلمان را تأمین می‌کنند.

فواید فعالیت‌های جسمانی

فعالیت‌های جسمانی فواید زیست‌شناختی، روان‌شناختی و اجتماعی متعددی دارند. پیشگیری و ممانعت از تغییر وضع و انحنا‌ی ستون فقرات، برقراری تناسب در اندام، جلوگیری از تجمع چربی در بدن و چاقی (به‌عنوان برخی از فواید ساختاری)؛ تغییرات مطلوب در سوخت‌وساز بدن، تنظیم قند خون و PH، افزایش حجم و قدرت عضلات و افزایش کارایی قلب، افزایش اکسیژن مصرفی و تهیه‌ی ریوی، تقویت دستگاه عصبی، ایجاد توازن در ترشحات غدد داخلی (به‌عنوان برخی از فواید کارکردی)، پیشگیری از بیماری‌های مختلف مثل فشارخون، بیماری‌های قلبی، دیابت، ضعف و تحریک‌پذیری اعصاب، بیماری‌های ساختاری و عملکردی ستون فقرات و...، افزایش قدرت دفاعی بدن، به تأخیر افتادن پیری (به‌عنوان برخی از فواید بهداشتی)؛ و درمان بیماری عملکردی برخی از سیستم‌های بدن از جمله فواید زیست‌شناختی شرکت در فعالیت‌های جسمانی منظم تلقی می‌شوند. احساس خوب‌بودن، تجربه‌های زیبایی‌شناختی، مهارت‌پرورشگری، تحمل فشارهای روانی، احساس رضایت، افزایش اعتمادبه‌نفس، به‌دست آوردن توانایی بیان هیجانات و احساسات به شکل غیرکلامی، کاهش اضطراب و افسردگی ملایم تا متوسط و نشاط بیشتر از فواید روان‌شناختی فعالیت‌های جسمانی به‌شمار می‌آیند. رشد شخصیت، اجتماعی شدن افراد، کاهش بزه‌کاری، افزایش موفقیت‌های تحصیلی، فرصت حضور در رقابت‌های ورزشی نیز از دیگر فواید اجتماعی فعالیت‌های جسمانی و ورزشی محسوب می‌شوند.

با هم بخوانیم

طرحی برای گسترش فرهنگ مطالعه در میان خانواده‌ها

● کانون دهقان اسدی

معاون پرورشی دبستان شهیدمرادی، ناحیه‌ی یک مشهد

یکی از وظایف آموزگاران، ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی است. اگر پدر و مادرها در خانه ساعاتی را به مطالعه مشغول شوند و برای مطالعه‌ی هفتگی یا روزانه‌ی خود برنامه‌ای ترتیب دهند، می‌توانند مطالعه را به‌طور عملی به فرزندان خویش بیاموزند. این امر در کنار شناخت موضوعات و کتاب‌ها میسر است. اما چگونه می‌شود به این مهم دست یافت؟

طرح با هم بخوانیم اجرا می‌شود

پس از هماهنگی با اولیای مدرسه، در آموزشگاه خودمان کتاب‌خانه‌ی کوچکی برای پدر و مادرها راه‌اندازی کردم. به مرور و با جمع‌آوری اطلاعات لازم مبنی بر اینکه چه موضوعاتی خوشایند افراد و راهنمای آن‌هاست، کتاب‌های موجود و حتی مجلات آموزشی و پرورشی را جمع کردم و در قفسه‌ای گذاشتم. تبلیغات لازم برای افتتاح و فعالیت کتاب‌خانه را نیز زمانی که پدر و مادرها به مدرسه می‌آمدند، انجام دادم. در این راه انجمن اولیا و مربیان دبستان به من بسیار کمک کردند.

چنین شد که والدین وقتی به هر دلیل به آموزشگاه می‌آمدند، از کتاب‌ها استفاده می‌کردند یا حداقل در مدت کوتاه حضور در مدرسه کتابی را ورق می‌زدند و اجمالاً آن را مطالعه می‌کردند. مراجعان در پی این مطالعه‌ی کوتاه مواردی را که برایشان جالب توجه بود، انتخاب می‌کردند و مسئول مربوطه یا معاون پرورشی آموزشگاه کتاب را به آن‌ها امانت می‌داد.

گسترش کار

با عضو شدن والدین در کتاب‌خانه، دانش‌آموزان هم به عضویت و خواندن کتاب تشویق شدند. حتی طوری شد که کتاب‌های ما میان سایر افراد هم دست به دست می‌شد.

همکاری گروهی

● سیدعلی عبداللہی حسینی - علی لطفی
مدرس‌ان دانشگاه فرهنگیان مازندران

سرآغاز

زمانی که سؤال می‌شود کدام عامل، آمادگی بیشتری برای حضور در محیط کاری جدید در دانش‌آموزان ایجاد می‌کند، اغلب به کار گروهی اشاره می‌کنند؛ یعنی توانایی همکاری و ایجاد ارتباط با دیگران به منظور رسیدن به اهداف مشترک. متأسفانه اغلب شیوه‌های تحصیلی بر رقابت و موفقیت فردی بیش از همکاری و موفقیت گروهی تأکید دارد. معلمان می‌توانند با به کارگیری گروه‌های یادگیری مشارکتی، برخی از فعالیت‌های آموزشی مانند مهارت‌های حل مسئله و مهارت‌های اجتماعی را که برای کار با دیگران در حوزه‌هایی نظیر ارتباطات، رهبری و تصمیم‌گیری مورد نیاز است، گسترش دهند. اما ایجاد گروه‌های یادگیری مشارکتی به تنهایی و به‌طور خودکار مهارت‌های کار گروهی دانش‌آموزان را پرورش نمی‌دهد بلکه معلمان باید گروه‌ها را به روشی صحیح ایجاد کنند (هالوی، ۲۰۰۴: ۷۹).

نقش معلم در موفقیت یادگیری گروهی بسیار حساس است. مهارت‌های لازم برای این منظور را باید به‌طور روشن و همواره به دانش‌آموزان هم‌می‌سنین آموخت. نقش معلم از برنامه‌ی درسی گرفته تا شکل ظاهری کلاس، در موفقیت این راهبرد بسیار مهم است. معلمانی که در کلاس‌های خود، یادگیری گروهی را اعمال می‌کنند، نقش چندگانه دارند. البته طرز اجرای این نقش‌ها به سن دانش‌آموزان، ماهیت تکالیفی که به آنان داده می‌شود، تجربیات قبلی آن‌ها و فرهنگ مدرسه و اجتماع بستگی دارد. موارد زیر از جمله وظایفی است که بر عهده‌ی معلم قرار دارد.

۱. تهیه‌ی دستورالعمل‌های روشن

۲. مدل‌سازی

۳. دادن بازخورد

۴. مداخله

۵. انتخاب وظایف مهم (دانشفر، ۱۳۸۸: ۱۵).

با توجه به مقدمه‌ی بالا به نظر می‌رسد که با وجود تغییر کتاب‌های درسی در چند سال اخیر و تأکید بر اجرای روش نوین تدریس مبتنی بر یادگیری مشارکتی، آموزگاران به دلایلی هنوز این روش را به خوبی اجرا نمی‌کنند یا اگر آن را به اجرا می‌گذارند، متأسفانه بیشتر گروه‌های کلاسی، در این زمینه همکاری ندارند.

مقاله‌ی حاضر با هدف کمک به پیشرفت حرفه‌ای آموزگاران و نیز دانشجو - معلمان طراحی شده است. امیدواریم با استفاده از شیوه‌هایی که در این مقاله ارائه می‌شود، کلاس‌های درس به محیط‌های زنده‌تر و شاداب‌تری تبدیل گردد.

۱. تهیه‌ی دستورالعمل‌های روشن

اگر فرض را بر این بگذاریم که دانش‌آموزان می‌دانند یا می‌توانند مهارت‌های لازم را در کارهای خود اعمال کنند، کوشش‌های ما در وارد

کردن دانش‌آموزان در یادگیری گروهی، ممکن است چندان اثربخش نباشد. حتی بزرگ‌سالان با تجربه‌ای هم که باید با این روش آموزش ببینند، در صورتی که مهارت‌های لازم برای موفق شدن در کارها را نداشته باشند و قراردادهای آن را به‌طور

روشن ندانند، یادگیری گروهی را آسان و قابل اجرا نخواهند شمرد. بنابراین، یکی از مهم‌ترین نقش‌های معلم این است که ابتدا همکاری کردن و حل مشکلات را به دانش‌آموزان خود یاد بدهد. فعالیت‌های زیر می‌تواند در اجرای این

مهارت‌ها تأثیرگذار باشد:

- از دانش‌آموزان بخواهید به این سؤال پاسخ دهند: «چرا باید خوب کار کردن در گروه را یاد بگیریم؟» (توصیه می‌شود ابتدا دانش‌آموزان به شکل انفرادی فکر کنند؛ سپس فکر خود را با یک نفر در میان بگذارند و آن‌گاه با گروه یا کلاس هماهنگ شوند).

- خودتان برای دانش‌آموزان درباره‌ی ارزش رفتار گروهی صحبت کنید یا از یک فرد مهمان برای این کار دعوت کنید. این فرد می‌تواند مدیر مدرسه، معاون یا معلم دیگری باشد.

- به منظور ایجاد انگیزه درباره‌ی همکاری گروهی فهرست‌واری زیر را تهیه و اجرا کنید.

موافقت یا مخالفت خود را با علامت (*) مشخص کنید.

پس از تکمیل این فهرست، دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک درمورد مفهوم همکاری گروهی با هم بحث کنند.

- پوستر یا نموداری را برای نمایش در کلاس تهیه کنید که به این پرسش پاسخ دهد: «چرا باید همکاری کردن را یاد بگیریم؟» به مثال زیر توجه کنید.

فهرست‌واری

کار گروهی مفید است زیرا باعث می‌شود که اعضای گروه:

کمتر خسته شوند؛
اضطراب کمتری داشته باشند؛
از زمان بهتر استفاده کنند؛
عقاید خود را با دیگران در میان بگذارند؛
در ضمن اگر لازم باشد، می‌توانند مطالب را تکرار کنند؛

نمودارهای Y شکل
یاد دادن اینکه چه چیزهایی گروه را موفق یا ناموفق می‌کند، اهمیت دارد. یک راه انجام دادن این کار تهیه‌ی نمودار Y شکل به کمک دانش‌آموزان درباره‌ی ویژگی‌های گروه کارآمد و اعضای آن است.

۲. مدل‌سازی

اگر معلمان انتظار دارند که دانش‌آموزان با همدیگر کار کنند، باید آن‌چه را یاد می‌دهند، خود تمرین کنند! بهترین راه کمک به دانش‌آموزان در فراگیری همکاری، مشاهده‌ی منظم و کارآمد مدل‌های کار گروهی است. اغلب گفته می‌شود که «دانش‌آموزان از آن‌چه معلم انجام می‌دهد، بیشتر چیز یاد می‌گیرند تا آن‌چه می‌گوید.» دانش‌آموزان باید ببینند که معلم نیز فردی از گروه‌های مختلف جامعه است.

آموزش گروهی یک مدل بسیار آشکار همکاری کردن است. حتی در صورتی که این روش در مدرسه‌ی شما معمول نیست، سعی کنید دست‌کم قسمتی از کارهایتان را طبق آن انجام دهید.

۳. دادن بازخورد

وقتی دانش‌آموزان طوری سازمان‌دهی می‌شوند که به روش گروهی همکاری کنند، بسیار مهم است که بازخوردهای سازنده و مداومی از طرف معلم و سایر دانش‌آموزان به آن‌ها داده شود. بازخورد دادن و مدل‌سازی از جمله نقش‌های مهم معلم است. بازخورد حتی می‌تواند نقش آموزنده و دستورالعمل داشته باشد. معلمان برای

مخالف	موافق	جمله
		باید مراقب باشید که در هنگام اجرای کار گروهی نوبت را رعایت کنید.
		وقتی با دیگران کار می‌کنید، چیزهای بیشتری یاد می‌گیرید.
		در کار گروهی باید هر کدام نقشی را به عهده بگیرید.
		در کار گروهی باید به زمان توجه داشته باشید.
		اعضای گروه به هم احترام می‌گذارند.
		برای انجام دادن بهتر فعالیت گروهی باید شنونده‌ی خوبی باشید.
		...

دادن بازخوردهای مؤثر و قابل انتقال باید:
✓ دقیقاً بدانند چه انتظاری از دانش‌آموزان و کار آنان دارند؛
✓ بازخوردها را هم به صورت انفرادی و هم به شکل گروهی بدهند؛
✓ بر اقدامی که خوب انجام می‌دهند و آن چه نیاز به اطلاعات دارد، متمرکز شوند.
بازخوردها ممکن است متوجه کار دانش‌آموزان یا چگونگی انجام آن‌ها و به شکل کتبی یا شفاهی، عمومی یا خصوصی و رسمی یا غیررسمی باشند.

به نمونه‌های زیر توجه کنید.

- مهارت‌ها یا رفتار ویژه‌ای را که در طول کار مورد مشاهده قرار می‌گیرند، مشخص کنید و به دانش‌آموزان هم بگویید که درباره‌ی آن‌ها بازخورد خواهند داشت. به عنوان نمونه، برای بازخورد دادن در بخش مهارت «سخن گفتن» می‌توانید به مواردی مانند سلیس، روان و شمرده صحبت کردن، بدون نگرانی صحبت کردن، استفاده از اشعار، ضرب‌المثل و... اشاره کنید. به سه بازخورد زیر توجه کنید:

الف) هنگام سخن گفتن با یکدیگر نوبت را رعایت می‌کردید اما بهتر است که سلیس و روان صحبت کنید (بازخورد مهارت سخن گفتن به طور گروهی).

ب) مشارکت خوبی در انجام فعالیت داشتید. به نظر می‌رسد اگر بدون اضطراب صحبت کنید، بهتر می‌توانید حق مطلب را ادا کنید (بازخورد مهارت سخن گفتن به طور انفرادی).

ج) از شما انتظار دارم که هنگام سخن گفتن قدری بلندتر صحبت کنید تا دوستانتان در کلاس حرف‌های شما را به خوبی بشنوند.
- برای تلاش‌های انفرادی دانش‌آموزان در گروه، ارزش قائل شوید. البته در این زمینه بهتر است روی نکات خاص انگشت بگذارید:
الف) متشکرم که خوب به حرف‌های دیگران گوش می‌دهی و بعد سخن می‌گویی.
ب) از این که منتظر ماندی تا نوبتت شود

و سپس حرف زدی، کمال تشکر را دارم.
ج) خوش‌حالم که می‌بینم در فعالیت گروهی به دوستان خود در آوردن وسایل کمک می‌کنی.
- برای این که بتوانید روی جزئیات کار متمرکز شوید، به جای پرداختن به همه‌ی گروه‌ها، هر بار کار یک گروه را زیر نظر بگیرید

۴. مداخله

در کنار بازخوردهای تشویق‌کننده، باید به نقش «مداخله» در لحظه‌های حساس کار در گروه اشاره کرد. هدف کلیدی ما، دانش‌آموزانی هستیم که با دریافت کمترین کمک از طرف معلم، می‌توانند کار گروهی خود را به خوبی انجام دهند. باید به دانش‌آموزان فرصت داد تا روی مسائلی کار کنند که در ذهن خودشان ایجاد می‌شود اما در لحظاتی که آن مسائل مزاحم کار اصلی و پیشرفت گروه می‌شوند، لازم است معلم دخالت کند.

زمینه‌های مداخله، مواردی از این قبیل‌اند:

الف) بروز رفتار خارج از برنامه
✓ علی‌آقا از شما انتظار دارم هنگام فعالیت گروهی، حواست را جمع کنی و روی فعالیت مورد نظر تمرکز بیشتری داشته باشی.

ب) صداهایی که مزاحم کار دیگران می‌شود.
✓ بچه‌ها! در زمان فعالیت صدایتان خیلی بلند می‌شود. با این کار مزاحم دیگر گروه‌ها می‌شوید و تمرکز آن‌ها را نیز بر هم می‌زنید.

پ) شرکت نکردن دانش‌آموزان در کار گروهی

✓ گروه «یاسین»، چرا فعالیت را انجام نمی‌دهید؟ منتظر چیزی هستید؟ از شما انتظار دارم همانند دیگر گروه‌ها با توجه به زمان تعیین شده، وظایف را میان خود تقسیم کنید

و کار را به سرانجام برسانید.

۵. انتخاب وظایف مهم

شاید یکی از آشکارترین و ناشناخته‌ترین نقش‌های معلم در یادگیری گروهی، طراحی تکالیف با ارزش و آموزنده برای فراگیرندگان باشد.

تکلیف‌هایی که برای یادگیری گروهی مناسب‌اند:

الف) از نوع باز هستند.

تکلیف‌های نوع باز، نیاز به بحث کردن، حل مسئله و تصمیم‌گیری دارند و اغلب باعث بروز خلاقیت می‌شوند. به این نمونه‌ها توجه کنید

* نقشه‌ی یک شهر مطلوب (از نظر خود) را رسم کنید و دلایل خویش را برای جای‌گزین کردن مکان‌های اداری، اجتماعی و مسکونی در این نقشه بگویید.

* فکر کنید یک جهان گرد هستید و می‌خواهید از کشور پاکستان به ارمنستان سفر کنید و سفرنامه‌ای هم بنویسید. در این سفرنامه چه می‌نویسید؟

* تصویری خیالی از کره‌ی زمین بکشید که نشان‌دهنده‌ی پیش‌بینی شما درباره‌ی آینده‌ی آن باشد.

ب) وابسته به تحقیقی هستند که به‌طور مشترک و اخیراً انجام شده است و مفاهیم با ارزش و معنی‌داری را شامل می‌شود.

به‌عنوان نمونه، در درس انشا می‌توان از گروه‌ها خواست تا پس از بحث و گفت‌وگو و پرسش از دیگران، برای جلسه‌ی بعد فهرستی از معیارهای یک انشای مطلوب را بنویسند تا براساس آن انشای خود را در کلاس ارزیابی کنند

منابع:
۱. مورا، کت. ویلسون، جی؛ آموزش و ارزش‌یابی مهارت‌های زندگی، همکاری گروهی. مترجم: حسین دانشفر. انتشارات فاطمی، تهران: ۱۳۸۸
۲. هالوی، جان (۲۰۰۴)؛ زنجیره‌ی تحقیق، مجله‌ی الکترونیکی چشم‌انداز آموزشی. دفتر انتشارات کمک آموزشی. تهران: ۱۳۸۴

نمونه‌ی شاخصه‌های هویت ملی از نگاه آموزگاران

این عکس‌ها را طاهره معدنی، آموزگار دبستان امام سجاده (ع) از چهاردانگه در ارتباط با یکی از شاخصه‌های هویت ملی و انعکاس آن در فعالیت‌های دبستان و کتاب‌های درسی فرستاده است.

داستان اسم‌ها

لیلی رحیم‌زاده

اشاره

امروزه پژوهش و انجام دادن پژوهش‌های ساده‌ی دانش‌آموزی از جمله موضوعات مورد توجه در آموزش و پرورش است که می‌تواند در یادگیری دانش‌آموزان و آماده‌سازی آنان برای داشتن موفقیت بیشتر در زندگی تأثیر عمیقی بگذارد. اما همواره این پرسش مطرح است که کدام نوع پژوهش و اساساً چه نوع رویکردی در آموزش پژوهش به دانش‌آموزان می‌تواند آنان را به تفکر پژوهشی مجهز کند. پاسخ به این سؤال از دغدغه‌های مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی در چند سال گذشته نیز بوده و به شیوه‌های گوناگون به آن پرداخته شده است. بر این اساس و در ادامه‌ی تلاش برای ایجاد زمینه‌های رشد مهارت‌های پژوهشی در دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی، بر آنیم تا با معرفی نمونه‌های ساده‌ی این نوع پژوهش‌ها، الگوهای عملی را که در هر کدام به یک یا چند مهارت پژوهشی توجه شده است، ارائه کنیم.

قسمت اول

اولین پژوهش در روزهای آغازین مدرسه

پژوهشی را نیز پرورش دهد. برای تشریح بیشتر موضوع نمونه‌هایی در ادامه آمده است.

شور و هیجان دانش‌آموزان و آموزگاران دوره‌ی ابتدایی در آغاز سال تحصیلی به‌حدی است که اغلب برای مثال زدن اوج هیجان، به همین روزها در دوره‌های تحصیلی اشاره می‌کنند. یکی از هیجانات مهم این روزها تلاش هر دانش‌آموز برای معرفی خود به دیگران، اعم از دوستان و معلمان خود است. این معرفی می‌تواند شامل ارائه‌ی مشخصات فردی یا ویژگی‌های رفتاری و درونی باشد.

نمونه‌ی شماره‌ی یک: معنی اسم من

انتخاب نام هر انسانی داستانی دارد که برای خود منحصر به فرد و اغلب شنیدنی است. این داستان‌ها مویی از اطلاعات در مورد هر فرد در خود دارد که می‌تواند به راحتی در اختیار دیگران قرار گیرد. از سوی دیگر، معنای هر اسم، ارزش‌ها، باورها، ویژگی‌ها و خصوصیتی را به صاحب خود منسوب می‌کند که دانستن آن‌ها در شناخت خویش و شناساندن خود به دیگران بی‌تأثیر نیست.

برخی معلمان در ایجاد زمینه‌ی مساعد برای معرفی دانش‌آموزان نقشی فعال دارند. در این شرایط، آنان با انجام دادن فعالیت‌هایی تلاش می‌کنند تا دانش‌آموزان خود را در زمان کمتری بشناسند و به دیگران بشناسانند. با این تأکید که این مداخله می‌بایست از هوشمندی لازم برخوردار باشد تا شناختی نادرست از خود، در باور دانش‌آموز و یا معلم جای نگیرد. باید افزود که این مشارکت می‌تواند زمینه‌ساز تلاشی باشد که به‌گونه‌ای مهارت یا مهارت‌های

دانستن نام هر فرد، به معنای آشنایی اولیه با او است که گاه می‌تواند تنها در عرض چند ثانیه و بی‌هیچ توجهی انجام شود. این مرحله از آشنایی، فرصت مناسبی است تا دانش‌آموز به توانمندسازی خود بپردازد و ضمن

کسب آگاهی‌های بیشتر از خود، به‌درستی آن را به دیگران منتقل کند و با تلاش برای بررسی منابع، از مهارت مشاهده‌ی خود استفاده کرده و اطلاعات جمع‌آوری کند.

برای این منظور و برای نمونه، معلم از دانش‌آموزان خود می‌خواهد تا از راه‌های زیر نام و نام‌خانوادگی خود را بیشتر بررسی کنند:

✓ در گفت‌وگو با والدین در مورد علت انتخاب نام خود، دلایل و معنای آن را جمع‌آوری کنند؛

✓ به‌وسیله‌ی گفت‌وگو با بزرگ‌ترین فرد خانواده و قوم خود، درباره‌ی نام خانوادگی‌شان اطلاعات لازم را گرد آورند؛

✓ به‌طور دسته‌جمعی به سایت رایانه‌ی مدرسه مراجعه کنند و به بررسی معنای نام خود و فراوانی آن در پایگاه‌های رسمی بپردازند و گزارشی آماده کنند؛

✓ در حداقل دو لغت‌نامه‌ی مرجع در کتابخانه‌ی مدرسه، معنای نام خود را جست‌وجو کنند و تفاوت معانی را که پیدا شده است، بیان کنند؛

✓ احساس خود را در مورد نامشان در یک بند شرح دهند.

سپس معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد که گزارش اطلاعات خود را به یکی از شکل‌های زیر ارائه دهند:

● روی یک برگه‌ی کاغذ ابتدا معنای اسم و سپس دلیل انتخاب آن را شرح دهند و در نهایت احساس خود را بیان کنند؛

● روی یک برگه، معنا و دلیل انتخاب و نیز احساس خود را به‌طور تصویری (بریده شده از مجلات یا نقاشی شده) نشان دهند؛

● اطلاعات خواسته شده را حداکثر در ۱۰ دقیقه، به شکل شفاهی شرح دهند و صدای خود را ضبط کنند؛

● به شکل‌های دیگری که مورد علاقه‌شان است، در مورد نام خود و معنای آن و نیز احساس خود درباره‌ی آن اقدام کنند.

در چنین شرایطی و با هدایت معلم، معرفی هر دانش‌آموز که ممکن است در هر کلاس به سادگی و بدون بهره‌گیری مناسب انجام پذیرد، به ایجاد شناخت بهتر و نیز توانمند کردن دانش‌آموز در مهارت‌هایی چون مشاهده، جمع‌آوری اطلاعات، مقایسه و ارائه‌ی گزارش منجر می‌شود.

نمونه‌ی شماره‌ی دو: دوستان من

شروع سال تحصیلی، معمولاً آغاز رابطه‌های تازه با دوستان است. برخی از دانش‌آموزان به‌دلیل جابه‌جایی کلاس، پایه یا مدرسه‌ی خود، مجبور به این کار هستند؛ زیرا ممکن است در کنار دوستان قبلی خود نباشند. عده‌ی دیگری نیز از روی اراده و خواست خود، دوستان قدیم را کنار می‌گذارند و می‌کوشند با عده‌ی دیگری تجربه‌ی دوستی را آغاز کنند.

این همه در شرایطی رخ می‌دهد که ممکن است هدایت و دخالت هوشمندانه‌ی اطرافیان، فرجام مناسب‌تری را برای دانش‌آموزان رقم بزنند. مداخله‌ی معلم در این مسیر و تلاش وی برای هدایت مناسب روند دوست‌یابی و شناخت دوست مناسب، تأثیر زیادی در شکل‌گیری این مهارت در دانش‌آموز دارد و بدیهی است در چنین شرایطی، دانش‌آموزان به واسطه‌ی داشتن دوستان مناسب‌تر با آرامش و تمایل بیشتری در کلاس حاضر می‌شوند. برای مثال، از جمله مداخله‌های معلم در تقویت مهارت‌های پژوهشی دانش‌آموز این است که در جلسات اول سال، آموزگار از دانش‌آموزان خود

می‌خواهد تا برای یکی دو روز دیگر، در یک برگه، دست‌کم سه صفت مهمی را که تمایل دارند دوستانشان داشته باشند، بنویسند و همراه بیاورند. معلم توضیح می‌دهد که خوب است به تجربه‌های گذشته‌ی خود فکر کنند و البته از بزرگ‌ترها هم کمک بگیرند تا بتوانند مهم‌ترین صفات دوست خود را پیدا کنند. سپس در جلسه‌ی تعیین شده، دانش‌آموزان صفات انتخابی خود را می‌خوانند و موارد روی تخته‌ی کلاس نوشته می‌شود تا پرتعدادترین آن‌ها تعیین گردد. در این جلسه لازم است هر دانش‌آموز در مورد دلیل انتخاب صفات خود به‌طور کوتاه شرح دهد.

این کار موجب می‌شود انتظارات و صفات غیرمنطقی به کمک هم کلاسی‌ها اصلاح گردد.

حالا به مرحله‌ی بعد می‌رسیم و آن زمانی است که دانش‌آموزان باید با استفاده از منابع زیر، برای هر صفت دوست خود نشانه‌ای تعیین کنند. به‌عبارت دیگر، مشخص کنند که اگر برای مثال به دنبال دوست دل‌سوزی هستند، دل‌سوز بودن چه نشانه‌ای دارد یا چطور می‌توان تشخیص داد که فردی دل‌سوز است. این منابع شامل موارد زیر است:

- پرسش از والدین؛
- پرسش از معلمان و مربیان در مدرسه؛
- مطالعه‌ی کتاب (با تعیین کتاب‌های در دسترس و قابل درک برای دانش‌آموز مانند کتاب‌های کتابخانه‌ی مدرسه)؛
- پرسش از دوستان؛
- مطالعه در اینترنت (با تعیین پایگاه‌های مناسب و قابل درک برای دانش‌آموز).

سپس دانش‌آموز هدایت می‌شود تا نتیجه‌ی اطلاعات دریافتی خود را به یکی از شیوه‌های زیر ارائه دهد:

- کشیدن نقاشی؛
- استفاده از عکس‌ها و تصاویر روزنامه‌ها و مجلات؛
- نوشتن در یک صفحه؛
- تشریح نظر خود با استفاده از فایل صوتی؛
- درست کردن کاردستی؛
- استفاده از شعر یا احادیث؛
- از طریق دیگر فعالیت‌های مورد علاقه‌ی دانش‌آموز.

در این فعالیت، دانش‌آموز با استفاده از مهارت مشاهده و جمع‌آوری اطلاعات به مفاهیم وسیع‌تری از ویژگی‌های دوست دست می‌یابد و با مقایسه‌ی کار خود با دیگران به نتیجه‌گیری عمیق‌تری در این زمینه می‌رسد. هم‌چنین با انتخاب هر یک از راه‌ها برای ارائه‌ی اطلاعات و یافته‌های خود، مهارت ارائه‌ی گزارش را در خود تقویت می‌کند.

بدیهی است که انجام دادن چنین فعالیت‌هایی که در کمال سادگی قابلیت اجرا دارند، زمینه‌ی توانمندسازی پژوهشی دانش‌آموزان را در موضوعات روزمره و کاربردی زندگی آنان فراهم می‌کند. این شیوه در کنار فعالیت‌های مربوط به درس، تأثیر عمیقی در تقویت مهارت‌های پژوهشی پایه در دانش‌آموزان دارد.

بر این اساس و با نگاه به کاربردهای روزانه و ساده‌ی دانش‌آموزان، در انتظار دریافت نظرات، تجربه‌ها و پیشنهادهای پژوهش دانش‌آموزی شما هستیم

تدریس در خدمت رسانه

یاد رسانه در خدمت تدریس؟

● محمدحسین صفایی
مدرس دانشگاه فرهنگیان، پردیس شریعتی ساری

● سیدروح‌الله حسینی
آموزگار دبستان حافظ، خشکبیجار گیلان

از انشا تا سفرنامه‌ی جغرافیایی

من در آموزش جغرافیا به سفرنامه‌نویسی و ارتباط آن با درس انشا و طبیعت‌گردی توجه می‌کنم. در حقیقت این شیوه از راهکارهایی است که توجه دانش‌آموزان را از چند طریق به درس موردنظر جلب می‌کند. این فرایند به دو شکل انجام می‌شود تا بتواند با پرورش حس تخیل و تصویرسازی ذهنی دانش‌آموزان به تثبیت معلومات آن‌ها کمک کند. در نوع اول با استفاده از معلومات خود و نگارش داستانی جذاب، حس دانش‌آموزان را به پرواز درآورده و آن‌ها را به قلمرو آن متن می‌برم. در این شیوه آن‌ها به مرور و عملاً وارد صحنه می‌شوند. در نوع دوم دانش‌آموزان با توجه به تدریس آموزگار، متنی برای انشا آماده می‌کنند. آن‌ها در این انشا می‌توانند از دانسته‌های خود، آشنایان و منابع مکتوب استفاده کنند و سفرنامه‌ای را ارائه دهند.

هدف چیست؟

هدف و منظور من از کاربرد این شیوه‌ی تجربی، آسان‌سازی یادگیری نام اماکن موجود در درس است و همینطور آشنا کردن دانش‌آموزان با مکان‌ها و نام‌های جدید که گاهی ممکن است تلفظ آن برای بچه‌ها سخت باشد.

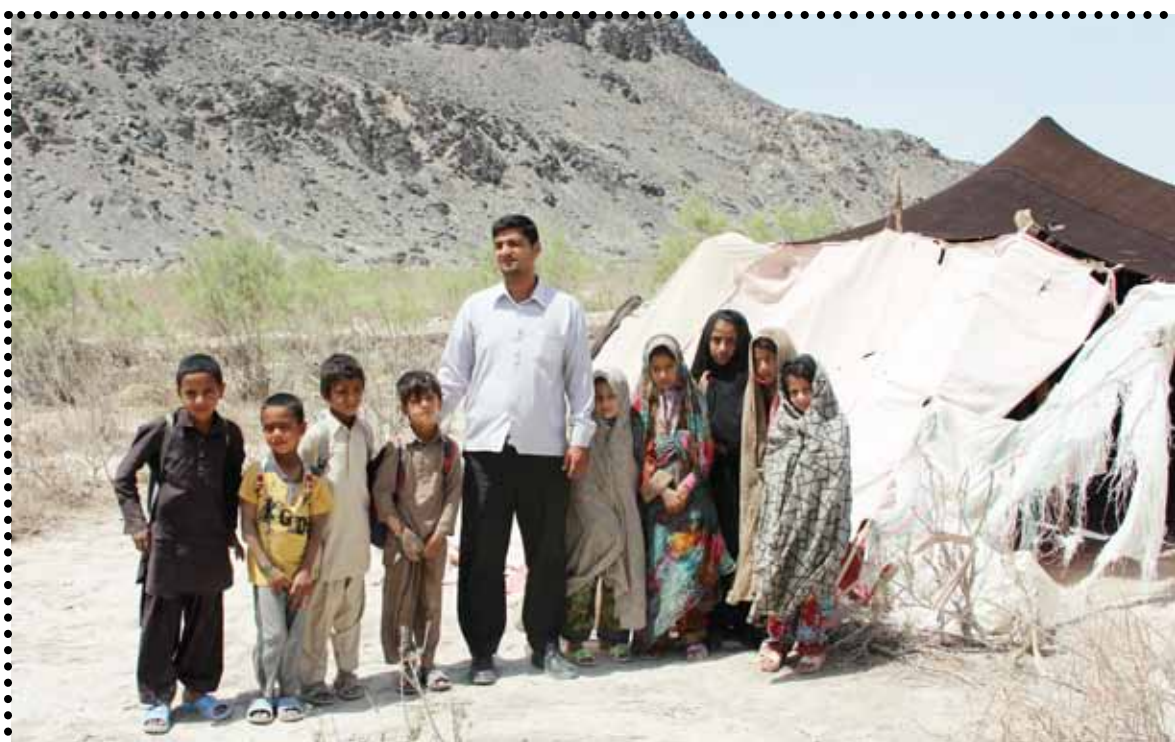
چند وقتی است که با شکل گرفتن پایه‌ی ششم و حتی قبل از آن، پای تخته‌های هوشمند و رایانه به کلاس‌ها باز شده است و بازرسان و ناظران در بازدیدهای خود از مدارس، بر استفاده از تخته‌های هوشمند تأکید زیادی دارند. در برخی از کلاس‌ها معلمان با ذوق و شوق بیشتر برای ایجاد انگیزه از این تخته‌ها استفاده می‌کنند. برخی آموزگاران هم که تدریس سنتی خود را بیشتر باور دارند، از این وسایل اصلاً استفاده نمی‌کنند و برخی دیگر هم که تا به حال با این وسایل کار نکرده‌اند و استفاده از آن را یاد نگرفته‌اند، از دانش‌آموزان خود در این امر یاری می‌گیرند. اما بحث اصلی این است که ورود این رسانه‌ها به کلاس من چه تأثیری بر بهبود روش‌های تدریس گذاشته است و تا چه حد سعی کرده‌ام در طراحی آموزشی خود، برای رسیدن به اهداف آموزشی و تربیتی هوشمندانه از این رسانه‌ها در تدریس استفاده کنم؟

- اگر از من بپرسید که این تخته‌های هوشمند و رایانه چه تأثیری بر تدریس گذاشته است، جواب می‌دهم:
- تدریس را جذاب کرده است؛
- انگیزه‌ی بیشتری برای یادگیری به دانش‌آموزان می‌دهد؛
- آموزش را عینی‌تر می‌کند؛
- امکان نمایش تصاویر و فیلم‌های آموزشی را به من می‌دهد؛
- یادگیری را پایدارتر می‌سازد.

اما آیا واقعاً در این عصر انفجار اطلاعات و تعلیم‌وتربیت پیشرفته در دنیا، استفاده از فناوری‌هایی مثل رایانه و تخته‌ی هوشمند این گونه است؟ آیا واقعاً دانش‌آموزانی که تبلت‌های رنگارنگ، دفتر یادداشتشان است و لپ‌تاپ‌ها دفتر مشقشان، رایانه و تخته‌ی هوشمند برایشان جذابیت دارد و انگیزه ایجاد می‌کند؟ آیا این کلاس‌ها برای دانش‌آموزانی که با تلفن همراه در پایگاه‌های مختلف جست‌وجو می‌کنند و اطلاعات را با بلوتوث جابه‌جا می‌کنند، موقعیت عینی ایجاد می‌کند؟

اگر تاکنون فکر می‌کردیم که یادگیری مؤثر با تجارب دست اول و عینی آغاز می‌شود، اکنون باید این گونه اندیشید که با تلفیق فناوری‌های الکترونیکی در فرایند یاددهی-یادگیری، دانش‌آموزان می‌آموزند در اجتماعی که رسانه‌های الکترونیکی آن به‌طور مداوم آن‌ها را با فرهنگ‌ها و ارزش‌های متفاوت روبه‌رو می‌سازد، چگونه زندگی کنند و به کار مشغول شوند. این روزها مسئله‌ی مهم در کلاس‌های درس، چرایی استفاده از این امکانات در فرایند آموزش و یادگیری نیست بلکه چگونگی دستیابی هرچه بیشتر و سریع‌تر به امکانات لازم زندگی و استفاده از آن‌ها در دنیایی است که هر ثانیه به‌سوی دنیای جدید اطلاعاتی پیش می‌رود و این مستلزم شناخت درست و کافی از فناوری آموزشی، طراحی آموزشی و تعلیم‌وتربیت امروز دنیای ماست.

دکتر مهدی چوبینه، مدیر داخلی مجله‌ی رشد آموزش جغرافیا در سفر و بازدید از مدارس استان سیستان و بلوچستان، محمدآباد (شهر هامون زابل) داشته است، عکس‌هایی گرفته که این نمونه یکی از آن‌ها و مدرسه‌ی عشایری است. در تصویر **مجید تیموری کبیر** آموزگار این مدرسه در کنار دانش‌آموزان دیده می‌شود.

حساب دفتري داريم!

تغريه لاسيز

آموزش مفاهيم رياضي در جدول دخل و خرج

• مريم خطيبي مقدم

آموزگار پایه‌ی سوم، دبستان دخترانه‌ی گل‌ها، کاشان

«آمودریا» یا «آمواکبر»

• طوفان شیروانی

آموزگار پایه‌ی ششم دبستان سعید انصاری، شاهین شهر اصفهان

دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم امتحان جغرافیا داشتند. برگه‌ی سوالات توزیع شده بود و آن‌ها مشغول نوشتن پاسخ‌ها بودند. یکی از دانش‌آموزانم در نوشتن جواب‌ها اعتمادبه‌نفس کافی نداشت و من گاهی او را راهنمایی می‌کردم. به قول همکارانم باید چند قدم او را همراهی می‌کردم تا بقیه‌ی راه را خودش برود.

به او گفتم: «هاجر مشکلی نداری؟» گفت: «نه خانم، همه را نوشتم، فقط این سؤال مانده که جوابش را نمی‌دانم!» من از اینکه هاجر امروز اضطراب نداشت و بسیاری از پاسخ‌ها را نوشته بود خوشحال شدم و با خوشرویی به او گفتم: «خب عزیزم کدام سؤال را جواب ندادی؟»

گفت: «این سؤال؛ مهم‌ترین رود ترکمنستان ..... نام دارد.»

با خودم گفتم حالا که همه‌ی سوالات را به‌خوبی پاسخ داده است کمی او را راهنمایی کنم تا این یکی را هم پاسخ بدهد.

گفتم: «عزیزم شما به برادر پدرت چه می‌گویید؟»

به لهجه‌ی محلی گفت: «آمو!» گفتم: «آفرین. حالا یک دریا بگذار کنار آمو، چه می‌شود؟»

با خونسردی تمام گفت: «خانم اسم آمو، آمواکبر است، آمودریا که نیست!»

در حالی که می‌خواستم از خنده منفجر شوم به او گفتم: «شما راست می‌گویید! بنویس عزیزم...»

بگذرا کلاس

این شعر **سعدی** رحمه الله که به شکل ضرب المثل درآمده است؛ دائم در گوشم زنگ می زند: «چو دخلت نیست، خرج آهسته تر کن». چنین بود که روزی برای آموزش مفاهیم «دریافت»، «پرداخت»، «باقی مانده» و «دخل و خرج» به فکر طراحی دفتر «دخل و خرج» افتادم.

در واقع، از آنجا که کودکان و دانش آموزان یکی از مصرف کنندگان عمده در خانواده هستند و همچنین به دلیل اهمیت جایگاه آنان در اقتصاد خانواده، آموزش صحیح دخل و خرج و هدایت آنان در این زمینه از راههای گوناگون ضروری به نظر می رسد.

این نوع تدریس نگاهی کارآمد و تلفیقی است که به مفاهیم اقتصادی، پس انداز، همکاری و حساب و کتاب و افزایش دقت در دانش آموزان می انجامد.

اکنون با توجه به جدول ترسیم شده، می توان به سه هدف مورد نظر طرح اشاره کرد:

۱. شناخت مفاهیم:

الف) آشنایی با مفاهیم «دریافت»، «پرداخت»، «باقی مانده»، «دخل و خرج» و «پس انداز».

۲. به دست آوردن مهارت:

الف) انجام دادن عملیات ریاضی؛

ب) استفاده از چهار عمل اصلی ریاضی (ضرب، تقسیم، منها و جمع)؛

ج) ارتقای توانایی محاسبه ی کتبی و ذهنی.

۳. ایجاد نگرش:

الف) علاقه مند شدن به حساب و کتاب روزانه ی خود؛

ب) تعمیم دادن آن به دخل و خرج خانواده و آینده نگری اقتصادی.

شرح جدول:

۱. دانش آموزان در دفتر «دخل و خرج» خود جدولی طبق شکل زیر بکشند.

۲. مبلغی را که به عنوان پول توجیبی از پدر یا مادر خود دریافت می کنند، در ستون اول بنویسند و سپس در خریدی که انجام می دهند، از چهار عمل اصلی ریاضی استفاده کنند و عملیات هر ستون را طبق عنوان بالای آن انجام دهند.

۳. در پایان هر جدول، کل مبلغ دریافت و پرداخت شده را محاسبه و با هم مقایسه کنند.

۴. اگر در آخر مبلغی باقی ماند، آن را به صفحه ی روز بعد در ستون باقی مانده انتقال دهند.

۵. در قسمت نتیجه رضایت یا عدم رضایت خود را از دخل و خرج بنویسند.

توضیح: هر دانش آموزی که از چهار عمل اصلی، بیشتر استفاده کند، امتیاز بیشتری می گیرد.

ردیف	عنوان	مبلغ دریافت شده	شرح عملیات خرید	مبلغ پرداخت شده	شرح عملیات باقی مانده	مبلغ باقی مانده
۱	پول توجیبی	۲۰۰۰ تومان				۲۰۰۰
۲	خرید ذرت بوداده		$2 \times 150 = 300$	۳۰۰	$2000 - 300 = 1700$	۱۷۰۰
۳	خرید مباد		$5 \times 200 = 1000$	۱۰۰۰	$1700 - 1000 = 700$	۷۰۰
۴	گرفتن عیدی از عمو	۵۰۰۰ تومان			$5000 + 700 = 5700$	۵۷۰۰
۵	خرید هدیه برای پدر و مادر		$1700 + 1300 = 3000$	۳۰۰۰	$5700 - 3000 = 2700$	۲۷۰۰
۶	خرید دو جلد دفتر		$1200 \div 2 = 600$	۱۲۰۰	$2700 - 1200 = 1500$	۱۵۰۰
۷	صدقه دادن			۲۰۰	$1500 - 200 = 1300$	۱۳۰۰
		۷۰۰۰ تومان		۵۷۰۰		۱۳۰۰

ریاضی در خانواده

اشاره

• مترجم: نسرین امامی زاده

کارشناس ارشد روان شناسی
نویسنده: آماندا مورن

از این شماره تا پایان دوره‌ی هفدهم مجله سلسله

مطالبی را خواهید خواند که «ریاضی در خانواده» نام گرفته است. در این مطالب، برای تقویت ریاضیات دانش‌آموزان از طریق خانواده‌ها، روش‌ها و تمرین‌هایی ارائه خواهد شد که می‌تواند در نشاط‌انگیز کردن این درس در میان دانش‌آموزان مؤثر باشد. چون مجله‌ی ما ویژه‌ی آموزگاران است، انتظار داریم محتوای این مطالب از طریق آن‌ها به میان اولیا کشانده شود و از آن‌ها درخواست شود تمرین‌های خواسته شده را با فرزندان خود انجام دهند. در این شماره به کلیات بحث می‌پردازیم و در هر یک از شماره‌های آینده بحثی مستقل را پی می‌گیریم.

محاسبه‌ی وزن مواد غذایی هنگام آشپزی، مهارت‌های ساده و پایه‌ای ریاضی را خواهد آموخت و نقش مهم ریاضیات را در زندگی روزانه درک خواهد کرد.

پس بهتر است در پی راهی باشیم که مفاهیم ریاضی را در منزل گسترده سازد.

والدین با به تصویر کشیدن تفکرات و مفاهیم ریاضی از طریق همین فعالیت‌های روزمره، می‌توانند کودک را به حل مشکلات و افزایش اعتمادبه‌نفس و لذت از ریاضی سوق دهند.

آن‌ها می‌توانند کاری کنند که ریاضیات به بخشی از زندگی روزمره‌ی کودکان در هنگام سفر، بازی، آشپزی، نظافت، گلکاری و خرید تبدیل شود و به این ترتیب، تحولی در درک ریاضی آنان ایجاد کنند. باید بدانیم که:

* بازی‌های الگویی، مهارت‌های حل مسئله و توانایی تفکر انتزاعی کودک را تقویت می‌کنند.

* نقطه‌بازی، ترتیب اعداد را به کودک یاد می‌دهد.

* شمارش معکوس مفهوم تفریق را انعکاس و به کودک نشان می‌دهد که شمارش از هر دو طرف ممکن است.

* نظم و ترتیب دادن به اشیاء، زمینه‌ساز تشکیل مفهوم عدد و آموزش ریاضی کودک است.

* بازی‌های خرید و فروش با مبالغ مختلف پول، کودک را با مفهوم پول و محاسبه‌ی آن آشنا می‌کند.

* بازی با جورچین (پازل) توانایی ساختاری و ساختمانی کودک را افزایش می‌دهد؛ بنابراین با منطق و ریاضی او مرتبط است.

* خطوط عابر پیاده، ماکارونی نپخته و... مثال‌هایی برای درک مفهوم خط راست است.

سیلستر می‌گوید: «ریاضیات، مطالعه‌ی شباهت‌ها در تفاوت‌ها و مطالعه‌ی تفاوت‌ها در شباهت‌هاست.»

برای بسیاری از کودکان، ریاضی یکی از چالش‌برانگیزترین موضوعات در مدرسه است. برای والدین نیز، کمک به کودکان برای آموزش ریاضی یکی از وظایف مهم و ضروری به‌شمار می‌رود. تمام یادگیری‌های مربوط به ریاضی الزاماً در مدرسه شکل نمی‌گیرد اما بسیاری از والدین نمی‌دانند که درگیر شدن در فعالیت‌های روزمره‌ی ریاضی در خانه می‌تواند بیشتر از برخی آموزش‌های رسمی و... در یادگیری ریاضی مؤثر باشد.

آن‌ها برای کمک به کودک خود در آموختن مفاهیم پیچیده‌ی ریاضی به روش‌های مختلف روی می‌آورند. در فعالیت‌های روزمره‌ی کودکان موارد زیادی وجود دارد که می‌توان با کاربرد گسترده، آن‌ها را به‌سوی ریاضی معنی‌دار سوق داد.

خانه‌ی شما پر از فرصت‌هایی برای برانگیختن حس کاوش ریاضی در فرزند شماست و می‌تواند موجب تقویت اعتمادبه‌نفس و درک درست از ایده‌های ریاضی در آن‌ها شود. این فرصت‌گران‌بهای برای شما و فرزندتان برای وارد شدن به «مقوله‌ی ریاضی» و پیوند بین مفاهیم ریاضی و کشف روابط بین اعداد است.

اگر می‌خواهید فرزندتان ریاضی را بهتر درک کند و به اعداد و حساب علاقه‌مند گردد، اگر می‌خواهید به او نشان دهید که ریاضیات بخشی از زندگی روزمره‌ی اوست، باید از دوران پیش از دبستان فعالیت‌هایی را آغاز کنید که باعث تقویت مهارت درک حساب در او شود. با کاربرد روزمره‌ی ریاضی در زندگی، کودک به اهمیت این مهارت پی خواهد برد؛ مثلاً به هنگام پرداخت صورت‌حساب خرید یا

انشا و کار دستی

• فرشته اخباری

آموزگار پایه‌ی سوم، سبزوآر

- از دانش‌آموزان بخواهید تا روز تولد اعضای خانواده و فامیل نزدیک را در جایی یادداشت کنند. سپس نحوه‌ی درست کردن یک کارت پستال را به آن‌ها آموزش دهید؛ از مقواهای رنگی و طرح‌های جالب برای روی آن استفاده کنند. با نوشتن جملات یا اشعار کوتاه، کارت خود را کامل کنند و در روز تولد بستگانشان برای آن‌ها پست کنند. در این فعالیت، دانش‌آموزان می‌آموزند که چگونه احساساتشان را با نوشتن چند جمله منتقل کنند.
- نوشتن متن مکالمه برای تصاویر پویانمایی، ضمن تقویت یکی از مهارت‌های نوشتن، وسیله‌ای برای ارزش‌یابی آموزگار نیز به‌شمار می‌آید. تصاویری از داستان‌های کارتون را بچینید، سپس از دانش‌آموز بخواهید تا متن مکالمه‌ی دوطرف را بنویسد. فعالیت فوق باعث تقویت خلاقیت بچه‌ها می‌شود.
- از دانش‌آموز بخواهید با یکی از دوستان یا آشنایان مصاحبه‌ای انجام دهد و سؤالاتی در مورد خانواده، تاریخ تولد، دوستان و فعالیت‌های مورد علاقه‌ی آن شخص بپرسد. از او بخواهید با استفاده از این اطلاعات، داستانی را که شخصیت اولش همان فرد مورد مصاحبه است، بنویسد و آن را به شکل یک کتاب تزئین شده و جلده‌ش درآورد. در خلال هفته‌ی کودک، دانش‌آموزان می‌توانند کتاب‌های خود را به افراد مصاحبه شده هدیه دهند.
- این فعالیت با هدف تقویت مهارت نوشتن مطالب توصیفی انجام شده است. از دانش‌آموزان بخواهید مدت طولانی در مقابل آینه به خود نگاه کنند. بعد از آنکه آن‌ها به ویژگی‌های ظاهری صورت خود با دقت نگرینند تا آنجا که می‌توانند از صفاتی برای توصیف خودشان استفاده کنند (این کار با هماهنگی معلم مربوط انجام می‌شود). دوستان ناشناس در مدارس دیگر پس از دریافت نامه‌ها بر مبنای آن توصیفات، تصویر دانش‌آموز اولی را رسم و تصویر را برای او ارسال کنند. دانش‌آموزان از نزدیکی طرح‌ها با ظاهرشان بسیار خوشحال می‌شوند و از این باب به مهارت خود در نوشتن ایمان می‌آورند.

- * شکل یک لیوان مصداقی برای درک مفهوم استوانه است.
- * تزئین یا پوشاندن سطح شیرینی با کاکائو و پودر پسته یا هر چیز دیگر، مفهوم سطح را تجلی می‌دهد.
- در نتیجه‌ی کاربردی‌تر ساختن این فعالیت‌ها، آموخته‌های کودکان با جهان واقعیت سازگارتر خواهد شد.
- در قسمت‌های بعد مهارت‌های روزمره‌ی «ریاضی در خانه» ارائه خواهند شد.

منابع

1. <http://childparenting.about.com>
2. <http://homeschooling.about.com>
3. <http://math.about.com>

اول «الف» هوشمند

● معصومه حبیب‌پور
عکس: عدید فیروزی

اشاره

چند سالی بیشتر نیست که فعالیت آموزشی خود را آغاز کرده اما در کار تدریس به سرعت پیش رفته است. مدت‌هاست که در کلاسش از فناوری استفاده می‌کند. خانم مرضیه معین از سال ۱۳۸۵ به کسوت آموزگاری درآمد است و البته ما او را از مقاله‌هایی که برای مجله می‌فرستاد و همین‌طور از وب‌نوشت‌هایش می‌شناختیم. او در رشته‌ی آموزش ابتدایی تحصیل کرده و هم‌اکنون در دبستان سما در نجف‌آباد مشغول کار است. معین در پایه‌ی اول تدریس می‌کند. ایده‌های خوبی دارد و آن‌ها را در تدریس به کار می‌گیرد. برای آشنایی بیشتر با او و فعالیت‌هایش، به این گفت‌و‌گو توجه فرمایید.

هفتگی، ماهیانه یا آدینه هم دارم. چهارشنبه‌ها تکلیف می‌دهم و خیلی از دانش‌آموزان استفاده می‌کنند

به‌عنوان توضیح، به خواننده‌های مجله می‌گوییم که خانم معین این کارها را در پایه‌ی اول انجام می‌دهد. حالا سؤال ما این است که آیا بچه‌های پایه‌ی اول می‌توانند در چنین کلاس‌هایی فعال باشند؟

این مدرسه به‌سوی هوشمندسازی کلاس گام برداشته است. دانش‌آموزان در کلاس‌ها با وسایل مربوطه آشنا می‌شوند و کار می‌کنند و در خانه هم معمولاً از امکان کار با رایانه و اینترنت برخوردارند. به این ترتیب، اگر دانش‌آموزی در کلاس من غایب باشد، می‌تواند از طریق وبلاگ، درسی را پی‌گیری کند. تمام کلاس‌ها به شبکه‌ی

وبلاگ راه‌اندازی کنم. اوایل بازخوردی از مطالب خود نداشتم. حتی نشریات نمی‌گفتند نامه یا مقاله‌ات رسیده تا اینکه بسیاری از آن‌ها را به وب‌نوشته تبدیل کردم و ناباورانه دیدم مخاطب خود را یافته و ایجاد ارتباط کرده است.

روش کار شما در وبلاگ چگونه است؟

قسمت‌های گوناگون آن به مرور کامل شده است. ابتدا کامنت‌ها یا نظرات می‌رسید و من بهترین‌ها را ثبت می‌کردم و در معرض دید دیگران می‌گذاشتم. بیشتر بخش‌ها و برچسب‌های وبلاگ من به مسائل آموزش و پرورش و ارزش‌یابی، طرح درس‌ها، خاطره‌ها و روش تدریس یا موارد مشابه اختصاص دارد. برخی مطالب ثابت است و درس‌های

خانم معین، آیا شروع کار برای شما آسان بود؟

من ابتدا یک سال کارآموزی کردم و سپس تدریس را در پایه‌ی اول انجام دادم. مقداری اضطراب و فشار کاری و روحی وجود داشت اما به مرور رفع شد. برای کسب تجربه، باید این فشارها را تحمل کرد. در کارم به جزئیات و روش‌های خوب و مؤثر توجه می‌کنم.

به این ترتیب، در ادامه‌ی کار خود توانستید اندوخته‌ها و تجربه‌هایتان را به مقاله و سپس وبلاگ و آموزش در فضای مجازی تبدیل کنید.

بله. مدام ایده‌ها و فکر خودم را ثبت می‌کردم و سعی داشتم روش‌های تدریس را ارتقا دهم. چنین شد که بسیاری از آن‌ها به مقاله تبدیل شد و بعد هم تصمیم گرفتم

اینترنت متصل‌اند. پورتال هوشمند مدرسه هم قابلیت‌های ارتباطی با آموزگاران را دارد و در حقیقت معلم‌ها، خانواده‌ها، مدرسه و دانش‌آموزان با هم در ارتباط هستند.

کدام مطلب در وب‌نوشت شما مخاطب بیشتری دارد؟

پرمخاطب‌ترین مطلب من واقع‌نگاری در کلاس درس است. زمانی درباره‌ی دانش‌آموزی نوشتم که فکر می‌کردم نازپرورده است و به‌همین دلیل در کلاس پرخاش‌گری می‌کند، اما به‌تدریج و با به اشتراک گذاشتن مطلب در وبلاگ متوجه شدم او پدرش را از دست داده است و البته هنوز هم من در این زمینه بازخورد می‌گیرم. از قسمت‌های جذاب دیگر، عکس‌های دانش‌آموزان است. گاهی در کنار هر عکس یادداشتی هم می‌گذارم. این ارتباط چشم به چشم از طریق وب‌نوشته‌ها بسیار مفید است.

پس وبلاگ و تدریس هوشمند مزایای بسیاری دارد؟

بله. آن‌ها نشانی وبسایت‌های مناسب را می‌بینند. بازی‌های مناسب را انجام می‌دهند و چون حمایت و نظر اولیا را می‌بینند، فعالیت‌هایشان هدایت شده و سالم است. این‌ها بچه‌ها هم‌پای کلاس پیش می‌روند و به‌روز هستند. ما در حقیقت پژوهش را نیز وارد کلاس و زندگی می‌کنیم.

آیا به شما انتقاد هم شده است؟
بله. برخی می‌گویند به کار خودت بپرداز. من می‌گویم که کم‌کاری نمی‌کنم. درس را

می‌دهم. از کتاب استفاده می‌کنم و از این طریق هم به آموزش بهتر کمک می‌کنم. من کارهای نوشتن و حک و اصلاح وبلاگ را در اوقات فراغت خودم انجام می‌دهم و وقت اضافه می‌گذارم. البته از آن‌هایی که نظرات مثبت دارند، تشکر می‌کنم. آن‌ها می‌دانند که فعالیت‌های ما تکمیلی است نه اجباری. دانش‌آموزان من به مرور برتری‌های خود را نسبت به دیگران نشان خواهند داد. بچه‌ها علاقه‌مند هستند و اجتماعی‌تر می‌شوند.

مدیر دبستان پسرانه سما

در پیشرفت امور مدرسه باید به توان و فکر مدیر نیز توجه کرد. **حمیدرضا یوسفی** مدیر مدرسه‌ی سما در نجف‌آباد اصفهان است. مرضیه معین در ضمن صحبت‌های خود گفت که آقای یوسفی جرقه‌ی اولیه‌ی ایجاد وبلاگ را زد. اکنون هم پورتال مدرسه به همت مدیر دبستان فعال است و بچه‌ها هم می‌توانند فعالیت‌ها یا عکس‌های خود را در آن به نمایش بگذارند. یوسفی می‌گوید: «اوایل که پورتال مدرسه راه‌اندازی نشده بود، احساس می‌کردم نمی‌توانیم به‌خوبی با اولیا و دانش‌آموزان ارتباط ایجاد کنیم. چنین شد که وبلاگ «برای سما و سماییان» را راه‌اندازی کردم. یکی از بخش‌های این پورتال «اتاق کودک» نام دارد که هر دانش‌آموز با رمز خاص خود وارد آن می‌شود.»

چه جایزه‌ای!

مجید در خشای
تفت یزد

علی‌رضا که از شنیدن اسم جایزه خوش حال شده بود، دستش را بالا برد! قلبم ریخت. دوباره می‌خواست چه دسته‌گلی به آب بدهد؟ او رو به رئیس با لحن گلایه‌آلودی گفت: «آقا ما همیشه به سؤال‌ها جواب می‌دهیم ولی آقا معلم نمی‌گذارد.»

حسابی ناراحت شدم. رئیس و همراهان لبخند زدند و به من نگاه کردند. رئیس گفت: «آقا معلم می‌خواهند که همه‌ی بچه‌ها توی درس شرکت کنند.»

رئیس چند سؤال دیگر از بچه‌ها پرسید و بالاخره با همراهان رفت. علی‌رضا هم مثل همیشه کنار میز آمد و با ذوق و شوق گفت: «آقا دیدید جایزه بردم!»

با اوقات تلخی گفتیم: «چه جایزه‌ای؟» و او گفت: «همان که آن آقا گفت... وقتی که به سؤالش جواب دادم. دیدید آقا گفت همیشه جواب بدهم.»

اصلاً آقا چرا شما نمی‌گذارید من به سؤال‌ها جواب بدهم؟ با اوقات تلخی گفتیم: «نمی‌دانم! نمی‌دانم!»

با صدای زنگ به دفتر رفتیم. اما نمی‌دانم چرا این دفعه از این پسر و کارهایش خوشم آمد!

دل توی دلم نبود! حتم داشتم که علی‌رضا همه‌ی رشته‌هایم را پنبه می‌کند. هیچ‌جوری هم نمی‌شد که از او بخواهم دستش را بلند نکند و جواب ندهد.

ناگهان فکری به خاطرم رسید. همانطور که رئیس و همراهان مشغول نگاه کردن به بچه‌ها و صحبت با مدیر بودند من به علی‌رضا گفتم: «برو بیرون! می‌خواستی بروی دستشویی برو!» و او همانطور که پشت میز ایستاده بود و چهارچشمی، تازه‌واردها را نگاه می‌کرد با تعجب و خنده گفت: «ما که نمی‌خواستیم برویم بیرون!... دستشویی!»

رئیس رو به دانش‌آموزان کرد و سؤالی پرسید. هیچ‌کس جواب را بلد نبود! سکوتی سرد توی کلاس افتاد. او پرسید: «هیچ‌کس جواب را بلد نیست؟»

ناگهان علی‌رضا دستش را بالا برد و بدون اینکه منتظر اجازه‌ی رئیس شود، جواب داد. پاسخ اشتباه او صدای خنده‌ی بچه‌ها را درآورد. رئیس که خودش هم از جواب خنده‌اش گرفته بود، دانش‌آموزان را به سکوت دعوت کرد و رو به پسرک گفت: «بارک‌الله! تو پسر نترسی هستی. همین که شجاعت داشتی جواب بدهی، ولو غلط، کار خوبی کردی، برای همین یک جایزه پیش من داری.»

آن سال آموزگار پایه‌ی سوم با ۱۵ دانش‌آموز بودم. یکی از دانش‌آموزها، پسرک لاغر اندامی بود که خنده از لب‌هایش نمی‌رفت. با اینکه درسش خوب نبود اما تا بخواهید پر جنب‌وجوش و نترس بود. دائم دلش می‌خواست توی کلاس قدم بزند یا بیرون برود. اغلب پشت میزش می‌ایستاد. هر سؤال‌ی را که از بچه‌ها می‌پرسیدم، او بلافاصله و بی‌اجازه به شکل غلط جواب می‌داد! چندبار از او و تمام دانش‌آموزان خواستم که فقط اگر پاسخ سؤال را می‌دانند، بگویند اما او ول کن نبود و باعث خنده‌ی بچه‌ها می‌شد. دیگر حوصله‌ام را سر برده بود. نمی‌دانستم چه گناهی کرده‌ام که گرفتار علی‌رضا شده‌ام.

از این می‌ترسیدم که وقتی معلم راهنما یا بازرس می‌آیند و سؤال می‌پرسند، او دستش را بلند کند و همه‌ی زحمت‌هایم را دود هوا کند. به ناچار مطلب را با مدیر در میان گذاشتم. او گفت: «بفرستید دفتر من ادبش می‌کنم.» او را به دفتر مدیر فرستادم، اما چشمم آب نمی‌خورد! وقتی قضیه را به مدیر گفتم؛ او پکر شد و گفت: «شما زیاد حساس نباش، بچه است خوب می‌شود!» چند روز بعد عده‌ای از گروه‌های آموزشی، به همراه رئیس اداره به مدرسه و مستقیم هم به کلاس من آمدند.

نخستین دوره‌ی جشنواره‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات آموزش و پرورش برگزار شد

● سمانه آزاد

نخستین دوره‌ی جشنواره‌ی «فناوری اطلاعات و ارتباطات» وزارت آموزش و پرورش، از هفتم تا دهم اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۲ در محل دائمی نمایشگاه‌های بین‌المللی تهران برگزار شد. این جشنواره با هدف ارتقای جایگاه پژوهش و فناوری و ایجاد زمینه‌ی سواد رایانه‌ای و با نگاه به سند تحول بنیادین، در سه بخش اصلی «نمایشگاه»، «کارگاه» و «مسابقه» برگزار شد که در هر یک از بخش‌ها فرهنگیان و دانش‌آموزان بسیاری شرکت داشتند.

مرکز آمار، فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت آموزش و پرورش اهداف اصلی برگزاری جشنواره‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات را مشارکت دانش‌آموزان و معلمان در تولید دانش، تبدیل دانش و تعمیم محتوا در فرایند جریان یادگیری - یاددهی، رقابت بین دانش‌آموزان و فرهنگیان و دستیابی به اهداف اسناد بالادستی برشمرد. اهداف دیگر برگزاری این جشنواره عبارت بود از: ایجاد فرصتی مناسب جهت تبادل اطلاعات فنی، علمی و پژوهشی، ترویج و ارتقای فرهنگ استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در انجام فعالیت‌های پرورشی، آموزشی، پژوهشی؛ فراهم کردن فرصت مناسب برای رقابت سالم و در نهایت، شناسایی و تقدیر از برترین دستاوردها و نوآوری‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات دانش‌آموزان و فرهنگیان.

در میان فرهنگیان نیز زنان پرکارتر بودند و ۲۶ درصد آثار به آن‌ها تعلق داشت. فرهنگیان مرد نیز ۷ درصد دیگر از آثار را تولید کرده بودند.

محتوای الکترونیکی

تولید محتوای الکترونیکی یکی از محورهای مورد علاقه‌ی شرکت‌کنندگان در جشنواره بود. به طوری که از میان ۷۹ هزار اثر ارسال شده به دبیرخانه‌ی جشنواره، ۳۱ هزار و ۶۳ اثر مربوط به این حوزه بوده است. در این بخش، آموزگاران بسیاری با اتکا به دانش خود در این زمینه، به تهیه‌ی محتوای الکترونیکی مربوط به درس‌ها اقدام کرده بودند.

در میان استان‌های کشور استان همدان بالاترین آمار تولید محتوای الکترونیک کشور را دارد و تا به حال ۸۰ اثر از فرهنگیان این منطقه در جشنواره‌های گوناگون برگزیده شده است.

در مراسم اختتامیه‌ی این جشنواره که در حضور حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محی‌الدین بهرام محمدیان معاون پژوهشی وزیر آموزش و پرورش، رئیس مرکز آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات آموزش و پرورش و مدیرکل آموزش و پرورش شهر تهران برگزار شد، از ۱۹۲ اثر برگزیده در بخش‌های گوناگون جشنواره تقدیر شد. لازم به یادآوری است که از میان ۷۹۱۴۰ اثر، ۳۳ درصد متعلق به فرهنگیان بود. این جشنواره در سال‌های آینده نیز برگزار خواهد شد.

ابزارهای معلم در ارزش‌یابی توصیفی و چگونگی کاربرد آن در کلاس

مؤلف: محمداقبر جلالیان

ناشر: مؤسسه‌ی ضریح آفتاب (مشهد ۲۳۳۲۶۷۵-۰۵۱۱)

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

کتابی است که می‌تواند در زمینه‌ی آموزش روش‌های نوین یاددهی-یادگیری در کلاس درس به آموزگاران کمک کند. این کتاب شامل کاربردی‌ترین روش‌های آموزشی است که کمک بزرگی به شناخت و شکوفایی توانایی‌های دانش‌آموزان می‌کند.

در فصل اول اهداف متعددی برای طرح ارزش‌یابی توصیفی بیان شده که در شناخت و کاربرد آن در کلاس به‌وسیله‌ی معلمان بسیار مؤثر است. برخی از این اهداف تغییر مقیاس فاصله‌ی بیست تا صفر به مقیاس اسمی خیلی خوب، خوب، قابل قبول و نیاز به تلاش بیشتر، تغییر کارنامه و تبدیل آن به کارنامه‌ی توصیفی، ارتقای سطح بهداشت روانی دانش‌آموزان، فراهم کردن زمینه‌ی

مناسب برای حذف فرهنگ بیست‌گرایی، تأکید بر خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان است.

به آسانی می‌توان دید که اهداف این طرح کاربردی، در نهایت متوجه زندگی واقعی و آینده‌ی دانش‌آموزان است، در حالی که دستگاه سنتی آموزشی براساس حفظ مطالبی معین و پاسخ‌گویی به

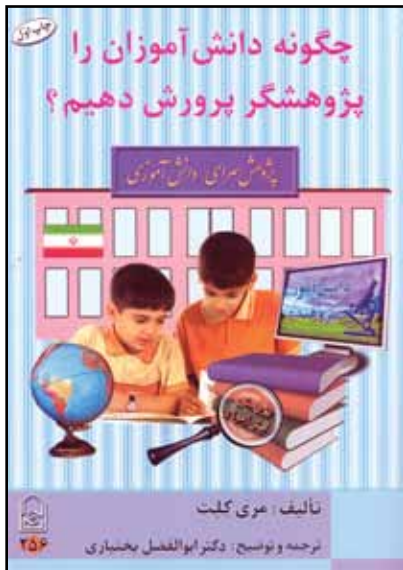
سوالاتی مشخص و بدون اظهارنظر شخصی دانش‌آموز پیش می‌رفت و برای ارزش‌یابی میزان یادگیری، مقیاس صفر تا بیست در نظر گرفته می‌شد و در نهایت در دانش‌آموزان اضطراب‌های مقطعی ایجاد می‌کرد، این نظام در تلاش است کودکان را هرچه بیشتر با توانایی‌های خود آشنا سازد. پیاده‌سازی صحیح این طرح می‌تواند در آینده نیروهای ماهر، توانمند و با اعتمادبه‌نفس به جامعه تحویل دهد.

آزمون‌های مدادکاغذی، آزمون‌های عملکردی شامل آزمون کتبی، شناسایی، انجام عملکرد در موقعیت‌های شبیه‌سازی شده و نمونه کار، ثبت مشاهدات از ابزارهای اجرای این طرح در کلاس است که در فصول مختلف کتاب به آن‌ها پرداخته شده است.

از ویژگی‌های این کتاب وجود فهرست و ارسای خودارزش‌یابی در پایان هر مطلب است که به آموزگار کمک می‌کند ابزارهای مورد استفاده‌ی خود را ارزش‌یابی کند و اشکالات آن‌ها را برطرف سازد.

این کتاب در هفت فصل تدوین شده و در اختیار آموزگاران و علاقه‌مندان قرار گرفته است.

چگونه دانش‌آموزان را پژوهشگر پرورش دهیم؟

مترجم: ابوالفضل بختیاری

ناشر: انجمن اولیا و مربیان (۸۲۲۸۱۱۱۱-۰۲۱)

نوبت چاپ: تابستان ۱۳۹۱ - نوبت اول

قیمت: ۸۶۰۰۰ ریال

گسترش فرهنگ پژوهش در میان دانش‌آموزان نیازمند آموزش روش‌های پژوهشی کارآمد به آنان است. به همین دلیل نیاز است تا کارگزاران آموزشی و مربیان و اولیای دانش‌آموزان به وظایف خود بیش از پیش توجه کنند. بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات و استفاده از نظریات جدیدی که به کلاس درس آورده می‌شود نیز در نحوه‌ی انجام دادن این پژوهش‌ها بسیار مؤثر است.

منابع مکتوبی مانند کتاب حاضر هستند که روش علمی تحقیق و مراحل آن را به شیوه‌ای ساده از انتخاب موضوع تا مرحله‌ی نوشتن گزارش پایانی نشان می‌دهند و حاوی راهنمایی‌های ارزنده‌ای هستند. از آنجا که آموزش «پژوهش محور» به مرور در معرض توجه صاحب‌نظران قرار گرفته است، در پی خود دانش‌آموزان را نیز برمی‌انگیزد تا امر یادگیری را مبتنی بر پژوهش سامان دهد.

پژوهش‌های دانش‌آموزی باعث به‌وجود آمدن روح بررسی و جست‌وجوگری در دانش‌آموزان می‌شود و البته همگان آگاه هستند که خصلت پرسشگری و کاوش باید از کودکی پرورش یابد.

پژوهشگری مهارتی آموختنی است و مطالب کتاب «چگونه دانش‌آموزان را پژوهشگر پرورش دهیم؟» در چهار بخش، راهنمایی برای آموزش پژوهش به دانش‌آموزانی است که روش‌های علمی تحقیق را با تمرین‌های عملی عجین می‌کنند. این ۱۳ فصل هر کدام حاوی یک کار عملی است و دانش‌آموزان می‌توانند آن‌ها را تحلیل کنند و در حضور آموزگار به بحث و بررسی بگذارند.

برگزیدگان مسابقه‌ی تلنگری برای تفکر

دوره‌ی تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱

مسابقه‌ی ۱- مهر ۹۱

۱. نرگس رجایی، بندرماهشهر خوزستان
۲. حسن سلمانی، آباده فارس
۳. طاهره روشن دل، مشهد
۴. هادی صفاجو، سردشت کردستان
۵. زهرا اسحاق ابیانه، تهران

مسابقه‌ی ۲- آبان ۹۱

۱. اکبر احمدیان باغداران، اصفهان
۲. سمیه خوشه‌چین، گراش فارس
۳. فاطمه الیاسی، شاهین شهر
۴. مریم منصورزاده، سمیرم
۵. حسین باقری، دیر بوشهر

مسابقه‌ی ۳- آذر ۹۱

۱. زهرا خضری، خاش سیستان و بلوچستان
۲. صدیقه دوستی، قائن خراسان جنوبی
۳. علی کاظمی تازه‌کندی، ارومیه
۴. میترا محمدحسین زاده، سبزوار
۵. اعظم ملکی، تهران

مسابقه‌ی ۴- دی ۹۱

۱. طاهره طاووسی، اصفهان
۲. علیرضا عباسی، کاشمر خراسان رضوی
۳. زهرا مبارکی، ایلام
۴. میترا صادقیان، ارومیه
۵. صغری داداشی، قائن خراسان جنوبی

مسابقه‌ی ۵- بهمن ۹۱

۱. فریبا صنوبری، بندر ریگ بوشهر
۲. مینا محمدی، شهرکرد
۳. زهره سادات اولیایی، شهرضا
۴. مریم نژادمحمدی، سمنان
۵. منصوره مهدیه، فلاورجان

مسابقه‌ی ۶- اسفند ۹۱

۱. سعیده طاهری، تبریز
۲. کاظم شیردل، کاشمر
۳. سیداسماعیل حسینی، قزوین
۴. نرجس قاسمی، قائم شهر
۵. فاطمه سلطانی، فریدون کنار

مسابقه‌ی ۷- فروردین ۹۲

۱. عطیه رجبی، بیرجند
۲. سیدجعفر شاه‌نوری، فریدون کنار
۳. منصوره متولی، سمنان
۴. ناهید رضایی، نوشهر
۵. آیدین عیدی کاماسی، تهران

مسابقه‌ی ۸- اردیبهشت ۹۲

۱. اسماعیل جعفری، قائم شهر
۲. سعید شایگان دوست، بوئانات فارس
۳. محبوبه آبدرشکر، تبادکان
۴. مهرداد خطیبی، خواف
۵. حمدالله قنبری، اراک

دوره‌ی پنجم مسابقه‌ی تلنگری برای تفکر در حالی آغاز می‌شود که شاهد استقبال کمر نظیر همکاران گرامی از این مسابقه هستیم. لذا همچون گذشته با کمال مسرت اسامی برگزیدگان دوره‌ی تحصیلی ۹۲-۹۱ را اعلام می‌کنیم. برای اطلاع بیشتر درباره‌ی مسابقه‌ی سال جاری نیز به عرض می‌رساند، سؤالات طرح شده اثر میان تمام مطالب مجله استخراج شده و خواهشمند است شرکت کنندگان بزرگوار با دقت به آن‌ها پاسخ داده و نشانی دقیق پستی، کد پستی و شماره تلفن خود را قید کنند. همکاران عزیز به یاد داشته باشند که داوری آثار رسیده با اعضای شورای برنامه‌ریزی مجله است و همگی برای شما آرزوی سلامتی و موفقیت دارند. به‌زودی نیز جوایز برگزیدگان به نشانی آنان ارسال می‌شود و چنانچه تا ۴۵ روز هدایا به دستشان نرسید به دفترمجله خبر دهند.

زهرا ذکریا پور، آموزگار دبستان شیخ عطار، بوئین زهرا، چندین نمونه کار فرستاده است که از برخی از آن‌ها به تدریج استفاده خواهد شد.

رعنا فندرزجی، آموزگار سوم دبستان، تبریز، مطلب «پروانه‌ها زود می‌میرند» به کارشناسی سپرده شد.
علیرضا عباسی، خلیل آباد، استان خراسان رضوی، از دیر رسیدن مجله‌های رشد به شهرستان خود گفته‌اند و اینکه زمان کافی برای پرداختن به جواب مسابقه‌ی تلنگر ندارند. دفتر مجله نیز پاسخ‌های شما را با اندکی تأخیر می‌پذیرد.

سیدسعید کریمی، شهرستان قاین، خراسان جنوبی، «تلفیق ارزش‌یابی کیفی با طرح کرامت»، مقاله‌ای طولانی و غیرهم‌سو با سرفصل‌های مجله است و از چاپ آن معذوریم.
نسرين فراست، آموزگار چهاردانگه، شهرستان‌های استان تهران. درباره‌ی مقاله‌ی «ضرب اعداد بیشتر از پنج» باید عرض کنیم که توضیح شما تا حدی ناراست است. منتظر کارهای دیگران هستیم. همان‌طور که خواسته بودید، آن را برای بررسی بیشتر به دفتر مجله‌ی رشد تکنولوژی نیز فرستادیم.

طاهره قاسمی، آموزگار منطقه‌ی هشت تهران، در مقاله‌ی خود به بحث دوستی و تربیت در دوره‌ی ابتدایی توجه نداشته‌اید.

عادل حزبا پور، ناحیه‌ی سه اهواز، خوزستان، نقد و بررسی کتاب علوم تجربی پایه‌ی ششم به گروه درسی مربوطه ارسال شد.

فاطمه حسن‌وند، آموزگار پایه‌ی دوم، ناحیه‌ی یک خرم‌آباد، با مطلب «عادت به راستگویی»، از اینکه بعضی نکات تربیتی در مورد جلوگیری از عادت به دروغ‌گویی را برای ما فرستاده‌اید، سپاسگزاریم.

رقیه نادریان، ناحیه‌ی دو تبریز، مطلب «کوتاه اما خواندنی» شما فراموش نشدنی است.

فرشته چگنی زاده، «تحلیل محتوای کتب پیام‌های آسمانی» به مجله‌ی رشد آموزش متوسطه‌ی تحصیلی داده شد.

مهوش توکل، آموزگار دبستان استقلال، رضویه‌ی مشهد، مقاله‌ی «خلاقیات، پیشبرد سطح جامعه و...» بحثی کلی و بی‌اشاره به تعلیم و تربیت بود.

«همراهان ما» دریچه‌ای است که برای ارتباط با مخاطبان گشوده شده است. در این صفحه از نوشته‌ها و آثار ارسالی خوانندگان به دفتر مجله سخن می‌گوییم و مواردی را ذکر می‌کنیم که طرح آن‌ها با شما ضروری است. افرادی که نام‌شان در اینجا می‌آید، آثارشان پذیرفته شده است.

شما می‌توانید پیام‌ها، درخواست‌ها، تجربه‌ها و سخنان خود را از راه‌های ارتباطی مختلف مانند فرستادن نامه به صندوق پستی مجله، تماس تلفنی، ارسال نامبر، ارسال پیام با پست الکترونیکی، مراجعه‌ی حضوری به ما برسانید.

توجه فرمایید که هرچه نشانی مقاله و نامه‌ی شما کامل‌تر باشد، در ارتباط بعدی و اطلاع‌رسانی‌ها بهتر و بیشتر می‌توانیم

پاسخ به نامه‌ها و نوشته‌های تعدادی از خوانندگان مجله

زینت طوطیان، آموزگار از کاشان، گزارش تصویری از «یک روز بدون کتاب، با مجلات رشد» را فرستاده است. همکاران گرمی، برای پوشش خبری، اگر از پیش دفتر مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی را مطلع کنند، امکان درج مقاله یا خبر بیشتر فراهم خواهد شد.

محمد رضا نیکخواه، مدیر دبستان شهیدمدرس، منطقه‌ی ۱۱ تهران، مطلبی درباره‌ی «اصول آموزش اخلاقی» نوشته است. همکار محترم، خوب بود مصداق‌هایی از ارتباط این اصول با موارد یادشده در کلاس درس ذکر می‌شد.

کریم مجیدی، تفرش، مدیر دبستان دکتر حسابی، مقاله‌ی شما با نام «روش صحیح مطالعه، جلوگیری از افت تحصیلی» به دفتر مجله‌ی رشد آموزش مدیریت فرستاده شد.

لیلا حسینی قیداری، آموزگار پایه‌ی اول، دبستان شهیدغفاری آبی سفلی، عکسی از «روش جذاب و خلاق یادگیری مربع شگفت‌انگیز درس ریاضی اول» فرستاده است که اگر کیفیت مناسبی داشت و همراه عکس‌ها خبر تکمیلی نیز فرستاده می‌شد، بهتر بود.

وزارت آموزش و پرورش
معاونت پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مركز نشریات آموزشی

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شود.

مجله‌های دانش‌آموزی

(به صورت ماه‌نامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

رشد کودک (برای دانش‌آموزان آمادگی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی)

رشد نوجوان (برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی)

رشد دانش‌آموز (برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی)

رشد نوجوان (برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول)

رشد جوان (برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم)

مجله‌های بزرگسال عمومی

(به صورت ماه‌نامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

رشد آموزش ابتدایی ♦ رشد آموزش متوسطه ♦ رشد تکنولوژی آموزشی

رشد مدرسه فردا ♦ رشد مدیریت مدرسه ♦ رشد معلم

مجله‌های بزرگسال و دانش‌آموزی تخصصی

(به صورت فصل‌نامه و چهارشماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود):

- رشد برهان آموزش متوسطه اول (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه اول)
- رشد برهان آموزش متوسطه دوم (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم)
- رشد آموزش قرآن ♦ رشد آموزش معارف اسلامی ♦ رشد آموزش زبان و ادب فارسی ♦ رشد آموزش هنر ♦ رشد آموزش مشاور مدرسه ♦ رشد آموزش تربیت بدنی ♦ رشد آموزش علوم اجتماعی ♦ رشد آموزش تاریخ ♦ رشد آموزش جغرافیا ♦ رشد آموزش زبان ♦ رشد آموزش ریاضی ♦ رشد آموزش فیزیک ♦ رشد آموزش شیمی ♦ رشد آموزش زیست‌شناسی ♦ رشد آموزش زمین‌شناسی ♦ رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار و دانش ♦ رشد آموزش پیش دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شود.

نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴

آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی.

تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

فاطمه سلطانی، آموزگار، استان فارس، با مقاله‌ی

«نارساخوانی و درمان آن».

آرش محمدزاده، آموزگار، سنندج، استان کردستان،

از طراحی «جدول کارکنان مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی» و توجهی که به نشریه‌ی خودتان دارید، سپاسگزاریم.

فتانه آزاد، لارستان استان فارس، آموزگار با مقاله‌ی

«خوش بود گر محک تجربه...».

فرحناز آزاد، لارستان استان فارس، کارشناس ارشد

کودکان استثنایی، با «پند و اندرز باید حکیمانه باشد».

ابوالفتح رنجبر، خرمبید فارس، با دو خاطره.

وحید فیضی پور، آموزگار، در مقاله‌ی خود به «مشکلات

آموزش برای کودکان» اشاره کرده است.

فاطمه حیدری، **زهرا علی‌اکبری**، آموزگار، دبستان

دکتر حسابی تفرش، نامه‌ی شما درباره‌ی بازبینی علائم

نگارشی در «بخوانیم» پایه‌ی سوم به گروه زبان و ادبیات

فارسی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی فرستاده

شد

زهرا تلخابی، ضمن تشکر از شما متأسفانه عکس‌های

ارسالی‌تان کیفیت مناسبی نداشتند.

طاهره رحیمی نادری، روستای دستجرد لاجین،

آموزگار، از توجه شما متشکریم. عکس‌هایتان سوژه‌ی خوب

اما کیفیت پایینی داشتند.

حسین تاران، از دبستان بین‌المللی توحید دویی، عکس

خوبی ارسال کردید اما از زمان آن بسیار گذشته است.

سیدرضا تولایی‌زاده، آموزگار، شعر «مادر» و «آسمان

آبی» و بقیه‌ی اشعار به رشد نوآموز ارسال شد.

زهرا شاهوردی، آموزگار پایه‌ی پنجم، دبستان

دخترانه‌ی ۱۵ خرداد خمین، سوژه‌ی عکس‌ها خوب بود اما

بی‌کیفیت

مهین روحانی، دبستان محمدتقی رحمانی، قوچان، از

این همکار چند اثر به دستمان رسید که از یکی از آن‌ها استفاده

می‌شود.

فاطمه فرماني، آموزگار پایه‌ی اول روستای قزلجه‌کند،

قروه.

آذر ملتی، دبستان دخترانه‌ی شهید کامیاب، ناحیه‌ی دو

مشهد، با مقاله‌ی «رازداری».

حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی

برگ اشتراک مجله‌های رشد

نحوه اشتراک:

شما می‌توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سه‌راه آزمایش کد ۳۹۵، در وجه شرکت افست از دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات فیش واریزی.
۲. ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کپی فیش را نزد خود نگه‌دارید).

♦ نام مجلات درخواستی:

.....
.....

♦ نام و نام خانوادگی:

.....

♦ تاریخ تولد:

.....

♦ تلفن:

.....

♦ نشانی کامل پستی:

.....

استان: ..... شهرستان: ..... خیابان: .....

پلاک: ..... شماره پستی: .....

.....

.....

.....

.....

.....

♦ اگر قبلاً مشترک مجله بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

.....

امضا:

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۶۵۹۵/۱۱۱

♦ وبگاه مجلات رشد: www.roshdmag.ir

♦ اشتراک مجله: ۰۲۱-۷۷۳۳۶۶۵۶/۷۷۳۳۵۱۱۰/۷۷۳۳۹۷۱۳-۱۴

♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات عمومی (هشت شماره): ۳۰۰/۰۰۰ ریال

♦ هزینه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (چهار شماره): ۲۰۰/۰۰۰ ریال

شهلا الله مرادی، دبستان احرار سقز. این همکار نیز آثاری برای ما فرستاده‌اند که از برخی از آن‌ها استفاده می‌شود. **محمد نیکویی**، آموزگار پایه‌ی ششم، چمستان مازندران، روستای معصوم‌آباد، دبستان خونین شهر، مقاله‌ی شما در ارتباط با «نرم‌افزارهای پشتیبانی جهت نمایش فایل‌ها...» به مجله‌ی رشد «مدرسه‌ی فردا» ارسال شد.

سیدصمد الماسی حسینی، آموزگار. مقاله‌ی «بررسی راهکارهای افزایش انگیزه‌ی پژوهشی در بین دانش‌آموزان»، را دیدیم. تقاضا داریم مطالب با مثال ملموس و همراه با تجربیات کلاسی باشد.

رسول جهان دوست، نیشابور، خراسان رضوی، از زحمات شما سپاسگزاریم. لطفاً عکس‌های باکیفیت بفرستید. **حسین علی مؤمنی**، دبستان پسرانه‌ی ایثار، ناحیه‌ی یک زاهدان، از ارسال مقاله‌ی «یک و دو و سه» تشکر می‌کنیم.

عطا سجادی، سروآباد کردستان، مطلب «چگونه موفق شدم؟» طولانی است. مطالب را در حد یک خاطره یا تجربه‌ی یک صفحه‌ای بفرستید.

علیرضا عباسی، کاشمر، لوح‌های فشرده‌ی محتوای آموزشی پایه‌ی پنجم و درس «بخوانیم» را به گروه زبان و ادبیات فارسی دفتر تألیف فرستادیم.

توجه!

همان‌طور که مشاهده کردید، مجله به حالت سابق خود و ۴۸ صفحه بازگشته است.

چون مجله به شکل چهاررنگ منتشر می‌شود، از همه‌ی عزیزانی که نوشته‌ها و تجربیات عملی خود در کلاس درس را می‌فرستند، درخواست می‌کنیم عکس‌ها و طرح‌های رنگی یا باکیفیت را با مطالب همراه کنند. بدیهی است که رعایت ضوابط مقاله‌نگاری، محتوایی و تصویری در داوری کارشناسان مجله بی‌تأثیر نخواهد بود.

آثار شما همراهان گرامی نیز رسید:

اشرف باقری قلعه‌سلیمی، آموزگار دبستان سینا، شهرکرد. **فاطمه یوسف‌پور**، بروجرد. **راضیه اسدی**، ؟. **غلامرضا محمدی**، پردیس شهیدباهر اراک. **سعید شایگان دوست**، آموزگار چندپایه، بوانات فارس.